శ్రీరామాచల పూర్ణబోధిని.

గ్రంధకర్త

బ్ర॥ హ్మ॥ శ్రీ॥ వారణాసి రామయ్య

హరిదాసు. గారు.

ప్రతులు. ౨౦౦౦

మ॥ రా॥ కొండా చెన్నరెడ్డి తమ్ముడు వెంకటరెడ్డి.
రాజశ్రీ చిరాగువీరన్న తమ్ముడు బుచ్చన్న.
తోటా ఈశ్వరయ్య. మొదలుగాగల సద్భక్తుల
ద్రవ్యసహాయముచే,
పంచాక్షరీముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

హైదరాబాద్.
[దక్కన్.]

వైశాఖ॥ బ॥ ౧౩ మంగళవారం.

9.3

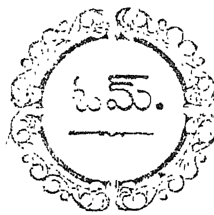
శ్రీదత్తాత్రేయాయనమః.

క॥ గురురూప నీమహాత్మ్యము । గుర్తెరుగరు నరులు మహాఘగుణములచేతన్ । గుటమాత్రమిచ్చి బ్రోవవే । గురురాజదత్తమూర్తీ గుణవిస్ఫూర్తీ ।

గ్రంథాభిమానులు.

బ్ర॥ శ్రీ॥ బ్రహ్మాండం నరసింహ్మారావు.
చివుకుల వెంకటాచల శాస్త్రి.
నారాయణం నరసింహ్మ శాస్త్రి.
పెద్దిబొట్ల సీతయ్యగారు.
భాస్కరబొట్ల చెల్లయ్యగారు.
తీగవరపు శేషయ్యగారు.
సాగి వెంకటరామయ్య. రామచంద్రయ్య.
వేమవరపు విశ్వనాథం॥
జానకి రామారావు.
లక్ష్మీరావు పట్వారి పేదమంగలారం.
కంభంపాటి రామక్రిష్ణ సోమయాజులుగారు.
ఏ. కాశీపతి గారు.
మశురబాద పాండురంగయ్య
సికింద్రాబాదు వైశ్యులు.

మ॥ రా॥ ముస్త్యాల మానయ్య.
బూరుగు విశ్వనాథం తమ్ముడు మహాదేవు వీరన్న.
వంగపల్లి వీరేశలింగం.
వంగపల్లి నీలకంఠం.
వుపలంచి రాజన్న.
తోట ఈశ్వరయ్య.
పాత లక్ష్మయ్య.
శ్రీరాం లింగమూర్తి.
మదూరి క్రిష్టయ్య.
తొడ్పునూరి కొండయ్య.
కోటంతల లింగన్న.

హరిః ఓమ్.

శ్రీ వాయుగురవే నమః

శ్రీ పాండురంగ పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమదుపనిషత్ గోపాల జితేంద్రస్వామినే నమః

శ్రీరామాయణ సూక్ష్మబోధిని.

శ్లో॥ శ్రీగురుం విఠలానందం । పరాత్పరజగత్ప్రభుమ్ ।
త్రైలోక్యవ్యాపకం దేవం । శుద్ధమత్యంతనిర్మలమ్ ॥

శ్లో॥ నమోస్తు రామాయ సలక్ష్మణాయ దేవ్యైచ తస్యై జనకాత్మజాయై । నమోస్తు రుద్రేంద్రయమానిలేభ్యో నమోస్తు చంద్రార్కమరుద్గణేభ్యః ॥ ... ...

శ్లో॥ లక్ష్మీర్యస్య పరిగ్రహః కమలభూః సూనుర్గరుత్మాన్ రథః ।
పౌత్రశ్చంద్రవిభూషణస్సురగురుః శేషశ్చశయ్యాసనః ।
బ్రహ్మాండం వరమందిరం సురగణా యస్య ప్రభోస్సేవకాః ।
స త్రైలోక్యకుటుంబపాలనపరః కుర్యాత్సదా మంగళమ్ ॥

,, బ్రహ్మా వాయుగిరీశ శేషగరుడా దేవేంద్రకామౌ గురుశ్చం
ద్రార్కౌ వరుణానలౌ మనుయమౌ విత్తేశవిఘ్నేశ్వరౌ ।
నాసత్యౌ నిఋతిర్మరుద్గణయుతాః పర్జన్యమిత్రాదయః ।
సస్త్రీకాస్సురపుంగవాః ప్రతిదినం కుర్వంతు నో మంగళమ్ ॥

,, విశ్వామిత్ర పరాశరౌర్వభృగవోగస్త్యః పులస్త్యః క్రతుః
శ్రీమానత్రిమరీచకౌత్సపులహాః శక్తిర్వసిష్ఠోంగిరాః ।
మాండవ్యో జమదగ్ని గౌతమ భరద్వాజాదయస్తాపసాః ।
శ్రీమద్విష్ణుపదాబ్జభక్తినిరతాః కుర్యాత్సదా మంగళమ్ ॥

౨౨౨ మాంధాతానహుషోంబరీషసగరౌ రాజాపృథుర్హైహయః।
శ్రీమాన్ ధర్మసుతోనలోదశరథో రామోయయాతిర్నృపః।
ఇక్ష్వాకుశ్చ విభీషణశ్చ మరుతస్సప్తైత నాపదఘ్నాః।
ఇత్యాద్యాఖ్యవిభూభుజఃప్రతిదినం కుర్యాత్సదామంగళమ్॥

౨౨౨ శ్రీమేరుర్హిమవాంశ్చమందరగిరిః కైలాసశైలస్తదా।
మాహేంద్రో మలయశ్చవింధ్యనిషధౌ సింహాస్తథాచైవ
తః। సహ్యాద్రిర్వరగంధమాదనగిరిస్త్వేనాక గోమంతకాః।
ఇత్యాద్యాఖ్యనభూభృతఃప్రతిదినంకుర్యాత్సదామంగళమ్॥

౨౨౨ గంగాసింధు సరస్వతీచ యమునా। గోదావరీ నర్మదా
కృష్ణా భీమరథీచ ఫల్గుసరయూః శ్రీగండకీ గోమతీ।
కావేరీ కపిలా ప్రయాగవినతా। వేత్రావతీ వ్యాదయో
నద్యఃశ్రీహరి పాదపంకజభవాః కుర్యాత్సదామంగళమ్॥

౨౨౨ వేదాశ్చోపనిషద్గణాశ్చ వివిధాస్సాంగాః పురాణాన్వితా
వేదాంతాఅపి మంత్ర తంత్ర సహితాస్తర్కాః స్మృతీనాం
గణాః కావ్యాలంకృతి నీతినాటకగణాశ్శబ్దాశ్చనానావిధాః
శ్రీవిష్ణోర్గుణరాశి కీర్తనపరాః కుర్యాత్సదామంగళమ్॥

౨౨౨ ఆదిత్యాది నవగ్రహాశ్శుభకరా మేషాదయోరాశయః
నక్షత్రాణి సయోగకాశ్చ తిథయస్తద్దేవతాస్తద్గణాః। మా
సాబ్దాఋతవస్తథైవ దివసా స్సంధ్యాస్తథారాత్రయః। స
ర్వే స్థావరజంగమాఃప్రతిదినం కుర్యాత్సదా మంగళమ్॥

౨౨౨ ఇత్యేతద్వర మంగళాష్టకమిదం శ్రీవాదిరాజేశ్వరై ర్వ్యా
ఖ్యాతం జగతామభీష్ట ఫలదంసర్వాశుభధ్వంసనం। మాం
గల్యాది శుభక్రియాసు సతతం సంధ్యాసుయఃపఠేద్ధ
ర్మార్థాదిసమస్తవాంఛితఫలం ప్రాప్నోత్యసౌమానవః॥

వాదిరాజకృత మంగళాష్టకం సంపూర్ణమ్.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

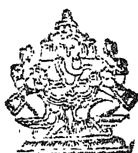
హరిఃఓమ్.

శ్రీ దత్తాత్రేయాయనమః

శ్రీ గోపాల స్వామి సద్గురవే నమః.

శ్రీ రామాచల పూర్ణబోధిని.

—※ నాంది. ※—

శా. శ్రీరామాచల పూర్ణ బోధకుఁడవై చిద్రూప తేజుండవై।
సారాచార విచారనిర్గుణుఁడవై సన్మౌని పాత్రుండవై ధీరాకా
శపరా పరాత్పరుఁడవై దేదీప్య మానుండవై కారుణ్యంబున
దాస పోషకుఁడవై కన్పట్టు నిన్ వేఁడెదన్. ...

దైవ ప్రార్థన.

సీ. శాంతాయ దాంతాయ సత్యస్వరూపాయ శ్యామలదేహాయ
శరణుశరణు। యోగసంపూర్ణాయ యోగాధినాథాయ సచ్చిదా
నందాయ శరణు శరణు। నిర్గుణబ్రహ్మాయ నిర్మలాకారాయ
సద్రూప చిద్రూప శరణుశరణు। బ్రహ్మాండ ఖండాది ప్రా
ణాధి దేవాయ సారవిచారాయ శరణు శరణు గీ. సంచితా
ఘ వినాశాయ శరణు శరణు గరుడవాహనాదిహాధాయ శరణు
శరణు పరమ.పురుషాయ బ్రహ్మాయ శరణు శరణు సత్యచరి
త్రాయ నిత్యాయ శరణుశరణు ॥ ..

సీ. యోగీశ్వరేశ్వర యోగిజనాధార గాణగాపుర క్షేత్ర ఘనసనాథ। నీభక్తవరులకు నిఖిలసంపదలిచ్చి క్రూరదుర్గ్రహముల ద్రుంచి తను
మాచి। పూర్ణాయువును యిహభోగభాగ్యంబులు పుత్రపౌత్రాదిని
పుణ్యాసతులు। జ్ఞానవైరాగ్యాదికంబులు మోక్షమును నొసగించి
యఘములు కడకుద్రోసి గీ. భక్తవత్సల వినుమా పుణ్యకీర్తిమూ
ర్తి। నీవు దాసుడ నాత్మనెరనమ్మియుంచి। భక్తసందోహమును గాచు ప్ర
భవవినాశ। దత్తయోగీంద్ర నిగమాంతవాస [illegible] ॥ ...

సీ. పరమ యోగజ్ఞాన పారీణతలయందు వేద వేదాంగాది విధుల
యందు। స్మార్త వైష్ణవ శైవ శాస్త్రపురాణేతిహాసములందు
[illegible] తమందు। మంత్ర తంత్రాగమ మంత్రార్థముల యందు
అష్టసిద్ధులయందు అచలమందు। యజ్ఞరక్షణమందు యోగభో
క్తలయందు జ్ఞానబోధనయందు। కరుణయందు గీ॥ నిరుపమా
నంద దాయివై నెగడి [illegible]। బ్రహ్మశంకర నిర్గుణ బ్రహ్మమై
న। దత్తయోగీంద్ర అచంద్రతారకముగ। నాదుకావ్యము పో
షించు నళినాభ ॥ ...

[illegible]. సురకల్ప మోహమాయ భూషా। నిరుపమ కరుణా కటాక్ష
నిర్జరపోషా। సరసఖ కపటసు వేషా। సరగున బ్రహ్మాళిగాచు చా
రుసుభాషా ॥ ...

—* విఘ్నేశ్వర స్తవము. *—

౧. విఘ్నపతి విఘ్నరాజా। విఘ్నేశ్వర విఘ్ననాశ విద్యానిలయా।
విఘ్నచయంబులు కృపతో। భగ్నము సేయుంగదయ్య పార్వతీ
పుత్ర ॥ ...।

—* సరస్వతీ స్తవము. *—

౧. పటిలోచేసువీణను పాణినిధరియించియుండుపద్మజురాణీ। వాణీ
పదపద్మములు గీర్వాణీ। నాజిహ్వాయందు వసియింపగదే ॥

—: గురుస్తవము. :—

సీ॥ సురాసురముఖులు ప్రణామములొసంగుగ । నిగమంబులన్నియు స్తుతి
యింపంగ । పద్మాక్షి చరణములు పద్మాక్షపుష్పములు వేద వే
దాంతతత్వములు తనపాదములుగా । వేదపుష్పాలుగ వే
దశాస్త్రాంతములు బ్రహ్మాండకోటి మండలంబు । కామధే
నువు కల్పవృక్షంబుగ తన్ను స్వరూపమై సద్గురుడనెడి॥
గీ॥ నామమునుమహించి జపముజన్మములాది । గురుయోగ్యమైన సా
ధనకార్యములకు । సద్గురు ప్రసన్న కేశవానంద ఘన । సత్తు
యోగీంద్ర గురుణా రామనేంద్ర॥
గీ॥ మంత్రతంత్రార్థముహింసల మార్గములను । పూర్ణబోధన
జెంది దృష్టిజూపి । నిత్యదేవతగవని నమ్మినపుడు । దా
స్యమును సేయుమా సుక దత్తమూర్తి ॥
క॥ కరుణను పూర్ణముగా । బరపి సుసకలార్థ తత్వభావము
మనవా । కింపు రచించి దేవర । ధరణీధరసన్నగోలతు దత్తాత్రేయ ॥
క॥ గోపాలచేత కేంద్రముల । శ్రీపాదంబులను గొలుచు శిష్యుడనగు
నా । వ్యాపారలంపటములను । బాపంగిలు దత్తమూర్తి భ
క్తినిగలపెన్ ॥

—(కృతిపతి.)—

క॥ గురుపాద భక్తసేనా । పరతమునకు పూర్ణబోధ భావమునని
యా । సరసిని గురుకల్పముగను । కరుణతో గోపాలస్వామి
కర్పింతుకృతిన్ ॥

—(కవిజన స్తుతి.)—

గీ॥ వ్యాసవాల్మీకి భవభూతి యామునార్య్య కాళిదాసాదిగీర్వాణ
కవుల కెరగి । తిమ్మనార్యాది పోతన తిక్కనాది । యాంధ్రసుక
వుల నే వేడ్కమిగిలి గొల్తు ।
గీ॥ గీతగోవిందకర్త కృష్ణస్తోత్రకుని । గాంచియు జినజయదే
వ, కవిని మరియు పాండురంగ సంకీర్తనల । బన్నుతింతు బాలగో

పాలరాధికా ప్రాణలోల ॥

—(గ్రంథకర్త)—

గీ ॥ పరగగోపాలదేశిక ప్రభుని పాద । పద్మములభక్తిసల్పెడి సా
గసారి । రామయాఖ్యాత సజ్జనశ్రేష్ఠుఁడఁడ । దత్తయోగిం
ద్రుగొలిచెడి ధరణీసురుఁడ ॥

గీ ॥ కోటయాప్పల్లనూరం బలకోర్కెదీర । వసుధహరితసగోత్ర వి
వర్ధనముగ । బుట్టిగోపాలదేశికు భోధనలన దత్తయోగీంద్ర
పదపద్మ ధ్యానమంటి ॥

క ॥ హరిసేవాద్యర్చ నలును । గురుభక్తియు తత్వమహిమ గుఱు
తెఱుఁగ । సద్గురువరుఁడు పూర్ణప్రపజో । హరిదాసను నా
మమిడియె యాధ్వానసుచున్ ॥

కావున నాయిష్టదైవమగు శ్రీదత్తాత్రేయులను నేజెప్పెడుబోవు
పూర్ణబోధ సర్వోష్ణమౌగాఁ బరసమాప్తి నొందించుటకు కరకమలం
బుల ముకుళించి యథాశక్తి పూజగావించి ప్రార్థింపు చున్నాడను.

గీ ॥ అత్రితనూజ సూయ దంపతుల్ హర్షమొందు । యోగమార్గ
ప్రవృత్తి విరోగపతివి । సత్వసద్గుణ సద్రూప సత్యదేవ ।
తాపసకులవివర్ధన దత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ సగుణనిర్గుణ బ్రహ్మైక్య సాధనములు । శాశ్వతానంద దా
యకమా చరిత రచన । సేయబూనితిగావున శ్రీశకేశ । తప్పు
విడి యొప్పొనరజూడు దత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ జ్ఞానసంచయ మొప్పెడి ఘనతనెంచి । సజ్జనావళికాహ్లాదజనిత
మైన । కావ్యముగ జేసి యాబ్రహ్మకల్పములను ధాత్రివ్యాపిం
ప । జేయుము దత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ శంఖచక్రములును గద శార్ఙ్గకమురు । దండములునారు భుజ
ముల దాల్చి నాసవపుల పోషింతువని నమ్మి వాంఛదీర । చి
త్తమునరగ ధ్యానింతు దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ వేదవేదార్థతత్త్వ వివేకశీల । శుద్ధనిర్గుణ పరమాత్మసుం
దరాంగ । వందితాకారసన్మౌని వరకుమార । ధ్యానమును జే
తు నిన్నదె దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ సగుణనిర్గుణబ్రహ్మైక్య సరణిజూపు । సద్గురూపక సగుణా
త్మసత్యదేవ । నిన్ను యావాహనము జేతునిర్మలముగ దాస
హృదయంబునను నిల్వ దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ మణిమయంబగుసింహాసనంబు నమరి । జేసితిని విశ్రమింపుము
శ్రీముకుంద । భువనరక్షణకేశవ భోగిశయన । తడవుసేయకే
గూర్చుండు దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ నిర్మలంబగుహృదయంబు నివ్వటిలగ । సద్గుణైశ్వర్య పూర్ణత
నెఱిఁగియుండి । ఆసనంబిచ్చువాఁడ నీవందుఁదలచి । దయను
పూజలు గైకొను దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ అర్ఘ్యమర్పింతు జ్ఞానానంద తేజ । దాసజనపాలముక్తి
సంధానశీల । జ్ఞానసంచయగుణలోల ఘనకృపాల । దైవరా
యడ గైకొను దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ సర్వకర్మ నిరాకృతి సలిపి మరియు । నిశ్చయజ్ఞానచిత్తంబు ని
చ్చిపిదప । మున్మనీభావపాద్యంబు నొప్పగింతు । దయను గై
కొనుమయ్య శ్రీ దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ సత్తుచిత్తులపూజ్యంబు సంమవెలుగు । సచ్చిదానందరూప
మోసత్యదేవ । అమలపంచామృతస్నాన మమర జేతు ।
దాసవరదుడ గైకొను దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ యమున గంగయు కావేరి మొదలుగాను । నదుల జలములు
స్నానంబునకును యోగ్యమనుచు దెచ్చి సమర్పింతు మార
తేజ । దయనుగొని స్నానమును జేయు దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ పరగ శుద్ధోదకంబత్తు పరమపురుష । స్నానమును జేసి సుజ్ఞాన
స్వానుభూతి । జాతివంశాశ్రమములఁ సంభ్రమవిడిచి । ధన్యత

ను నెంకజేయు శ్రీదత్తమూర్తి॥

గీ॥ వస్త్రయుగ్మ స్తోత్రంబు యుపవీతమ్ము। దేవ చోదిత మగుచుచే
విహితవిధిని। కట్టి సరిగెయు నొప్పిన వస్త్రములను। దైవరా
యుండొసఁగ్రాతు దత్తమూర్తి॥

గీ॥ మాంసమూత్రము లును మస్తమాంసమగు। ఉన్నిదముడా
ల్పజేసితి సగుణరూప। హాటకాంబర సఖలేశ హరి ముకుం
ద। చిత్స్వరూపాకార జనపాల దత్తమూర్తి॥

గీ॥ కచ్చురాంబులు పన్నీటఁ గలిపి కట్టి। గంధమును జెదన ముజ్జ్వాన బృం
దములకు। బ్రహ్మరూపంబుగా జేయు పరమపురుష। దాత
దైవమ స్వగుణ దత్తమూర్తి।

గీ॥ చందనసుబాలుసు మిమ్ము సుందరతక। కిరీటస్వాతిలకంబు దిద్ది
మొదట। కనక కౌస్తుభ హారముల్ ఘనముగ ను। దాల్పఁజే
సినదాసుఁడ దత్తమూర్తి॥

గీ॥ పుంగజవ్యాజిమ్ముత్తెంబులును మరియు। పరిమళంబగు పన్నీ
రు బాగఁజల్లి। కస్తూరి పుండ్రులను నీ మకరములందు। దాల్ప
జేసితి స్వగుణ దత్తమూర్తి॥

గీ॥ తులసిబిల్వము జాజులు లలితములను। పారిజాతము పాటలీ
పత్రపుష్ప। ములను నీ పాదపద్మముల్ మును పెముగను। దై
వరాయఁడ బూజింతు దత్తమూర్తి॥

గీ॥ భక్తులను గాచి యసురుల బారద్రోల। సగుణరూపంబు దాల్చి
న సత్యమూర్తి। చందనాగరు మిళిత దశాంగధూప। మిత్తు
కృప గొనుము శ్రీదత్తమూర్తి॥

గీ॥ జ్యోతి నైవేద్య బ్రహ్మమాసు దరేశ। మానసంబున వర్తినిము
రలుగొల్పి। గోఘృతంబున దీపంబుగూర్చినాఁడ। దత్తయో
గీంద్ర దైర్యకోన దాపసేంద్ర।

గీ॥ ఆచమనియమ్ము గొనుమిదే హరిసుకుంద। శుద్ధ షడ్భూర్ణ

పరమాత్మ శుభచరిత । యజ్ఞరక్షక యజ్ఞేశ యజ్ఞరూప ।
[illegible] దత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ వెన్నమీగడ పెరుగు నేయియును చనగ । పచ్చికొబ్బరి చెక్కెర పా
లుఘృతము । పనసమామిడి ద్రాక్షాది ఫలములెల్ల । చిత్త
ములర సమర్పింతు దత్తమూర్తి ।

గీ ॥ పంచభక్ష్యాన్నములను నారగింపుటకును । యోగ్యమని చెప్పి
యర్పింతు యోగిరాజ । [illegible] వసంతంబగు నైవేద్య మారగిం
చు । తాపసేంద్ర దయారూప దత్తమూర్తి.

గీ ॥ బహువిధంబుల భక్ష్యములన్నసమును । గోఘృతంబును త
[illegible] కోరుదనని । కూరగాయలు పచ్చళ్లు కోర్కె దీర ।
దైవ [illegible] భుజియించు దత్తమూర్తి.

గీ ॥ అప్పడంబులు [illegible] ంబులుర [illegible] । బదనికె ఫేణికలు ఖోవా
యు బర్ఫీలు । కాశీహల్వాయు ఘీవరు గరిజలాది । దగిన
నైవేద్య మర్పింతు దత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ శ్రీ[illegible] [illegible] గోచర సూచనములు । దెలుపనుజ్ఞానమొ
దవి నితేజమునకు । బరగి శ్రద్ధ మనమిత్తు పరమపురుష ।
దయామనంగీకరించు శ్రీదత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ పచ్చపోకలు జాపత్రి పచ్చిజాజి । పండుటాకులు హెచ్చులవం
గములును । పచ్చకర్పూర తాంబూలమిచ్చువాడ । దయను
గైకొనుము శ్రీదత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ మూడుగుణములకును నాది మూలమగుచు । సంగరహితుడవ
య్యును జగతి వేడ్క । గాంచువాడవు గావున కనక రజత ।
దక్షిణల నిత్తు గొనుము శ్రీ దత్తమూర్తి ॥

గీ ॥ హరిసదాశివ బ్రహ్మ మహాత్మ మొకట్టి । వాడవంచును బంగ
[illegible] పు హారతిత్తు నిష్కలుష మతిని । దత్త
యోగీంద్ర చంద్ర శ్రీ తాపసేంద్ర ॥

గీ॥ మంత్ర మంత్రార్థములు తెలియమిఁ జేసి నీకు మూర్తి । నీకు నర్పించెడు నైవేద్యము మంత్ర । పుష్ప మర్పింతు నాదగు పుణ్యమ నను । దయ దలిర్పగ గావుమా శ్రీదత్తమూర్తి ॥

గీ॥ అక్షతాంధవళాకారము నెడిరీతి । నక్షతలును సద్గుణను జేతు నవధరించు । సంతసము నొందు నిర్గుణానస్యతేజ । ధర్మ దీక్షాప దైవము దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ మత్త మాతంగ హయ సింహమాది వాహ । నములు ఛత్రము వింజామర మకన్నృత్త । గీతవాద్యములెల్ల సంప్రీతిగాగ । దాస దాసుఁడ నర్పింతు దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ హంసతూలికగాను యోనాదిశేషు । ఫణులపై బవ్వళించెడి భవవిదార । చెలువమమరగ నవరత్నదోలికందు । దయదలిర్పగ నిదురించు దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ నీవు నిదురించ లోకముల్నిద్రనుందు నదులు । గ్రుంకుచు నీయెడి జ్ఞానంబు రూఢదెలిసి । లాలిపాటల లక్ష్యములను । దలపులోన నెఱుంగుము దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ ప్రకృతితోఁ గూడిచెరియుంచు ప్రజ్ఞవెలయు । జ్ఞానమజ్ఞానమిం ద్రియ ఘనతనిలిపి । హెచ్చుచుతి డ బలికెడి హెచ్చరికలు దైవరాయఁడ గనుమాన్య దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ భైరవాదిసమూహము ప్రమథగణము । వెంటనంటియును౦డి విశ్వవిడ । మంత్రహీన క్రియాహీన మనుతబాయ । దయచు నేలుము సత్వర దత్తమూర్తి ॥

గీ॥ భక్తితోడుతనర్పించు పత్రపుష్ప । ఫలము తోయములనెల్ల ను బహుళముగను । నెంచిబోచెడి దైవము నీవెగాన । దాస దాసుఁడ ననుగావు దత్తమూర్తి ॥

శౌనక మహామునులారా!

సీ ॥ బహుజన్మపుణ్యఫలంబులైనట్టి సుజన్ములై వేదవేదాంగాది వి
హితవిధులు । యజనయాజనములు నశేషమౌని సిద్ధులు స్నా
నసంధ్యావందనాలు జపసమాధులును । ధర్మతత్త్వవిదులు నానశీలంబు
లు సత్యంబు శాంతంబు శమము దమము । పుత్రుల పౌత్రు
లు పుణ్యసతుల్ ఘనవిత్తవైభవములు విపులయశము ॥

గీ ॥ భోగభాగ్యము లెల్లను పొందగలుగు । భువిని శ్రీరామయచల
సంపూర్ణబోధ । యనుచు విబుధులు వచియించు యార్షవి
ధులు వ్రాసినాడను ప్రాజ్ఞత వర్ధిలంగ ॥

కథాప్రారంభము.

క ॥ పలువిధవృక్షలతాదులు । ఫలపుష్పచయంబులొప్ప పక్షి
మృగాదుల్ । చెలువమున మైత్రిమెలగను । సలిలాశయముగనుం
డనైమిశవనమలరెన్ ॥

వ ॥ అట్టి నైమిశారణ్యమున, నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానము సెల్వు
సూతపౌరాణికుని శౌనకాదిమునిపుంగవులు గాంచి నుతించి శ్రీరామా
చలపూర్ణబోధని కథాశ్రవణకుతూహల సంజాతచిత్తులై, ఒకనాడు.

క ॥ జేయుము శౌనకుండాదిగ । వారలు సూతుని నుతించి వరగుణభ
రితా । శ్రీరామాచలమునగల । సారము చెలుపంగదయ్యా
సత్వోదితమునన్ ॥

క ॥ విని సూతుండు ఋషులకు విరా । మనమునగల సందియమును
మానగవేగం । బున శ్రీరామాచలమును । ఘనతత్వము దె
లుపువాడగని వినిరంతన్ ॥

వ ॥ మహాఋషులారా! సావధానచిత్తులై నాలింపుడు. సర్వభూత
ముల యందాత్మస్వరూపుడును, [illegible] ఆది
మధ్యాంతరహితుండును, అవాఙ్మానసగోచరుండును [illegible]

హా, నిష్ప్రపంచ, నిర్గుణ, నిరంజన, నిర్వికార, నిర్మల, నిరాలంబ, ని
త్యశుద్ధ. అప్రమేయ. అద్వితీయ, అపరోక్ష, పరాత్పర, స్వయం
జ్యోతి, సర్వవ్యాపక, నిరతిశయానందము గలదనుచు. దైనదే నిర్గుణ
బ్రహ్మమనంబడును. ఉపద్రవ అవస్థలయందును, సమష్టిరూపుడైన,
ఈశ్వరుండు, సర్వజ్ఞత్వ, సర్వేశ్వరత్వ, సర్వప్రేరకత్వ, సర్వపాలక
త్వ సర్వసంహారకత్వ, సర్వాంతర్యామిత్వాది మహాగుణములు గలి
గి, ప్రపంచాత్మకమై ప్రకాశించు దిక్కై శంకరహితమై చిత్స్వరూ
పమునియమించు స్వరూపను కలదియై ఆనందరూపమై నాశరహిత
మై అంతటనిండియున్నదియై యట్టి పరబ్రహ్మము సత్యమైనది.

క్షీరమునందు వెన్నయు, తిలలయందు తైలమును, నావరిం
చుకొనియున్న రీతిగ బ్రహ్మాండమంతటను బరిపూర్ణముగా వ్యా
పించియుండును అతండె ప్రణవస్వరూపుడై అపరిచ్ఛిన్నుడై అనేక
కోటిబ్రహ్మాండములకు అధికారియై అతండె విష్ణువనంబడువాడు. అ
తనికి పాదములు నాల్గును, అంగములెనిమిదియు స్థానములు మూడు
ను, దైవతము లైదును గలిగియుండును.

ఆబ్రహ్మమునే సదాశివపీఠ, ఈశానముఖ, ఆకాశతత్వ, శాం
త్యతీతకళ, బిందురూపుడగు, పరశివబ్రహ్మయు, కామేశ్వరీపీఠ శక్తి
తత్త్వమను పదియారుకళలచే నొప్పియుండును. పరాశక్తియనియు, ఇ
త్యాదినానావిధరూప అనేక నామములచే, తమతమ యిష్టదైవము
నందే పరత్వము నిలుపుకొనువారు పెక్కు మతస్థులుగలరు. వారలు
తాము నిర్ధారణ సుకొనిన పరబ్రహ్మముగాగ తక్కిన జాగ్రత్స్వప్న
సుషుప్తి తురీయములకు పతులగు బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, ఈశ్వరులను,
జీవరూపములుగ వర్ణించెదరు. అట్టి నిర్గుణ బ్రహ్మవిషయమే
పరతత్త్వము. అదియే ఉపనిషత్సారము.

అవ్యక్తమే నామజాతిగుణక్రియాదులచేనిదియై ఇట్టిదనరాని
దై యున్నది. "బ్రహ్మాహమస్మి" "జీవబ్రహ్మైక్యానాం" "హంసోహం"

"శ్రీమన్నారాయణ" అను మహావాక్య శుద్ధతత్త్వార్థగ్రాహియగునట్టి పరబ్ర
హ్మమును ప్రణవస్వరూపునిగా జనులందరకును, నారాయణుని గూర్చి
తపంబొనరించిన వారిచే తెలిసికొనియెను. ఆకోటిదినన, చతురాన
నా! మహత్తత్త్వము నాయందుండుట నా తేజోగర్భమున నేను సమస్తభూతము
లకుఁ కారణభూతుఁడను. సర్వమునకు ఈశ్వరుఁడను. అద్యంతములు బ
హిరంతరములు లేక యెల్లెడల నిండియుండు పరమపురుషుఁడను. అ
వ్యాప్తమయుఁడను. అప్రమేయుఁడను. ఆనందమాత్రుఁడను. ఆద్య, అ
నవద్య, అనన్య, అవికార, అశోక, అనంత, అఖండ, అభేద, అద్వితీ
య, అక్షయ, అవ్యయుఁడనై వెలుఁగు పరబ్రహ్మను. నన్ను బ్రహ్మమ
నియు, ధర్మమనియు, సర్వేశ్వరుండనియు, సర్వకర్తుండనియు, అవ్య
యుండనియు, అచ్యుతుండనియు, పరమాత్ముండనియు, పరతత్త్వమని
యు, పరిపరివిధముల నూహింతురు. సదసత్తులు, ద్వైతాద్వైతము
లు, మొదలగు నన్నియు నాశ్రయభూతుండనై యుందును.

సముద్రమొక్కటియయ్యును, తరంగములు పెక్కులుగా గాన్పించున
ట్లు వస్తుభేదములచే పెక్కురూపములుగఁ దోచఁబడును. అద్భుత
వినోదముల, మాయచేత సకల ప్రపంచమెల్లఁ గప్పఁబడియున్నదో అట్టి
నిర్గుణుండను. వాయువువలె సమస్తమునందు నిండియుందును. నాకుజీ
వత్వము చెప్పఁగూడదు. అధిష్ఠాన చైతన్య, ప్రతిబింబచైతన్యములనుజే
ర్చిచెప్పవచ్చునన్న, అవి కేవలచైతన్యమాత్ర నిర్వికారములు. కర్తృత్వ
భోక్తృత్వాది వికారలక్షణముగ జీవత్వము చెప్పఁగూడదు. అంతఃక
రణము తదధిష్ఠానచైతన్యమును, తత్ప్రతిబింబచైతన్యమును జేర్చియే జీ
వుఁడని చెప్పవలసినది. జీవుఁడనేకానర్థములకు విషయమగును, ముఖ్యకా
రణము. విజ్ఞానరహితమే యైనను, నిత్యానుకజాయమాన కృపగలవాఁ
డను. నాకును జీవునకును, జన్యజనకత్వమని, ప్రాప్య ప్రాపకత్వమ
ని, ఆధిపత్యాధపత్యమని, ప్రేరణ ప్రేరకత్వమని, వేద్య వేదకత్వమ
ని, అంశాంశిత్వమని, పలువిధ సంబంధములు గలిగియుండును. జన్య జ

నకర్తృత్వమునకుగా, నేను మాయావృత్తిచే జనింపజేసినవాడను. జీవులు అవిద్యావృత్తిచే జనించిరి. ప్రాప్యప్రాపకత్వమున, జ్ఞానసాధనంబుచే పొందవలసిన వారలను నాలో జేర్చుకొనువాడను. ఆశ్రితత్వాశ్రయత్వమున, లీలావిభూతికి లోబడినజీవులను, నే నేలెడివాడను. ప్రేర్యప్రేరకత్వమున, పుణ్యపాపములననుసరించి, స్వర్గనరకముల పొందెడువారలను, కర్మానుసారముగ బోధించువాడను. వేద్యవేదకత్వమున, ఇంద్రియములకు గోచరములగు పదార్థములను గ్రహింపవలసినవారలను, పదార్థాభిజ్ఞానమును గలిగించువాడను. అంశాంశకత్వమున, నాస్వరూపమువలన నుద్భవించిన జీవులకు నేనాశ్రయమైనవాడను. ధర్మజ్ఞుడను. ధర్మప్రవర్తకుడను. దయామయుండను. ధర్మపాలకుడను. దీనబంధుడను సనాతనపరమాత్మను. జ్ఞానసూర్యోదయము ప్రకాశింపగలవాడను. సూర్యుడును చీకటియునొక్కచో వాసము చేయునట్టుల మాయయును, నావిద్యయు చిద్రూపుడనగు నాతోను, సంబంధము గలుగనేరదు.

మాయను తొలగించిచూచిన, నేనే పరబ్రహ్మమని తెల్లమగును. పరబ్రహ్మమని, తెలుసుకొను తెలివి సహజమేకాని, జన్యముగాదు. యథార్థజ్ఞానము ప్రకాశింపకపోవుటకు, కారణము ప్రతిబంధము. అది భూతప్రతిబంధమని, వర్తమానప్రతిబంధమని, భావిప్రతిబంధమని. మూడువిధములుగ నుండును.

అస్తి, భాతి, ప్రియ నామరూపములను. లక్షణములైదింటిలో నామరూపముల ద్రోసివేసిన తక్కిన మూడును, కొంతకాలములోనే నశించిపోయి, సచ్చిదానందరూపము నిస్సంశయముగా పట్టుబడును. వర్తమానప్రతిబంధము, విషయాసక్తిలక్షణమని ప్రజ్ఞామాంద్యమని, కుతర్కమని, విపర్యయదురాగ్రహము, నాలుగువిధములుగానుండును. విషయాసక్తిలక్షణమనగా సమస్తవిషయములందును స్నేహము నాసక్తియుండుట. ప్రజ్ఞామాంద్యమన గురుపదేశించిన

యోగము బుద్ధికెక్కకపోవును. కుతర్కమున, గురువులు బోధించినయ
ర్థమునకు విపరీతార్థములు తోచును. విపర్యయము దురాగ్రహమున,
నేను పండితుఁడను శ్రోత్రియుఁడను భక్తుఁడను విరక్తుఁడనని దేహేం
ద్రియాదుల యందాత్మతత్త్వబుద్ధికలుగుట విపర్యయము. విషయాసక్తి యు
క్షణము శమదమోపరతితితిక్షలవలనను. అజ్ఞానాంధకారము నిరంత
రశ్రవణమువలనను, కుతర్కము మననమువలనను, విపర్యయము దు
రాగ్రహము నిదిధ్యాసము వలనను నశించి పోవును.

ఇవి నశించిన యాత్మతత్త్వము కరతలామలకమగును.
కాలనియతిలేక సంభవించు సంచితపాప కర్మము వలన నాస్తికులగు
ను అదియే భ్రాంతి బంధమనంబడును దానివలనఁ గొన్ని జన్మము
లెత్తవలసి వచ్చును. ఈ యజ్ఞానము తొలఁగుటకు గురువుయొక్క అను
గ్రహము కావలసి యుండును ఆ యనుగ్రహము సత్త్వగుణమున - స
త్త్వము సద్ధర్మమున - సద్ధర్మము శ్రుతిస్మృతుల విధు లెఱుంగుటవల
న - అయ్యది సజ్జన సహవాసమున - ఆ సహవాసము - కామాద్యరి
వర్గ నిగ్రహమున - నది భూతదయవలనను గలుగును.
శీతోష్ణములు - క్షుత్పిపాసలు - సుఖదుఃఖములు - ప్రియాప్రియము
లు సమదృష్టిగా భావించి - నిగ్రహించి - విశ్వతైజసప్రాజ్ఞవిరా
డ్ హిరణ్యగర్భ అవ్యాకృతములను - వదలినను - సహజానంద
ము ననుభవింపవలెను.
వాగ్విధాడంబరముల వచు కనుగొనఁజాలరు. శుచిత్వమున, సత్త్వ
ము. అందున, పావనత్వము. దానిచే, చిత్తైకాగ్ర్యము. అందున, ఇం
ద్రియనిగ్రహము. అందువలన, నాత్మధర్మయోగ్యతయుఁ గ్రమక్రమ
ముగాఁగలుగును. సత్తి సంతోషములవారికి బ్రహ్మానందానుభ
వము నిరతిశయానందము గలుగును. వేదోక్తసూత్రములలో, ని
ష్టముగువాని ప్రశస్తపూర్వకముగా బోధించి, అహంరూపముల ప్రత్య
క్షమై సర్వాభీష్టసిద్ధిని గలుగఁజేయుచున్నవి

శ్రీరామాచలపూర్ణబోధిని.

సంసారి కాసమే జాగృత్స్థితి. ఇదియే ఉపనిషద్వాక్యసారము. ఈ స్వయంప్రకాశమే సంపూర్ణబోధనే తెలుసుకొందగు అచల బ్రహ్మము. బాహ్యాంతర బరము లేక శాశ్వతనిర్గుణముగు తెలియునెరుగు మార్గమును, జీవన్ముక్తి తెలుపును తెలుసుకొనగలిగిరి. ధన్యతనొందగలిరి. అని శ్రీమద్రామాయణందగు నిర్గుణబ్రహ్మచే బోధింపబడెనని నే వినియుంటిని. ఓ మహాత్ములారా! మీరాస వినయములు కాయుడు. అనిన సూతుని శౌనకాదులు మరల ప్రశ్నించిరి.

సూతమహారాశికుండా! ఇతు గానము చెప్పిన సిదప, యేయేరీతిగా వ్యాప్తి బొందినది. ఎవరెవరేయే బోధకుల ననుష్ఠించి ధన్యత జెందిరని మాయెడద నుగలవాడవై దెలుపుమని కోరిరి. అనంతరమా సూతుండు జెప్ప దొడగెను.

మహాత్ములారా! బ్రహ్మ దెలిసికొనినవాదిగా అచలబ్రహ్మబోధ, వసిష్ఠ, వామదేవ, కణ్వ, బృహస్పతి, అత్రి మొదలగు తపోధనులు, పూర్ణబోధామృతపానరసికులైనారు. ముఖ్య బ్రహ్మ మొదలగు దేవతలును, విశ్వామిత్రాదిగాగల రాజర్షులును, మాంధాత మొదలగు మహారాజులును, మరియు ననేకులు, అచలబ్రహ్మానందమగ్నులై బ్రహ్మాత్వసిద్ధినిబొందిరి. సూర్యవంశపు రాజులకు కులగురుడునై వసిష్ఠుడు, వసిష్ఠుచే సూర్యవంశపు రాజులగు ఇక్ష్వాకు, ముచుకుందుడు, మాంధాతృనగరపురుకుత్సాదు, పురూరవుడు, అంబరీషుడు, సత్యవ్రతుడు, త్రిశంకుడు, హరిశ్చంద్రుడు, రోహితాస్యుడు. దిలీపుడు, భగీరథుడు, రఘుమహారాజు, అజుడు, దశరథుడు, శ్రీరాముడు, జ్ఞానవాశిష్ఠ, యోగవాసిష్ఠ, బృహద్వాశిష్ఠములను త్రివిధబోధలచే సంపూర్ణతనొంది శాశ్వతానంద దాయులయ్యారు.

సీ॥ అచల సంపూర్ణత నంతనెఱింగియు
బ్రహ్మసృష్టిని జేయ ప్రాజ్ఞుడయ్యె।
అచలసంపూర్ణత నామోదమున భృగు

శిష్యుల కెఱుగించ శ్రేష్ఠులైరి ।
అచలసంపూర్ణత కాహ్లాదమొంది
నిదాఘుడు సూర్యుండు ధన్యులైరి ।
అచలసంపూర్ణత కానందమగ్నత
పరశురాముఁడు జెంది ప్రతిభఁగాంచె ।
అచలసంపూర్ణత యాజ్ఞవల్క్యయుగాంచి
జనకుఁడాదిగ వారి ఘనతనిలిపె ।
అచలసంపూర్ణత ననుభవమున శుకుండా
నందబోధయె యచలమనియె ।
అచలసంపూర్ణత నరసఖునకు దెల్పి సాం
దీపుఁడైశ్వర్య సాధనమనె ।
అచలసంపూర్ణత యానందమయమని
శివరామయవధూత చెప్పియుండ ॥

గీ ॥ భువిని నరసింహ్మాయవధూతబోధవలన ।
బఱగ గోపాలయవధూతపాలుగొనియె ।
గాన, సుజ్ఞానబోధనుగాంచువారు ।
భ్రాంతివిరహిత పదవినిబడయగలరు ॥

సీ ॥ దూర్వాసుకోపంబు దొలగించు ధీశక్తి
యంబరీషున కెట్టియశము నిలిపె ।
కార్తవీర్యార్జునుం డార్తరక్షణసేయు
బుద్ధినిల్పెను పరిపూర్ణబోధ ।
కార్యదీక్షను శౌర్యగాంభీర్యబలములు
విజయుడు గైకొన్న విమలయశము ।
ధర్మదేవత తాప తప్తత బాపంగ
ఉత్తరకొమరున కొప్పినట్టి ॥

గీ ॥ ఘనతలకుమూలమైన దిజ్ఞానబలము ।

వింతకన్ననుదెల్పెనదెద్ది లేదు। నిగుణైశ్వర్య సంపద నేర్పాగనెడి
భక్తిజ్ఞానంబుగలుగును ప్రాజ్ఞులకును॥
సీ॥ శ్రీరామయచలమే స్థిరమైనసంపద
శాశ్వతానందమౌ సత్యయశము।
శ్రీరామయచలమె సురచిరవిభవంబు
మాయనుదొలంగించు మహిమ నెలవు।
శ్రీరామయచలమే సారవిహీనమౌ క్రూ
రసంసారంబు గూల్చుశరము।
శ్రీరామయచలమే శ్రేయమౌబ్రహ్మంబు
సాయుజ్యమును జేరుసాధనంబు॥
గీ॥ యనుచు విష్ణుండు బ్రహ్మకు యానతిచ్చె।
నట్టి సుజ్ఞానభావంబు నరయు వారు॥
నిర్గుణబ్రహ్మపదవిని నెలవు గనియు।
సచ్చిదానందమును గాంచు సౌఖ్యమొదవు॥
సీ॥ వేదార్థతత్వ వివేకంబుగలిగిన, భ
క్తిభావంబును పరిఢవిల్లు।
అందున సుజ్ఞాన, మందున వైరాగ్య,
మందున సాయుజ్యమబ్బు మరియు।
సారూప్యమునుఘన సాలోక్యపదవియు,
శాశ్వతానందంబు సంభవించు।
సంతతసౌఖ్యమై జన్మరాహిత్యమై బ్ర
హ్మంబుతానైయె ప్రతిభ వెలయు॥
గీ॥ గాన సుజ్ఞాన భావంబు గలుగునట్టి।
సత్యమౌ నామహితమును సరకుజేసి।
మూలకారణభూతుని మోదమునను।
పూర్ణబోధామృతంబున బొందరయ్య॥

త్రిశంకుచరిత్రము.

సీ॥ పరిపూర్ణబోధను బ్రహ్మచేతవశిష్ఠు। బొందియుత్రివిధంబు
పొసగజేసి। యందునసెక్కటి యవనీశుఁడౌపుర। కుత్సునకును దె
ల్ప గురుడునగుచు। వారివంశంబున వసుధపైజన్మించు। పురుషులనె
ల్లను బోధజేసె। నందుసత్యవ్రతుండను వానిసుతుడు త్రిశంకుండు
సాత్వికచక్రవర్తి॥ గీ॥ సత్యధర్మంబు శాంతంబు శమదమమును।
గలిగెధర్మయుక్తుఁడై జ్ఞానమునను। రాజ్యపాలనసేయుచు రాజులెల్ల।
కప్పములు నర్పణముసేయ ఘనతగాంచె॥

పంచపాదిగీతం॥ పరగకోసలకును ముఖ్యపట్టణముగ। వరన,యో
ధ్యాపుర వరమువన్నెకెక్క। పరమసాధ్వి యగుసత్యపట్టమహిషి।
సద్గుణంబులపతిచర్య సలుపగొనుచు। సంతతియులేని చింతచేజగతి
నేలె॥ వ॥ చతుస్సముద్ర ముద్రిత ధరామండలంబునఁ గల నిఖి
లఖండములలో సకలసంపత్పరి పూర్ణంబగు భరతఖండమున.

శ్లో॥ అయోధ్యాను మహత్పుణ్యా। రాజధానీ బభూవహ। మా
నవేంద్రేణమనునా। యాపురీ నిర్మితాస్వయం। సరయూద
క్షిణేతీరే విచిత్రతరశోభితే। స్థితాసానగరీహేమ ప్రాకార
పరిశోభితా॥ అగాధతోయపరిఖావిచిత్రమణిగోపురా। చిత్ర
ధ్వజపతాకైశ్చైతో రణైరుపశోభితా॥ ప్రాసాదహర్మ్య
సౌధాద్యై రుపకార్యాభిరుజ్వలా। శృంగాటకశతాక్రాంతా
చత్వరైర్ధార్ణతు చిత్రితైః॥

అనుకీతిగ సర్వమంగళాభ్యుదయనివాసంబై హిమమహీధరం
బుపోలికను - ధర్మాస్పద రూపరమ్యంబై శ్వేతద్వీపంబు కరణిఁబు
ణ్యజనానంద సమృద్ధిదంబై. అలకాపురంబు లీలను నవనిధియుతం
బై వరుణపురంబుపోలిక రాజహంసాభి శోభితంబై అమరావతీ పట్ట
ణంబు చాడ్పున విబుధ జనమనోరంజనకరంబై పద్మాకరంబు వైఖ
రిఁ జతురాస్యవాణీ ప్రచురంబై సత్యలోక వైకుంఠ కైలాసము లా

క్కచోఁగూడి యుండినవో యనునటుల - బంగారు ప్రాకారములు- నభ్రంకషములో యనఁదగు సౌధములు - మంత్రులకనువగు కట్టడములు - పురోహితులకుఁ దగుగృహములు - అశ్వరథ గజశాలలు - మెరుపుతీగెలభాతి ప్రకాశితంబులగు మణిమయ మంటపములు - విచిత్రతర. చిత్రితములచేనొప్పు - అంతఃపురములు - తరులతాదులచే నిండి. ఫలపుష్పభరితంబైయొప్పు. వనములు - చల్లని తేట తియ్యనీరుగల కాసారములును- మయూరము లిరుప్రక్కల నాణిముత్యములు నోటగఱచుకొనియుండ నడుమ రత్నఖచితమగు, సింహాసనమును,కడు రమ్యముగా భాశిల్లుచుండెను - అప్పురవరమునందు,

గీ॥ వేద వేదాంగ తత్వార్థవేత్తలగుచు । జప తపాదులు యజ్ఞ
ముల్ చైనవాజ । పేయమును జేసి సద్ధర్మ విహితమునను ।
పరగసంపత్సమృద్ధు లౌబ్రహ్మవిదులు ॥

గీ॥ బాహుబలశౌర్యధైర్యంబు ప్రౌఢినొప్పు । శీలసౌందర్యసౌజ
జన్యశ్రేయములను । క్షత్రియోత్తములనెడి విఖ్యలుపమతు
లు । వేడుకలరగ నుండి రప్పోటియందు ॥

గీ॥ ధనసమృద్ధియు వ్యాపారతత్పరతయు । సత్యవర్తనదానంబు
స్వకుల శీల । ములును, విద్యావివేకత పుణ్యయశము । భ
క్తివైరాగ్యములుగలవైశ్యవరులు ॥

గీ॥ పరగమోటాటి గూడాటి పాకనాటి । మొదలుగాగల కాపు
లుమోదమలర । పంటలధికంబు గోవృషభములుపెక్కు ।
గలిగి. విద్యావివేకులై ఖ్యాతిగనిరి ॥

గీ॥ హరిసేవాద్యర్చనలును । హరిభక్తియు కీర్తనములు నచలార్థం
బుల్ । గురు తెలిఁగినసుజ్ఞానులు కరమరుదుగ । పెక్కుమంది
గలరప్పోటిక ॥

క॥ బీదలు లేరాపురమున । సాధువులును పెక్కుగలిగి సంభావి
తులై। మోదమునరాజుకృపగొని । సాధించిరి యోగములను
శాశ్వత పదవుల్ ॥

గీ॥ యోగదండకమండల యోగమాల । వ్యాఘ్రచర్మంబు భ
స్మంబు బరగదాల్చి । పరమహంసలు బ్రహ్మైక్య భావప
రులు । సంతసంబున కాలంబు జరుపుచుండ్రి ॥

గీ॥ పరగయవధూత భావంబు పరిఢవిల్ల । సచ్చిదానంద పరబ్ర
హ్మ సత్యమనెడి । బోధనలు సేయు పుణ్యు లప్పురమునందు।
గూడియుండిరి దమతమ కోరికలర ॥

గీ॥ తాళరాగ స్వరమ్ములు దప్పకుండ । భరతనృత్తంబు లందు
న ప్రౌఢులగుచు । కాలగతుల నివేదించు జ్ఞానమొప్ప । గా
యకావళి బహుమంది గలరుఘనులు ॥

ఉ॥ పాలనశీలమున్ విమల భారములాదిగ నొప్పిపృథ్వినిన్ । బా
లనసేయు భూపతియు భానుకులంబును వాసికెందవా । చా
లతవిద్య ప్రోడిమలు శాంతసుధీరులు రాజకీయమున్ । జాలి
నయుక్తియుక్తముల జర్పెడువారగు మంత్రిశేఖరుల్ ॥

క॥ ఈవెలుమొదలగు శరములు । సూటిగధరియించి మన్నె సు
ల్తానులనన్ । సీటుగల వెలమ దొరలే । ర్పాటగుకప్పములని
చ్చి బడసిరి యశమున్ ॥

క॥ నియమిత కప్పములిచ్చుచు । భయభక్తులు మెలఁగికమ్మ వం
శజులిలపై । నయమున రాజవరేణ్యుని । జయగొని తమశర్మ
ములను జనిసినవారల్ ॥

గీ॥ రెడ్డిక్షత్రియ దొరలు సుప్రసిద్ధులగుచు । బాహుబల శౌర్య
ధుర్యులై ప్రబలమైన । కార్యములయందు మంత్రుల కనువు
గాను । యోచనలుచెప్పి పనులందు యొప్పిమరియు ॥

ఉ॥ కొందరు న్యాయమూర్తులును కొందరుసైన్యపు దండనాథు
లున్ । కొందరు న్యాయవాదులును కొందరు రాజులు గాను
యొప్పియా । నందము సందడింపజన నాథునిమెప్పును గాంచి
భూజనా । వందితులౌచు దేశముల వాసివహించిరి రెడ్డిక్షత్రి

యుల్ ॥

పంజిమాగధులును, సుకవులును - గజహయబలమును - పదాతు
లును - గలిగియుండెను - మరియు. త్రిమతములవారు మతద్వేషులు
గాక - శైవరాజ భక్తిచే - ప్రజానురక్తిగల త్రిశంకు చక్రవర్తిని పొ
గడుచుండిరి । రాజచంద్రునిచే నియమింపఁబడిన - పాఠశాల లనే
కములు గలవు. అందు వైష్ణవ సాంప్రదాయ బోధనా శాలయందు నీ
క్రిందివిశేషముగ బోధింపఁబడుచుండెను ॥

" దేవపాయే విభూతేన బాహునాసుదర్శనేవ ప్రయతమాన వో
లోక సృష్టింవితన్వతి, బ్రాహ్మణాస్తద్వహన్తి. అగ్నినావైతస్తం
ద్విభుజేధారయన్ ॥ శతపథ బ్రాహ్మణము-
చక్రమాదాయాగ్నౌ ప్రతప్య బ్రాహ్మణస్య దక్షిణేబాహౌ
ధారయేత్ ॥ యఃపాఞ్చజన్యమాదాయాగ్నౌ ప్రతప్యబ్రా
హ్మణస్యోత్తర బాహౌ ధారయేత్ ॥ అథర్వణవేదము బృహ
దారణ్యము మొదలగు వానియందు చెప్పినప్రోప్పున, చక్రధారణము
ను, " ధృత్వోర్ధ్వపుండ్రం పరమేశితారం, నారాయణం సాంఖ్యయో
గాధిగమ్యం. జ్ఞాత్వాదిముచ్యే తనరాస్సమస్తైస్సం సారపాశైరిహచై
వవిష్ణుం ॥ మహోపనిషదు నందును, అథర్వణ వేదమునందును, క
ఠోపనిషత్తు మొదలగు, శ్రుతిస్మృత్యాదులయందు, మార్కండేయ
పురాణముల యందును, వర్ణించిన విధిని, కేశవ, నారాయణ,
మాధవాది రెండునామములు, విష్ణులాంఛనములు గల ఊర్ధ్వపుం
డ్రములు ధరించినచివై, నిర్మలహృదయులై, " ఏకోవిష్ణుం మహ
ద్భూతం,, నదైవం కేశవాత్పరమ్,, సర్వంవిష్ణుమయంజగత్,, అ
ను వాక్యార్థములు, బాగుగా గ్రహించిన వారలై, జ్ఞప్తియందుంచు
కొని, పరమభాగవత శిఖామణులై.
మాటి మాటికి శ్రీమన్నారాయణా యను నామముచ్చారణ సేయు
చు, శఠగోపస్తవము, శ్రీగుణరత్నకోశము, ముకుందమాల, అష్టశ్లో

కి, పరమశ్లోకి, ఆళవందారు స్తోత్రము, తిరువాయిముడి, తిరుమంత్ర ద్వయచరమ శ్లోకములు, నాలాయిరం మొదలగు, ద్రావిడ ప్రబంధ ముల యందును, తర్క-వ్యాకరణ, కావ్యనాటకా లంకారనిపుణులై, వేదాంతార్థములు, ఉపన్యసింపుచుండు, వైష్ణవోత్తములును, వారి శి ష్యబృందములును, విష్ణ్వాలయమునందు, నియమించిన పాఠశాలయం దు, సాంప్రదాయాను సారముగ, పఠించువారలై యుండిరి.

మరియు. శైవమతధర్మము లాపట్టణమందెటువలె నుండెననగా.

శ్రు ॥ సర్వలింగస్థాపయలిషాణిమంత్రం పవిత్రం ॥ ఈప్రకార ము లింగధారణకు వేదమునందు పెక్కు మంత్రములుగలవు.

శ్లో ॥ ముఖేమంత్రం హృదిధ్యానం, మస్తకేలింగధారణం, శిఖా సూత్రం తథాభస్మ ఏతద్బ్రాహ్మణలక్షణం ॥ అనుకీర్తిగా భస్మలేపనమును, రుద్రాక్ష మాలికా ధారణమును సేయుటముఖ్య ము. అట్టివారలు లింగైక్యమై, పుణ్యలోకమును జెందుదురు.

శైవ, వైష్ణవ, శాక్తేయ, సౌర, గాణాపత్య, కాపాలమతము లందిం టిలో శైవమతము, ఆదిమతము, అందుచే సర్వమంత్రములు, వేద ములు, పంచాక్షరియందున్నవి.

" తత్పరంబ్రహ్మేతి సయేకోరుద్రస్స ఈశస్యభగవాన్ । సమహే శ్వరస్సమహాదేవ "విశ్వేశ్వరాయ, మహాదేవాయ, అనుశ్రు తి యాధారమున సర్వదేవతల కాధారభూతుడగు సదాశివుడు.

జలంవా పుష్పమేకంవా । లింగస్యోపరి నిక్షిపేత్, అమంత్రం వా సమంత్రంవా కులకోటిం సముద్ధరేత్ । పూజయాభక్తిమ శ్నుయాత్ పూజాయా ముక్తిసంభవః ॥ పూజయాసదృశో ధ ర్మోనాస్తి లోకత్రయేప్వపి । హాన్యాత్కృద్ధో పిసాకాశం । స దృశం నాస్తియేద్విషం । త్యక్త్వా లింగార్చనం మూఢోము క్త్యర్థం త్రితయంతథా ॥ అను గరుడపురాణమందు చెప్పినచొ ప్పున, నీటిచేతను, పత్రపుష్పముల చేతను, మహాదేవుని పూజించిన

ముక్తిగలుగును - రజ్జువునందు సర్పభ్రమనుపొందినట్లు, సుక్తియందు రౌప్యభ్రమ పొందినట్లును, మహాదేవుని మాయచేత జగద్భ్రమ కలుగుచున్నది. శరీరమందు లింగమునుధరించియు; పరలింగైక్య సమరసానందము తెలియక, కాశికాదిక్షేత్రలింగ ధర్మాపేక్షితులై పోము వరు.

గీ ॥ కాయపోషణంబు గంగానదీస్నాన । మాదిగాగగల్గు సఖిలశౌచ । ములనుదేహ వాసనలు మూఢుడగువాడు । తగిలిసంచుచుండు ధర్మచరిత ॥ (శ్రీరామస్తవ)

శ్లో ॥ శివస్యాజ్ఞాబలాద్విష్ణు ర్జాయతే త్రిమయ్యపి చ । బ్రహ్మాస్సర్వజగత్కర్తా విరాట్సమ్రాట్స్వరాడపి ॥ అనునటుల సృష్టిస్థితిలయముల కాధారభూతుడు యీశ్వరుడు.

కాలాగ్ని రుద్రోపనిషత్తు, కూర్మపురాణము మొదలగు గ్రంథముల యందు చెప్పినరోప్పున భస్మరుద్రాక్ష ధారులై శ్రేష్ఠులో శివధ్యానము, శివపూజ చేయుచుండిన సర్వఫలములు, లభించి, అంత్యమున ముక్తికి జేరగలుగుదురు, పత్రములు, పుష్పములు, గరక, ఉదకము, మొదలగువానిచే, లింగపూజగావించి పిదప భుజింపవలయును.

"లింగంపూజ యితానిత్యం, మహతీం శ్రియమశ్నుతే,, అనియును,, చేతులారంగ శివుని పూజింపడేని,, అనువచనములు వృథాసేయక పూజింపవలయును.

సంపత్కరము, పాపహరము, నరకనివారకము, పరశివప్రాపకమునగు భస్మధారణము మరువకూడదు.

అనిబోధించు శైవమతు లొప్పియుండిరి.

సీ ॥ స్థానత్రయంబుల సంగత్రయంబుల బంధత్రయంబుల బారదోలి । జీవత్రయంబుల చిత్త్రత్రయంబుల బింబత్రయంబుల డిందుపరచి । దైవత్రయంబుల తాపత్రయంబుల యీషణత్రయముల దోషముడిపి । కర్మత్రయంబుల కారణత్రయముల

వాసనాత్రయముల వడిస్రోచి ॥

గీ ॥ యుండుపరమాత్మ గనువారలుర్విలోన । బాహ్యసంసారమె ల్లను బయలుజేసి । ముక్తికాంతను వదిలోన ముగ్ధనొందుగా । రనుచుశిష్యులకు బోధించునట్టిరాగా ॥ (శ్రీరామస్తవం.)

క ॥ మాయయను జోడుగొడుగుక । గాయంబను రథమునెక్కి కర్మనువింట । న్నేయంగ నాశా బాణో । పాయంబున జి త్తరాజు పడుమదిచేరక ॥ (శ్రీరామస్తవం.)

వేదాంత శాస్త్రంబుల నిరామయ నిరాభాస - నిర్వికల్ప - నిష్ప్రపంచంబైన - సనాతన బ్రహ్మచిదంశంబున, రజ్జుశుక్తి - స్థాణువులు లేని యహిరజత చోరాద్యారోపణ లెట్లుతోచిన - మాయప్రపంచంబు - దబ్బరగుటంజేసి - సంవిన్మాత్రుండై జీవుండు తన్ను దాంటె లిసిన ముక్తుండగు - మాయానుమిశ్రభవంబున తన్నెఱుంగమిం జేసి బద్ధుండగు. నీబంధముక్తులు నాత్మకు వేఱు సంకల్పస్వభావంబనువారును యాత్మసాక్షాత్కారపరుండైన కారణగురుండు శక్తిని పాతసమయంబున దోంచుననువారును, కర్మముక్తులు మహాసంకల్ప భోగంబులంగల దనువారును, సద్భక్తినిఁగాని యీశ్వరానుగ్రహ జ్ఞానంబులు లేవనువారును, భావాద్వైత, క్రియాద్వైత, ద్రవ్యాద్వైత, శుద్ధాద్వైత, మహాద్వైతులును, - రెయొప్పినయుండెను,

సీ ॥ వేదాంతవిదులైన విద్వత్సమూహంబు నుభయభాష కవిత్వ మొప్పుకవులు । సకలాస్త్రబాంధవ సంబంధవర్యులు వింజామరలువీచు వేత్రభటులు - నీతికోవిదులైన నెరమంత్రివర్గంబు రణరంగశూరులౌ రాజభటులు । సంగీతసాహిత్య ఛందస్సునాదిగ షడ్శాస్త్రపూర్ణులౌ శాస్త్రవిదులు ॥ గీ ॥ వందిమాగధపరిజన బృందములను । బలసికొలచెడి నతులవైభవముగలుగు । చావడియునిడి రేకాంతస్థలమునందు । కులగురునితోడ నిట్లుల బలుకదొడగె ॥

గీ ॥ కాముకులును లేకయుండిన కామువమొకటి । హృదయసీమను
తాపంబు గదసియాడ । తాపసోత్తమ నేనెటు తాళగలను ।
రాజ్యమేలను ధనమేల రమణులేల ॥

వ ॥ అని పలికినంతనె వసిష్ఠమహామునీంద్రుడు చిఱునగవు నగుచు మహారాజా! త్రిలోకాధిపతిని పరిహసించందగు వైభవోపేతుడవై సకలసంపదల నొప్పియుండు నీకీచింతయేల తఱుణవయస్సున కామాది భోగముల ననుభవించి పిదపగదా నీవంశీయులు సంతతికై యోచింతురు అద్దానిసవిడది నీవు రాజ్యసుఖంబులు ననుభవింపుము అనిపలుక త్రిశంకుండు ముకుళితహస్తుండై ఇట్లనియెను. గురువర్యా రాజ్యాంతే నరకం ధ్రువంబనియుండుట మీర లెఱుంగనిది కాదు.

రాజ్యసన్నాహములు జంత్రపు ప్రతిమలవలె ప్రకాశించునవి యేగదా. సార్వకాలము రాజ్యభారమునందే కాలము గడుపుచుండిన యెడ నేను తరించుమార్గమును గనుగొనుటెప్పుడు, మాయాప్రపంచమున, సంసారంబను తగులంబునబడి, కామ మోహాదులకు లోనై మెలఁగుచుండుట సమంజసమగునే! మాపూర్వులవృత్తాంతము కొంత తమవలన వినియుంటిని. అయ్యది మఱపు జెందితినని యెంచితిరి కాబోలు?

సీ ॥ వాంఛితమీడేర పరిపూర్ణబోధను గావించపుడమి నీకరు
ణవలన । యశము గైకొనియుండు యఱుణమహారాజువంశ
మునందున వాసిగనగ । యజ్ఞయాగాదులందధిపుడై వరసత్య
వ్రతునకు సుతుండనై వరలుచుండ । కృపతోడ సలపైన కీర్తి
నివంశంబు పెంపొందగా చేయు ప్రేమవీడి ॥ గీ ధనము రాజ్య
ము తనువులు తరుణులెల్ల । సౌఖ్యమని బల్కుచుంటిరి సం
యమీంద్ర । నీకు లెట్టులదోచెనో నెరుగజాల । తాపసులకిట్టి
కఠినంబు దగునజెప్పుడి ॥

గీ ॥ భవ్యచరితుడ సాకేతపట్టణంబు । పరమసాధ్వీశి యనునట్టి
పట్టమహిషి । సద్గుణంబుల పతిచర్యనలుపగొంటి । గానశ్రా

శ్వతసద్గతి గలుగునెట్లు ॥

వ ॥ ధనము తనువు రాజ్యము శాశ్వతమగు పదార్థములు గావని నిశ్చయించుకొనవలయును.

శ్లో ॥ కామక్రోధాశ్చ లోభంచ దేహేతిష్ఠంతి తస్కరాః । జ్ఞానరత్నాప హారాయ తస్మాజ్జాగ్రహి జాగృహి ॥ అనియును.

శ్లో ॥ అర్థానా మార్జనేదుఃఖ । మార్జితానాంచ రక్షణే । నాశే దుఃఖంవ్యయే దుఃఖ । మర్థ స్త్రైవకుతస్సుఖం ॥ మరియు ధిగర్థం దుఃఖభాజనం బనియున్నది.

సీ ॥ కామక్రోధాదిమహా ఘోర శత్రువర్గ ప్రతాప ప్రధానసా ధనము ధనము । సకలావగుణపుంజ సంశ్రయాశాపాశ కారణాగళ బంధనముధనము । జన్మపరంపర సంసార కారణ ఘనకర్మజాల వర్ధనముధనము । కైవల్యసంప్రాప్తి కారణవైరాగ్య ధర్మమార్గావరోధ ధనముధనము ॥ తే ॥ గీ ॥ గలిగిగర్వంబు దొట్రి దుఃఖంబుమదికి । పెనచునజ్ఞాన పావకేం ధనముధనము । స్వప్నలబ్ధపదార్థంబు చందమునను । దలచిజూడంగ నట్టిదంధనముధనము ॥ —— అని పురూరవచక్రవర్తి మహార్షితో జెప్పినటువిని యుండమే. ఇంతేగాక క్రోధుండు లోభుండు మహామోహుండను, మువ్వురుసోదరుల వెంటనిడుకొని కామదేవుడు, మలయానిలయును, వసంతుడును చంద్రకళయగు పండువెన్నెలను పుష్పములు, స్త్రీలును, మొదలగు పరివారముతోగూడి ప్రపంచమును రాజ్యమునేలుచు, సత్యవంతులను, వివేకులను, తమమహిమకు లోబఱచుకొనును.

తక్కుంగల మద, మత్సరాదుల ప్రతాపము, వర్ణింపనలవి యెకాదుగద. మరణాంతమువరకు తృష్ణాలోభుల ప్రతాప మడుగంటదుగద. కాముని కృపాకటాక్ష ప్రసారముగల్గెనేని, నేర్చినవిద్య మఱచుట. కన్నులుండి, మంచివస్తు పరిజ్ఞాత గలుగకుండుట, జూడకుండుట, చెవు

లుండి, హరికథాశ్రవణమాది మంచిమాటలు వినలేకుండుట, గజతు
రగాది వాహనములు, రాజ్యము మొదలగు ధనము, వైభవము నెంత
యున్నను తృప్తి నొందకుండుట. అహంకార మమకారములను గంటిపో
కుండుట. గలుగనీయవలెగద. సుమతియు కన్నువిప్పగానే " కామా
తురాణాం న భయం న లజ్జా, యని సూక్తులు.
శిగ్గు, భీతి, లేక స్త్రీలోలత్వమున, తప్పు పనుల సంభవించును.
తెలియనగా, శ్రోత్రేంద్రియమునకు, విషయము శబ్దము, త్వగింద్రియ
మునకు స్పర్శము, ఘ్రాణేంద్రియమునకు గంధము, జిహ్వేంద్రియము
నకు రసము, చక్షురింద్రియమునకు రూపము, ఈ యైదింటి శ్రోత్రాదీ
న, సమష్టిరూపము చేతఁ, బుద్ధుని చిత్తము, నపహరించుటవలన, త
రుణి యనఁబడియెనుగద. అట్టి స్త్రీరూపములు,

శ్లో॥ నారీస్తనభర నాభీదేశం । దృష్ట్వా మాగా మోహావేశం । ఏ
తన్మాంస వసాదివికారం । మనసి విచింతయ వారంవారం ॥

అనియును.

క॥ చన్నులు మాంసపుముద్దలు । కన్నులు దాగ్జలము ఫుసులు గా
రెడుతొరటల్ । వెన్నులు యెముకలపాతర । లన్నులునివి తెల
సివలచుట వివేకమొకా ॥ అని పురూరవుఁడు వచింపలేదా ।

శ్లో॥ కురంగమాతంగ పతంగభృంగ । మీనాహతాః పంచభిరేవ
పంచ ॥

చ॥ వనకరి జిక్కె మైనసకు । వాచవికిన్ జెడిపోయె మీను, తా ।
వినకరి జిక్కె చిల్వ, కను వేమర జెందె మిడుత్తు తావిలో । ముని
గి నశించె తేటి, తరమా యిరుమూటిని గెల్వ నైమనసా । ధనము
లు గెల్వ నీ వెకద । దాశరథీ కరుణాపయోనిధీ ॥

శబ్దము చేత చాతకపక్షి మేఘధ్వని విని, జలపానము చేయుటకు పై
కిపోవునెడల, భూమియందవి శబ్దము విని, మేఘధ్వని యనుకొని వలచే
క్రిందఁబడిచచ్చును.

స్పర్శనుచేత కిరాతకుఁడు పల్లముత్రొవ్వి దానిమీఁదవచ్చికను వై రుపెట్టి, దానియెదుట, ఆడఏనుఁగను గట్టినదాని స్పర్శము, నపేక్షించి, మొగఏనుఁగు, పల్లములోఁబడి చిక్కుబడును.

గంధముచేత భ్రమరముకొలను యందుగల, పద్మములోనుండెడు తేనెకాశించి, అందులోచేరి పద్మము, ముణింగిపోవునెడ, తానును ముణిఁగి, జలములోఁ బడిచచ్చును.

రసముచేత మీనము, జాలరుడువేసిన, గాలమునందలి, అల్పమాంసమున కపేక్షించి ఆగాలమునుమ్రింగి, మృతినొందును.

రూపముచేత మిడత, దీపమును, పండనిభ్రమించి, మ్రింగఁబోయి, అందులోఁబడిచచ్చును.

ఈప్రకారము, ఒక్కొక విషయమునందే, ఆయాజంతువులు, మృతినొందుచుండగా.

స్త్రీయందలి పలుకులకును, స్పర్శమునకును, గంధమునకును, రసమునకును, రూపమునకును, పురుషులువశపడి నశింపకుందురా.

మాంసము, వసకొవ్వు, రుధిరము మొదలగు, మలిన పదార్థములొప్పు, స్త్రీలయందసూయతజెందక, ఎన్నిదినములు, భోగించినను దృష్టియు సరియగుమార్గము నగుపడునే.

ఉ ॥ చక్కెర పూతబూసిన విషంబులుభామల వాక్యవైఖరుల్ ।
చక్కగ వెన్నమెత్తిన శిలల్ విరిబోఁడుల చిత్తముల్ మణుల్ ।
జెక్కిన సంకిలల్ సతుల చేష్టలు కొమ్మల నమ్మవచ్చునే । అ
క్కట మేకవన్నెపులు లంగన లెన్నిట నెంచి జూచి నన్ ॥

శ్లో ॥ ఔదుంబరాణి పుష్పాణి । శ్వేతవర్ణంచవాయసం । మత్స్యపాదం జలే పశ్యేత్ । ననారీ హృదయ స్థితం ॥

వ ॥ మేడిపువ్వును, తెల్లనికాకిని, జలమందు చేపయొక్క పాదమును గనుగొనుట గలిగిన గలుగవచ్చును. గాని స్త్రీల హృదయమును గనుగొన గలరే?

గీ ॥ మూత్రపతన స్థలంబు బవిత్రమనుచు । ద్రొక్కరానేల గని
రోసి దొలఁగుచుండు । రట్టి మూత్రపు కాలువ దైన దోని
యోని దానికి రోయ దీయుల్ల మనఘా ॥

వ ॥ రుధిరము, మలమూత్రములచే, నిండి లోనుండి వెడలుటయే
మేహ్యముగానగుపడు చుండెడిదియు, నైనవస్తువు నపేక్షిం
చి మోహమునఁ బడి మాయాలోలుండై చచ్చుచు, పుట్టు
చు, గర్భనరక మనుభవింపుచుండ వలసినదేగద మతిభ్రమ
చేత శాశ్వత సుఖదాయినిగ నున్నట్లు భావించుటయే గాని
కసవుకొన నున్న నీటి చుక్క చందమున సందేహాస్పదముగ
లదియే గదా దేహము నీటిబుగ్గ సంపదలు మెరుపులు సుఖ
మణు మాత్రము దుఃఖము పర్వతము నిత్యము మృత్యుప్రే
రితమై కాలచక్రము ఉశ్వాస నిశ్వాసల చేత క్షయించుచుం
డు ఆయువు అపార తరంగములు గలసంసార సాగరము ష
డ్రసోపేతములగు పంచభక్ష్య పరమాన్నములు జిహ్వాచా
పల్యమున కనువగు, రుచులు హంసతూలికాతల్పములు, ర
త్నభూషణములు - రుద్రాక్ష తులసీసరులు - కస్తూరీ తిల
కము చందనము భస్మోర్ధ్వపుండ్రములు అధికార గౌరవము
మొదలగునవి - ఇంద్రియాదుల యొక్క అలంకారమున క
నువగు చిత్తవైకల్యములేగద ఇవి యవి యననేలా - పోనిం
డు. అశాశ్వత మగు వానిలోనైనను సంతోషదాయకము
గా నుండవలదా ? మనుష్యులకు మనస్సే బంధమోక్షము
లకు కారణమై శబ్ద స్పర్శాది విషయములయందు అశక్తము
లకు ముఖ్య కారణముగద కార్య కరణ సంఘాతాత్మకము
లైన జీవులు జన్మించుటకు పూర్వము అదృశ్యులుగాను జ
న్మాంతరమువిడిచినది మొదలు పుట్టిమరణ మయ్యెడిపర్యం
తము - నడుమ నుండెడి మధ్యకాలమునందు - దృశ్యులుగా

ను - మథనానంతరము - తిరిగి అదృశ్యులుగానగు చున్నార
ని పురాణ ప్రసిద్ధముగద భూలోక భువర్లోక సువర్లోక సుల
నివాసులు - అమృత పానముజేసిన వారైనను - ఉదకముల
చే పూర్ణముగా నిండియుండుసముద్రములును, దేవతలేగాక
రాక్షసులును, ధృవుఁడును, నక్షత్రములును, హరిహరబ్ర
హ్మాదులును, కాలము ప్రాప్తించినప్పుడు, నశించెడివనుట
దృఢమైనను, యేవిధమైనకొంతలేక, నశింపుకాలమాసన్న
మగువఱకు, విషయానందమగ్నులై యుందురుగద!

అట్టివి నాకులేక గొప్పకొంతగలిగియుంటినిగద. ధనము, రా
జ్యము, శృంగారసౌధములు, హంసతూలికాతల్పములు, హయగజాం
దోళికములు, దాసదాసీజనబంధు మిత్రమాత్యవర్గములు గలిగి
వానికన్నిటికి వన్నెబెట్టుసంతానమను, కొలికిపూసలేక, మొగమున
కుముక్కును, ఆకసమున రోహిణీకాంతుఁడు లేనిరాత్రి, పతిలేనిస్త్రీ,
పుడమీశుఁడులేనిరాజ్యము, వన్నెకెక్కని కావ్యము, నెంత ప్రకా
శహీనమైయుండునో యారీతి భాసిల్లుచుండెనుగద మూఁడుగాళ్లముస
లియగువిధాత ముదిమిచే మదితప్పి వ్యత్యస్తకార్యములు పెక్కులు,
యెల్లప్పుడు జేయుచుండుననుట దృఢపడెను. ఎటులనగా, నవమోహ
నాకారుఁడగు పురుషునకు గురూపిని భార్యగాఁజేసి దంపతులలోకల
తపెట్టుచుండును. జవ్వనియు సురూపియు గుణవతియు నగుస్త్రీకి కడు
వృద్ధుని భర్తగాఁజేసి యవ్వనలక్ష్మిని భంగపరచును. ఇల్లిల్లుదిరుగు
చు వ్యభిచరించువానికి, పరమపతివ్రతాశిరోమణిని సతిగాసమకూ
ర్చును. శాంతస్వభావునకు గయ్యాళిగంపను గట్టిబెట్టును. లోభికి ధన
మిచ్చును. దాననిరతుఁడగువానికి ధనమీయకుండును. భగవద్గుణాను
రతులు, బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులకుదారిద్ర్యము- పెక్కుసంతతి నొసఁగును.

ఉ॥ అన్నముగల్గువారికి దయామతి సంతతినీయనోపడా । పన్న
తనొందినట్టి తినబట్టయు నన్నము లేనివారి క । భ్యున్నతరీతి

సంతతిమహోన్నత సంఖ్యనొసంగు వద్దువద్దన్నను పాడు
దైవము హాహా! యతడెంతటి కొంటెవాడకో ॥(వా॥ వి॥)

నేనెంత విలపించి దూరినను ప్రయోజనమగుపడదు. ఒకానొకప్పుడు,

శ్లో॥ వృక్షేకంచ సమారూఢ। నానాజాతి విహంగమాః। ప్రాత
ర్దశదిశోయాంతి కాతత్ర పరివేదనా ॥

అను నటుల యెక్కడివారలక్కడికి పోవుచుందురనుట నిక్కవమేగాని క్షణముసేపైనను గలసి మెలసి సుఖులై సంతోషమును పొందుదుముగద! ఇంతేగాక,

చ॥ కొడుకులుగల్గుదాక నొకకొన్ని దినంబులు చింతనందనుల్।
వడమిన నాయువుంబలము విద్యయు బుద్ధియు చాలగల్గుగా
నుడుగనిచింతగల్గి తనునోపి భజింపని చింత తండ్రికెప్పుడు।
కడుచింతసేయుదురు పుత్రులు శత్రులుగాక మిత్రులే॥

కంటబడిన దేవతలకు మ్రొక్కి సంతానముగని వారలకు విద్యాబుద్ధులు గలుగవలయుననియు, సకలగుణములనొప్పి తనయాజ్ఞానుబద్ధులై మెలంగవలయుననియును, చింతనుండును. ఇవియన్ని నొప్పియుండినను తనహితవున మెలగని వాడైనయెడ ఆమరణాంతముతీరనిశోకము గలిగియుండుననుట నిక్కవమేయైనను, ధరణీపాలనము సేయుచుండు నేను జాతము- నామకరణము- అక్షరాభ్యాసము- చౌలోపనయనము- వివాహము- మొదలగు శుభకార్యములనునవి మురిపంబు పెంపున నింపుగలుగు బిడ్డలకల్లారుముద్దుగా సలుపుటకునోచనైతినిగద! సంతానమో సంతానమని పేరాసలచే కలవరించుచు నేనెన్నియోనోములు సలుపుచు సకలదేవతలకెల్ల మ్రొక్కుచు- గ్రహశాంతులు- దానధర్మములు- నవగ్రహజపంబులకు ధనము కొల్లబెట్టుచు- ఫలంబుగానక - సంతాపించుచుండ వలసివచ్చెనుగద.

సీ॥ తనయునిమొత్తని నునుమేనుహత్తంగ వలవదే దేహంబుగల ఫ
లంబు। చిరునవ్వువెన్నెల జిలుగుమోముగనంగ వలవదేగ

న్నులుగలఫలంబు । అలరారురేత చెక్కిలిగిల్లిముద్దిడ వలవదే పెద వులు గలఫలంబు । అత్తత్తయనుమాట లాడనాకర్ణింప వలవదే కర్ణముల్గలఫలంబు ॥ తే ॥ గీ ॥ ఉల్లములరించి మురిపించు నల్లరిపను। లెల్లపచరించు పిల్లల యింపుగాంచి । సుఖమనుభవింప వలవదా సుగుణగణ్యా । కవితిజనమాన్య నరజన్మ గలఫలంబు ॥

మ ॥ కొడుకుంబల్కులు ముద్దులొల్కుపనులన్ గూర్మిన్వినోదంబిం
చుపెం । పుదలిర్పశరీర మక్కునను సమ్మోదంబుసంధిల్లజే।
సిదయాప్రేమలు సంఘటిల్లకుతుకశ్రీ నొందగారాలపం ।
తుదగన్నెన్నగుజన్మ జన్మనిదలంతుం దక్కుజన్మల్వృథా ॥వా॥వి

ఇవి యన్నియుగాక, ముఖ్యముగ గమనింపవలసిన విధాయకము లగునవి - నాతదనంతరము ధరణీపాలనము సేయుట - నేను యమ పురనివాసిని గాకయుండుట - యనునీరెంటిని బాగుగ - ఆగతానాగతము లెఱింగిన మీరుబాగుగ యోజింపవలయునుగద.

ఉ ॥ దేశములందుకోసలయు దేవతలందున దత్తమూర్తియున్ ।
శ్రీశునిభక్తిజ్ఞానమను చింతనలందున నంబరీషుడున్ । పాశము
లందునాగమును భామినులందనసూయసాధ్వియున్ । యీ
శలుదీరసూనులున నంగనుమీరలె ఉంగకుంటిరే ॥

క ॥ కులశీలమ్ములు నిలచెడి । దలపునుజనియింప నేను తనయులకొ
ఱకై । పలువిధ వెతలనుజెందిన చలనముబాహుంగదయ్య సం
యమివర్యా ॥

క ॥ పుడమీశుఁడు సత్యవ్రతు । డిడెరాజ్యము పుత్రునకు నేనావి
ధినే । కొడుకునకొసగగ వలయును । తడబాటునుబాయదె
లుపు తాపసవర్యా ॥

ఈకారణము మీకుసమంజసమగునా కాదా?

భవదీయ కృపాకటాక్షమున ఇక్ష్వాకువంశీయులు పాలనసేయు రాజ్యమునకు నెవని పట్టభద్రునిసేయ దలంపుగలదో నుడివిన - నగభాగము దుఃఖోపశమనము కాగలదు.

తక్కిన సగభాగము " పుత్రేణలోకాన్ జయతి, అపుత్రస్య గతిర్నా స్తి పున్నామ్నో నరకాత్రాయత ఇతి పుత్రః, పున్నామ్నో నరకాద్య స్మాత్పితరం త్రాయతే స్వయం - తస్మాత్పుత్ర ఇతి ప్రోక్తస్స్వయమేవ స్వయంభువః ॥ అను శ్రుతులను, స్మృతులను పాటింపవలదా.

మ ॥ విపరీతప్రతి భాషలేమిటికి సుర్వీనాథ యీపుత్రగా । త్రపరి ష్వంగ సుఖంబుఁ జేకొనుము ముక్తాహారకర్పూర సాం । ద్రప రాగప్రసరంబు చందనము చంద్రజ్యోత్స్నయున్ బుత్రగా । త్రపరిష్వంగము సత్పుజీవులకు హృద్యంబే కడుం శీతమే ॥ అని,

శ్లో ॥ కోటరాంతర్భవోవహ్ని స్తరుమేకం దహిష్యతి । కుపుత్రస్తు కులేజాతః స్వకులం నాశయేత్పరం ॥ అనునటుల పుట్టనిపు త్రులు తల్లిదండ్రులను దుఃఖపెట్టుట సత్యమేయైనను - నరక బాధను తొలఁగుటెటులనో దురూహంబు గానున్నది.

కావున వివేకశూన్యత, నరకము బాయు మార్గమూహించి చక్కఁగా వక్కాణింపుఁడు. అని ప్రార్థించెను.

—(వశిష్ఠ బోధ.)—

నాయనా? త్రిశంకమహారాజా ! నీవు చెప్పినటుల, ధన, రాజ్య భార్య పుత్రాదులెల్ల, అశాశ్వతములే - లోకములు, దేవతలు, నక్ష త్రములు, మొదలగునవియును, చలనములగునవియే.

అచలమగునది బ్రహ్మమొక్కటియే? విక్షేపశక్తివలనఁబుట్టిన స్థూల సూక్ష్మ దేహములతోడను - అంతరింద్రియ - జ్ఞానేంద్రియ - కర్మేం ద్రియముల తోడను కూడి - సకలపుణ్య కర్మములచేసి - చిత్తశుద్ధి గలిగి - సాధనచతుష్టయ సంపన్నుఁడై - వేదాంతశాస్త్ర శ్రవణ - మనననిధి ధ్యానములనుచేసి - బ్రహ్మజ్ఞానమును సంపాదించిన - బ్ర హ్మజ్ఞానమును ప్రబలించి - విక్షేపశక్తి దొడ్డదై - ఆవరణశక్తిని న ణచివైచును.

అట్టి నిర్గుణబ్రహ్మమే సత్యమై స్వయంప్రకాశమై గనుపట్టును.

నృత్తిప్రళయ - అవస్థాప్రళయ - దేహప్రళయ - మనుప్రళయ - బ్రహ్మప్రళయ - విష్ణుప్రళయ - రుద్రప్రళయ - మహేశ్వరప్రళయ - సదాశివప్రళయ - విరాట్పురుషాది ప్రళయములుగ తోచి సర్వం ప్రతిష్టితం । మయిసర్వంలయంయాతి । తద్బ్రహ్మాస్మ్యహమద్వయం ॥ అను శ్రుత్యర్థమును గుర్తెఱింగి- నిరతిశయానందము చెందగలుగును.

శ్లో ॥ ఇదంసత్య మిదంసత్యం ఇదంసత్యం నసంశయః ॥ ఇదిము మ్మాటికి నిస్సందేహముగ సత్యము.

అవస్థలు యేడింటిలో ॥ అజ్ఞాన, ఆవరణ, విక్షేపములు - మూడును బంధహేతువులగును.

పరోక్షము - బంధప్రాప్తికిని - మోక్షప్రాప్తికిని కారణమగును.

అపరోక్షము - అనర్థనివృత్తియు - ఆనందావాప్తియు - అనెడు మూండవస్థలు - మోక్షప్రాప్తికే హేతువులగును.

ఈయేడవస్థలును - ఆరోపితమయిన - అహంకారమునకేకాని అహం కారసాక్షిని - నిర్వికారుండును - నగు పరబ్రహ్మకు లేవు.

ఈభావమే వేదాంతరహస్యమగు పూర్ణబోధ.

సుజ్ఞానబీజమునకు వృక్షమయి ఫలముగా - గ్రోలందగు ఫలరసము. అని బాగుగా నెఱుంగవలయును. బ్రహ్మవేత్తలకు మయిత్రి - ముదిత కరుణ - ఉపేక్షయను నాలుగు సద్గుణములుండవలయును.

పెద్దలయందు విశ్వాసముగానడచుట, మైత్రి. సత్కర్మాను ష్ఠానములు జేయువారియందు, బ్రహ్మజ్ఞానమునకు వచ్చెదరని సం తోషించుట, ముదిత. జ్ఞానములేక సత్కర్మానుష్ఠానమును జేయక, పాపకృత్యములనలుపక, యుండెడి పామరులనుజూచి చెడిపోవుచున్నా రని వ్యాకులతజెందుట కరుణ. ఈమువ్వురియందును సమానదృష్టిని ఊఁఆకయుండుట, ఉపేక్ష. అను సద్గుణములుగలిగి మాత్సర్యము స్పర్ధ, అసూయ, నింద, యనునాలుగు దుష్టగుణములులేక యుండవ వలయును.

పరబ్రహ్మ యెట్టివాఁడనగా, భ్రూమధ్యము మొదలుకొని, పంఁడ్రెండంగుళములకు సహస్రారకమలము యెనిమిది భాగములై, ఒక్కొక్క భాగమునకు నూటయిరువదిరెండు దళముల నొప్పిన నుండును. దానినడుమ హకారబిందు సకారములతోఁ గూడిన హంసమను పేరు గలిగియుండును. ఆబిందువే సంకల్పరూపమయిన అంతఃకరణము ॥ హంసోపనిషత్తు యందున నిట్లుచెప్పెను.

" పూర్వదళే పుణ్యమతిః । ఆగ్నేయానిద్రాలస్యం । యామ్యే క్రౌర్యేమనీషా నైఋత్యాంపాపేబుద్ధిః । వారుణ్యాం క్రీడా । వాయవ్యేగమనాదౌ కౌబేర్యాంరతిప్రీతిః । ఈశాన్యే ద్రవ్యదానం మధ్యే వైరాగ్యం । కేసరేజాగ్రత । కర్ణికాయాం స్వప్నంలింగేసుషుప్తిః, పద్మత్యాగే తుర్యం,

ఈసంకల్పమాత్ర పురుషుఁడైన బ్రహ్మ - భూమి మొదలగు నా భూతములలోఁ జేరక - ఆకాశస్వరూప మాత్రుఁడైయుండును - సంకల్పరూపుఁడు బ్రహ్మయనునట్లుగా - మనస్సుచేతను దోఁచుచుండుగద.

అట్టి లోకమంతయు మనోవికారము.

రూపనామముల తోఁగూడిన పదార్థములయందుఁ దెలిసికొనుటకు మాత్రము అయినదేహములు - యేమనస్సువలన గోచరించుచున్నవో అగోచరించెడి స్వరూపములను చిత్తమని దెలిసికొనుము. వెలుపల ద్రవ్యముగాఁ దోఁచునది యేదియో నా ద్రవ్యమే మానసమని- వేదాంతములయందు వచియింపబడుచున్నది. ఆలోచినదివినాగా మనస్సనే నామముకలది వేఱొండులేదు. ఆలోచిన వృత్తినే మానసమని తెలిసికొనుము. యేస్థలమందు వృత్తి దోఁచుచున్నదో ఆప్రదేశమందే మనస్సుండునని తెలిసికొనుము. ...

సీ॥ మనసయా సంసార మాయావికారము ల్మనసయాలౌకిక
మహిమలన్ని । మనసయా పాపంబు మనసయా పుణ్యంబు మనస
యాలోకాదిమత్సరములు । మనసయా జీవులు మనసయా జనములు

మనసయాసుఖదుఃఖమలినములును । మనసయాస్త్రీలును మనసయా
పురుషులు మనసయాయఖిలాశ్రమంబులెల్ల ॥ గీ ॥ మనసుగాకున్న దొ
కసైన మాయ లేదు । మాయగాకున్న దొకసైనమనసు లేదు । యఖిల
జగము మనోమాయలగుట దెలిసి । బ్రదుకనేర్చినవారలు బ్రహ్మవిదులు ॥

అఖండమయి, ఆద్యంతరహితమై, అపరిమేయమయి, అవా
ఙ్మానసగోచరమై, సచ్చిదానందమయి, స్వయంప్రకాశమయి, అపరి
చ్ఛిన్నమయి, అనావృతమయి, అనేకరూపమయి, నిత్యమై, నిర్మలమ
యి, నామరూపక్రియాతీతమయి, నానారూపమయి, సర్వవ్యాపక
మయి, సర్వాంతర్యామియయి, వెలుగునదియే, పరబ్రహ్మము.

ఆపరబ్రహ్మము, మూలప్రకృతియని, అవ్యక్తమని. వ్యవహ
రింపఁబడు మాయాశక్తియొకటితోఁచును. ప్రళయకాలమున సూర్య
చంద్రులు సృజింపఁబడుటకుముందు దట్టముగా నెల్లెడల నావరించుకొ
నిన గాఢాంధకారమునే మాయయనఁబడును. అట్టి, ప్రధానపురుషుని
యందు కాలప్రవృత్తి సమసినవేళయందు, నొకశబ్దముపుట్టెను. అందున
నాకాశతత్త్వము శబ్దానికి వాయువు, స్పర్శానికి రూపము, తన్మాత్రగుణం
బయ్యె. ఆరూపమున వహ్నితత్త్వము, దానికి, రసంబు తన్మాత్రగుణం
బయ్యె. ఆరసగుణంబు వలన, నుదకతత్త్వంబుపుట్టె. ఆయుదకంబున,
గంధంబు తన్మాత్రగుణంబయ్యె. ఆగంధంబువలన, భూమితత్త్వంబు బు
ట్టెను. ఆభూమికి శబ్దాదులేనును తన్మాత్రగుణంబులయ్యె. అట్టి పృథి
వ్యప్తేజోవాయ్వాకాశంబులను భూతపంచకంబును, శబ్దస్పర్శరూపరస
గంధంబులను, గుణపంచకంబును, త్వక్చక్షుశ్శ్రోత్రజిహ్వాఘ్రాణంబుల
ను, బుద్ధీంద్రియపంచకంబును, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలను కర్మేం
ద్రియపంచకంబును, మనోబుద్ధ్యహంకారంబులతోడ, రాజసతామస
సాత్త్విక గుణోద్రిక్తంబుగా ప్రజాసృష్టినివిస్తరిల్లె.

మ ॥ పరమాత్ముండును పంచభూతమయుఁడున్ బ్రహ్మాణ్యుఁడుం
దానన్దై। హరినారాయణమూర్తితాననుపమంబై యొప్పియుం

క్షోణిపై! సురగాక్షీర్వరతల్పాంత్రమెుజని తానున్న వృందాత్మయు
మూ। త్రిరజోవృత్తి వహింపమానసమునన్ దీపించె సృష్టి
యల్ ॥ మఱియు,

సు॥ ఆపాంబై జలబుద్బుదప్రతిమమై యంభోధిలో నొక్కయం।
డమును జనింపఁజేసి క్రమక్రమంబున నిరూఢి ధ్వాంతమధ్యంబునన్।
సుమహాత్వంబుననుండె దానివెలినస్తోకంబులై వారిన। హ్మ
ముఖ్యోఘ్నుకదంబులావృతములై వే పారెగాఢంబుగన్ ॥

అట్టియండంబులో పల సాత్త్విక, రాజస, తామసములనెడి మూడుగుణంబులు బుట్టెను. సాత్త్విక మాయననుసరించి విష్ణుమూర్తియు రాజసమాయననుసరించి చతుర్ముఖుఁడును, తామసమాయననుసరించి రుద్రమూర్తియు, ప్రపంచమును గలుగఁజేసి, యోగిహృదయముల నారయుచు సాక్షిభూతులై సృష్టిస్థితిలయములను మూడుకార్యముల ను మాత్రము వహించి చేయుచుందురు.

సూర్యచంద్రులు గాలివలన, నీటికదలికవలన, నొకచోటినుండి మరియొకచోటికిపోవునట్టుల, జీవుఁడును తనత్రికరణములచేత, చేయ బడిన పుణ్యకర్మ, పాపకర్మ మిశ్రకర్మములవలనఁ గలిగిన మనుష్యాది శరీరములనుండి యితరశరీరములయందు ఆకర్షణఁ బ్రవేశించుచుండును.

శ్లో॥ కర్మణాంపరిణామత్వా దావిరించ్యాదమంగళమ్। అవశ్యమనుభోక్తవ్యం కృతంకర్మ శుభాశుభమ్॥" అనుప్రమాణముచేత సృష్టికర్తయైన, బ్రహ్మ సహితము. కర్మఫలము ననుభవించెను.

శ్లో॥ సూర్యోగ్ని ర్బ్రాహ్మణో గావో వైష్ణవః ఖమ్ మరుజ్జలమ్। భూరాత్మా సర్వభూతాని భద్రపూజా పదానిమే॥" అనియున్నది. గావున, సర్వభూతాంతరాత్మయగు, భగవంతునిగా భావించి, ధర్మము గోబ్రాహ్మణ సంరక్షణ యజ్ఞములు వ్రతములు దీక్షలు వేదములు భూతములు సత్యము తపస్సు గుణవు గురువు చేనుపదేశింపం

బడిన, మంత్రాదులు శైవభక్తి యనువానిని చక్కగా శ్రద్ధాభక్తులతో గాంచుచు సుఖదుఃఖ మానావమానాదులను లెక్కింపక రాజ్యపాలనము సేయుచుండుము. ఇటుల వర్తించు చుంటివేని, స్థావర జంగమములను రెండు విధములైన జీవులతోఁ గూడిన, బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర మహేశ్వర సదాశివ పంచాండములుగల లోకమే రూపముగాఁగలదై న, సత్తు చిత్తు ఆనందము నిత్యము నిర్గుణత్వములుగల పరమాత్మయొక్క తేజస్సును గాంచఁగలుగుదువు. ఈషణత్రయములను పుత్రేషణ ధనేషణ దారేషణ యనుమూఁడును రాజుకు ముఖ్యముగ నుండవలసినదే. కం॥ విను గార్హపత్యమనున। య్యనలము విహరింపఁబడిత దాహవనీయం। బనవెలుఁగు నట్లువెలుఁగుదు। జనకుండు దాపుత్రుఁడైన జద్యుతితోడన్॥ " అనెడిలోక వాడుక సుప్రసిద్ధమైయున్నది. " పుత్రః త్రాయ ఇతి పుత్రః। పున్నామో నరకాద్యాత్మానం యస్త్రాయతే స పుత్రః॥ " అని వ్యుత్పత్తి పుత్ అనగా, పాతయుత్రిలి పుత్ క్రిందికి త్రోయుదానికి పుత్రనిపేరు.

శ్లో॥ బహువిధ పాపవశాదిహ నానాయోనిషు జన్మమృతీయాతో దేహ। దైవాదుత్తమమానుషపౌరుష విప్రదేహ। విద్యాసంపన్నోపి బ్రహ్మాపరమే విముఖీసుఃఖ దుర్వ్యవహైమోషీనశ్యతి నశ్యతి నశ్యత్యేవ॥ అనుశాస్త్ర ప్రమాణమున. అనేక కోట్లజన్మలెత్తి గతపరిపుణ్యభూమియందు సర్వోత్తమమైన మనుష్యజన్మమెత్తి, అందుపురుషుఁడును, విప్రుఁడును, విద్యాసంపన్నుఁడునైన బ్రాహ్మణుండనిన్నారిజన్మములకును, యజ్ఞానమునకును, సుజ్ఞానమునకును, పేరగును. ప్రపంచము బ్రహ్మతత్త్వము తెలుసుకొను తెలివికే పుత్రుఁడనిపేరు, తెలివిలేనివాఁడే అపుత్రుఁడు. అట్టివానికి సద్గతిలేదని "అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి" యనుశ్రుతికర్మమే శ్రు. "నమాగంసవేశలగపుత్రఃనా విద్వాన్ నవికర్మకృత్। స్వయంనయత స్వర్గఃంకింపునఃపితరం తరోత్తమ" శ్రుతివలన స్త్రీపురుషసంసర్గసంజనిత పుత్రుడని, వానివలన

పున్నామనరక నివృత్తినని చెప్పుట యజ్ఞానము, యసత్యము, యని న మ్మెదము. పూర్వజన్మములయందు చేసిన, పుణ్యపాపమిశ్రకర్మలవల్లనైన ఫలమునకు అనుకూలముగానే మనస్సు వినుట, స్పృశించుట, చూచుట, చవిచూచుట, ఆఘ్రాణించుట మొదలయిన చాంచల్యములుగలిగియుండును. పూర్వజన్మార్జితసుకృతవిశేషమువలన, గలుగు ప్రారబ్ధ కర్మఫలానుభవమెటువంటివారినిగాని విడువదు. ఈశ్వరకటాక్షమును పెద్దల యాశీర్వాదమును సుజ్ఞానమును సంపాదించుకొన్న సజ్జనులవిషయమున మాత్రమంతగా కర్మమునకధికారము చెల్లదు.

కాబట్టి, దానికార్యమగుదుఃఖమొక పర్వతము మాదిరిగవచ్చినను, తుదకు పరమాణువుగాఁ బరిణమించితనంతటనే విరిగిపోవును. ఏయేకాలముల నేయేసుఖదుఃఖముల ననుభవింప వలసియుండునో ఆయాసుఖదుఃఖములననుభవించినఁగానితీఱదు.

దుర్విలంఘ్యమగు విధిప్రతికూలమైనసమయమందు సులభముగా దుఃఖనివృత్తియగుటకు, సాధుసేవయొక్కటియే ప్రధానసాధనమని, త్రిమూర్తులచే బోధింపఁబడెను. ఇంతకు పూర్వము మావంశీయులలోఁ మాంధాతమహారాజు చిరకాలము నీవలెనే తనకుఁదనయులు లేనందు నఁజింతించుచుండి తపము సేయుచుండెను.

ఆసమయమున నారద మహర్షి మాగృహమునకువిచ్చేసి, రాజుభార్యచే మాఁనుభక్ష్యములు గ్రహించి ముగ్గురుపుత్రులుగలుగుదురని యాశీర్వదించి పోయెను. ఆశీర్వచనమువలన ముగ్గురుకొడుకులు పుట్టిజగత్ప్రసిద్ధులైరి నీవును సాధు సత్తముల నిత్యమును పూజింపుచున్నపక్షమున సర్వార్థములు నీకు సులభముగా సిద్ధించుననుటకు సందేహము లేదు. నీవు న్యాయమార్గమున రాజ్యపాలనము జేసి ధనము నార్జించుచు, ఆర్జించిన ధనము సత్పాత్రముల యందు వినియోగపఱచుచు నీవనుభవించుచు సత్పురుషులతో సహవాసము జేయుచు శాస్త్రపరిశ్రమగల సత్ప్రవర్తకుడవై యుంటివి. నీపరిపాలన

వలన నేఁటికాలపు రాజ్యములయందును విశ్వాసహీనులు లోభగుణ విశిష్టులు ద్రోహాన్వేషణపరులు పరద్రవ్యముల నపహరించువారు పరులను మోసపుచ్చువారు పితృగురు జనములకు ద్రోహ మొనర్చువారు పరదారల నభిలషించువారు పాప కర్మాచరణమునకు ప్రముఖులై కల్లలాడువారు అధిక ప్రసంగములు చేయుచు హరి భక్తులయందు ద్వేషముగలవారు శుష్కవేదాంతము లుపన్యసించు వారు వేదశాస్త్రముల నిందించువారు సాధువాక్యముల నుపేక్షించు వారు భూతదయా దాక్షిణ్యములు లేనివారు దురహంకారము గలవారు మొదలగు ప్రవర్తకులు లేరు.

యోగులకు బలము మౌనము. మహాత్ములకు బలము జ్ఞానము బ్రాహ్మణులకు బలము వేదము. పక్షులకు బలము రెక్కలు. మానవులకు బలమన్నము. పురుషులకు బలము ధనము. దుర్బలులకు బలము రాజు. యోధులకు బలము ధైర్యము. స్త్రీలకు బలము సుశీలత. గృహస్థులకు బలము గృహిణి. అని చెప్పినటుల నీయేలుబడిలో నివియెల్లను సమృద్ధిగా వృద్ధిఁబొందుచున్నవి. గాని లోపములు లేకపోవుటయే గాక.—— సీ॥ బ్రహ్మంబు నేనని పలుమారు ననవచ్చు బ్రహ్మబోధమె యుంగుభావమరుదు । వేదాంతశాస్త్రముల్విభజింపగావచ్చు నాత్మార్థము తెల్పుటదియరుదు । సర్వంబులునురోసి సన్యాసిననవచ్చు శూన్యమార్గంబులో జూచుటరుదు । అదిబంధమోక్షంబులనిజెప్పగావచ్చు దానుగానిలకడ దనరుటరుదు । తనువుసనర్థంబు గుణనిధి యనగవచ్చు । దానిమొనసిన లోభంబుదీఱుటరుదు । మనసు సామర్థ్యమెంతి గెడి మర్మమెఱుదు । అంతతానయ్యుగాకుండుటదియునరుదు ॥ ...

గీ॥ శుష్కవేదాంతసిద్ధాంతసూటిపరులు ఆత్మనెఱుంగక యర్థముల్వ్యర్థముగను । జెప్పుచుందురు లోకులజెఱచుకొఱకు । నిజము నిష్ఠూరమైకల్లనిజములాయె ॥ ...

గీ॥ సాంఖ్య తారక యోగసంజ్ఞల నెఱింగి । రాజశివయోగసం

యోగరామరాజ । ఖేచరీయుక్తసౌఖ్యలక్ష్మీరతుండు । వాదవేదాంత వేద విద్యాహితుండు ॥

సీ ॥ ఉత్తర శాంభవీ యుక్తుండు ముక్తుండు పరమ విద్యాధురంధరుండు గురుడు । తుర్యసుఖాస్వాద ధుర్యుండు నార్యుండు బ్రహ్మానుకూల సంభ్రముడు సముడు । నాదాంత విద్యావినోదుండు మోదుండు పురుషార్థ నటన సంభోగి యోగి । కూలంకషజ్ఞాన గూఢు డారూఢుండు దృగ్దృశ్యరాగ వర్జితుడు మితుడు । వేద వేదాంత సిద్ధాంత వేద్యుడాద్యు । డాత్మసుస్థిర చిత్సుఖా త్మాహిదేహి । నిర్వికల్ప సమాధి నిర్ణేతదాత । కారణాచార్య సేవాధికారి సూరి ॥

వ ॥ ఇట్టి వారలు నీచె పోషింప బడుచుండిరి. ఐహికాముష్మికములు సమభావము జేసి వర్తించుటయే సంసార మనబడును. అట్టిదానికి ధనము, సంతానము, సుగుణవతి, అనుకూలవతియగు భార్య సకల విద్యాపారంగత్వము, గల్గి యుండవలయును. నీకుసర్వసౌఖ్యములు మితిగల జ్ఞానము నొప్పియున్నది. మీపూర్వుల ధర్మకీర్తులు నిలుచు నటుల రాజ్యపాలనము సేయుచుంటివి. నీవు మూడుశంకలుగల్గి జన్మించుటచే సార్థక నామము వ్రాయ బడెను. ఇకముందట్టి శంకలు నివర్తి కాగలవు. ప్రకృతము నింతకన్న నధికముగ దెలుపుట దేద్దియును లేదు. సంశయముల మది నుంపకుము. నక్షత్రములలో చంద్రుడును, దేవతలలో నింద్రుడును, పక్షులలో గరుత్మంతుడును, తపస్సులలో విశ్వామిత్రుడును, మణులలో చింతామణియును, గజములలో నైరావతము, అశ్వములలో నుచ్చైశ్రవమును, మృగములలో కేసరియును, రాజులలో ఇక్ష్వాకును గౌరవింప బడుచుండిరి. అట్టి సూర్యవంశమందు జనించిన నీకు శాశ్వత గౌరవము లభింప గలదు. నీకు బ్రహ్మవిద్యా నిధానుడును, సత్య నిష్ఠాగరిష్ఠుడునగు, కొమారుడుదయించును. నీవుశాశ్వతానంద మనుభవింపగలవు. గావున చింతవీడుము. అట్టి సుపుత్రుడు గలుగుట కొకవ్రతము గలదు.

దానికధిపతి మూఁడుశిరములు ఆఱు బాహువులు శంఖు చక్రములు గద త్రిశూలము ఖడ్గము కమండలములధరించి సిద్ధ చారణ కిన్నరాదులచేఁ పూజింప బడుచు త్రిగుణాత్మకుండై అనసూయాత్రి కుమారుఁ డనం బరఁగు శ్రీదత్తాత్రేయమూర్తి యొప్పియున్నవాఁడు. అట్టి సచ్చరిత్రుని విధ్యుక్తముగా పూజించి ఆజ్యాహుతులచే తృప్తిని జేయ నీ వాంఛితము నెరవేర గలదు. ఆమహనీయుని జనన కారణము వినుము.

సీ॥ వరవజ్రగర్భిత వాసవమణిమయచారుకోటిస్తంభసంభృతంబు। మహనీయతరరత్న మణిసౌగరచితంబు బహురత్నకలశ విభ్రాజితంబు। లలితమందారమాలాజాలయుక్తంబు పృథుచతుశ్శాలాభివేష్టితంబు। మౌక్తికమాణిక్యమణిరాశిసహితంబు। హరిణ చామర దర్పణాన్వితంబు॥ తే॥ గీ॥ రత్నసూత్రగ్రథితహారి రత్నమకుర। సాలపల్లవతోరణజాలయుతము। రత్నసుస్తంభశోభితప్రాంగణంబు। ననుచు విలసిల్లునొక్కగృహంబునందు॥

సీ॥ ఒకవంక మణివితానోరుకుంభ సహస్ర మొకచెనరత్నపాత్రికలుకోటి। యొకయోరనభినవ వికసితసుమజాల మొకచాయభోగవస్తూత్కరంబు। నొక కేళి వగాంచనాంశుక సహస్రాయుత మొకమూలశ్రీగంధ యుక్తపాత్ర। లొకచోట మణిదండ వికచ చామరశతంబొక మెడమృదులతల్పకసహస్ర॥

తే॥ గీ॥ మొకటమణిమయపీఠికా యుతశతంబు। లొకటరత్ననిర్మితవేదికోత్కరంబు। గలిగి యతిరమ్యమై మహాజ్వాలనితాంత। మణిరుచులచేత నొప్పునమ్మందిరంబు॥

తే॥ గీ॥ ఎద్ది బ్రహ్మాండదుర్లభ మెద్దిరమ్య। మెద్దివాఙ్మనోగోచర మెద్దిసర్వ। కవులకనిరూపితం బెద్ది కనియువినియు నెఱుఁగ రట్టి వస్తువులచె వఱలుచుండు॥

అట్టి పరమాద్భుతంబైన యద్దివ్యసదనంబున, ధనుశ్శతపరిణామంబును వర్తులాకారంబును రత్నకింకిణీ పరివేష్టితంబును, విచిత్ర

రత్న పాంచాలికా సమూహా సహ్యమానంబును బుష్పితచిత్రకానన భూషితంబునైయొప్పు నొక్క రత్న దివ్యసింహాసనంబు తదుపరిభాగం బున సప్తతాళప్రమాణోత్సేధంబై సమంతతోవ్యాప్తంబై కోటిసూర్యసమప్రభంబై పరమాద్భుతంబై యతిదుర్నిరీక్ష్యంబై సర్వవ్యాపకంబై సర్వాగారణంబై చక్షుర్బోధకరంబై యొప్పు, పరమపదమునందు,

శ్రీ, భూ, నీళా, సమన్వితుండై అనంత, గరుడ, విష్వక్సేనాది నిత్యశూరులును బ్రహ్మరుద్రేంద్రాదులును పరివేష్టించియుండుతరి కలహాశనుండును పరమ భాగవతశిఖామణియునగు నారదమహర్షి.

సీ॥ తులసిరుద్రాక్షల మాలలుధరియించి యూర్ధ్వపుండ్రంబులునొప్పియుండ। భుజముపై తాంబురపొలుపొందు తాళముల్। శిరముపైజడయును మెఱయుచుండ। కాషాయవస్త్రంబు కాచబిగింపును గస్తంబుమీసంబు గదళియాడ। నిర్గుణపరమాత్మనిఖిలేశ కేశవా। నారాయణాచ్యుతసారసాక్ష॥

గీ॥ యజ్ఞరక్షకయజ్ఞేశయజ్ఞరూప। లోకనాయక మాధవా లోకవంద్య। శ్రీరమానాథ పరమాత్మ శేషశయన। పరమపదవాస మాం పాహిపాహిపాహి॥

అనుచువచ్చిశ్రీమన్నారాయణా! శంకరా! చతురాననా! మీ పాదపద్మములకు వందనములాచరించు చున్నాడనని వారలచేసన్నుతిం గొని యాసనముపై గూర్చుండెను. అంతనారాయణుండు నారదా! త్రిలోకసంచారివికావున, విశేషములేమైన గలవేనివక్కాణింపుమనెను.

నారదుండు ముకుళితహస్తుండై సృష్టిస్థితిలయాధికారులగు తమకుదెలియని విషయములుగలవే? ఐనను వేగనివినినది విశదీకరించెదను. సంపూర్ణదయతో సాకల్యముగ సావధానముగ నాకర్ణింపుడు. విశ్వకర్మచే నాకు కానుకగనొసంగబడియుండు, ఉక్కుశనగలు వచనము చేసిపెట్టుటకు, లక్ష్మి, సరస్వతి. పార్వతి శచి. లోపాముద్ర. అరుంధతీ మొదలగు పతివ్రతలను గోరితిని. వారివలన వచన

ము కానందమనని రాశి జెందక అత్రిమహామునిపత్నియగు యనసూయ కడకేగి యామెకు దెలిపితిని. ఆకలిగను గొని త్వటిలో పక్వము జేసి భుజించుటకనువుగ నిచ్చెను. అపరనుపతివ్రతామణీ కృపచే క్షుధ తీర్చుకొంటిని. ఆమెపాతివ్రత్య మహిమ కొనియాడ శేషునకైన నలవి కాదు. తక్కుంగల పతివ్రతల మనువారు నామమాత్రావశిష్టులే కాని, యాయనసూయకు సరిరారు. ఇంతకన్న విశేషమెద్దియు గనరాదు. అనివిస్మయించి త్రిమూర్తుల సెలవంది వెడలి పోయెను. అనంతరము సర్వజ్ఞుండగు నారాయణుండు యత్రియనసూయుల వాంఛిత మీడేర్చుటకు సమయము సమీపించినదని హృదయమున దలంచి బ్రహ్మసదాశివులార? నారదుని వాక్యముల వినియుంటిరిగదా శీఘ్రమున మామువ్వురము యనసూయ పతివ్రతా ప్రభావము పరీక్షించి రావలయునను తలంపు జనించినది కావున బోవుదము రెండు గాని వారియోగ్యముఖండయ్యెను. వారిఉప్పురము సమ్మతించిరి. తపస్వులు త్రిశంకునకు ఈప్రకారముగా నుపదేశించెనని సూతుండు శౌనకాది మహర్షులకు నుడివిన సంతోషభరితాంతరంగులైరి సహరి వృత్తాంతంబును దెలుపుచుటయు. ...

కం॥ వేదాంతతత్త్వనిశ్చయ। వాదాస్పద దేవదేవవసుదేవసుతా
నైవద్యవిరతగాత్ర। మోదక్రీడావినోదమురరిగానా॥ ...

కం॥ గోపాలవేషధారికి। గోపీజనపూర్వభాగ్యఘోషాశ్రయకున్
గోపక్రీడాస్వీకునకు। గోపక్రీడావినోదగోపాలునకున్॥ ...

గద్య. [illegible] హారితసగోత్ర వారణాసి వంశపవిత్ర కోటయ్యమూర్త్యపుత్ర పుల్లమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫల రామయాఖ్యహరిదాస ప్రణీతంబగు శ్రీరామాచల పురాణబోధిని యను గ్రంథమునందు ద్వితీయ ప్రకరణము దత్తాత్రేయార్పణమస్తు.

శ్రీరామాచలపూర్ణబోధిని.

తృతీయప్రకరణము.

వశిష్ఠమహర్షి త్రిశంకునకు ఇట్లుజెప్పెనని శౌనకాదులకు సూతుండు జెప్పుచున్నాడు.

సీ॥ మాలతీమందార మాలూరజంబీర మాతులుంగ కపిత్థమరు
వసరళ। సాలరసాల తమాలచందన బిల్వపున్నాగ పనస
జంబూలవంగ। ఖర్జూర - నారంగ. కట్ఫలా క్రముకాది -
తరులతా, బృందంబు, దగినరీతి, ఫలపుష్ప భరితమై -
ప్రభగల శారికా - చక్రవాక మరాళ శరభ సింహ॥

గీ॥ గవయ వంచక శార్దూల ఖడ్గ ఝిల్లి। కేకిబకబలాహాక శు
క కిటియు నాది॥ విహగ మృగమత్త మధుకర వితతి కనువు
యైన కాసార గిరులొప్పు యాశ్రమంబు॥

వ॥ సాలరసాల బిల్వకదళీఖర్జూర జంబూజంబీరచందన పున్నాగమందారాది వివిధవృక్షనిబిడంబును, పుష్పఫలభరిత శాఖావనమ్ర తరులతాబృందంబును, మాధవీకుంజ మంజరీపుంజ మకరంద పానమత్త మధుకరనికరఝుంకారారవము ఖరితహరిదంతరంబును, క

నక కమలకల్హారవిలసత్సరోవిహారణమీన చక్రవాక బక క్రౌంచమ రాళ దంపతీమండల మండితంబును, మృణాళభోజనాసక్త సారసచయచంచూపుటవిపాటిత కమలముకుళ కేసరవిసరవితత ప్రశస్తసరోవరంబునునై వెలుంగునవ్వనంబున. జటావల్కల కృష్ణాజినోత్తరీయ, జపమాలికాదండకమండలధరులై, నిర్మలతపోధ్యానానుష్ఠానగరిష్ఠుండగు అత్రిమహాముని, సుఖాసనమున సమాధినిష్ఠయందధిష్టించియుండుయవసరంబున, సురాసురజేగీయమానుండగు శ్రీమహావిష్ణువును, త్రిలోకేశుండునగు, శంకరుండును, సృష్టికర్తయగు, బ్రహ్మదేవుండును, నారదునిచేనాకర్ణించిన యనసూయా పాతివ్రత్యముపరిశీలనమే పనిగాగొని బ్రాహ్మణవేషములు, భస్మరుద్రాక్ష త్రిపుండ్ర మాలికాధారులై కరముల గఱ్ఱలనూనకొని వడవడవడంకెడి, చమ్మగిలిన చమటగల మేనుల, క్షుధాతురులై, మిక్కిలిదురవస్థ, ననుభవించుచువారలు జరాభారాధికమున దేహమునందలి రక్తమాంసములుబోత్తుగాక్షీణించినవారలును, సైగనుపట్టుచు మెల్లమెల్లన అత్రిమహాముని యాశ్రమమును ప్రవేశించిరి.

పరమ పతివ్రతాశిరోమణి, సుగుణఖనియగు, అనసూయాదేవిని బొడగనిరి. సంతసించిరి. ఆమెతో సంభాషించు దలంపుగొనిరి.

విష్ణుండు. = ఓయమ్మా! మాగాఢయాసమున కడుడస్సితిమి. "గోరుచుట్టుపై రోకలిపోటు" యనునటుల క్షుద్బాధాపీడకులోనైతిమి. మాసంక్షోభమును శీఘ్రమున బాపంగల ఋషిపత్నివనినెంచితిమి. నినుగాంచితిమి. నీపుణ్యమపారమని వినియుంటిమి. క్షుద్బాధ నివారణమునకు వెనుదీయకుము. సమాధినిష్ఠనుండిపతియరుదెంచువరకు నిరీక్షింపకుము. మేము సంతసిలునటుల జేయుము. సకల దానములలోనన్నదానము. దానికన్నమెండగునదినిధానము. అనువాక్యమిప్పట్టున నెంచకుము. "అభ్యాగతఃస్వయంవిష్ణుః" అనునార్యోక్తినెఱుంగుము. కరుణార్ద్రహృదయవగుము. అనిబలికిరి. ఆవాక్యములువిని, నా

రమునిబోధనచే పతివ్రతాధర్మమెఱింగిన త్రిమూర్తులక్ష్మి, అనసూయ యేతెంచెను. దర్భాసనముల నలంకరించెను. మహామహులనాయాసన ములందధిష్ఠింపఁజేసెను. ప్రేమమీఱఁగొంత విన్నవించెను. నమస్కృ తులొనర్చెను. పాదంబులుగడిగి, తజ్జలంబులు శిరంబునజల్లుకొనియె ను. కరకమలంబులు మోడ్చి, మహాత్ములారా! మీకృల శరీరంబులం దు సర్వదేవతలు, పాదంబులయందు సర్వతీర్థంబులు, పాదపరా గములయందు సమస్తపుణ్యంబులు, పాదోదకములయందు సమస్తతీ ర్థతోయంబులు, నివసించియుండుట నిక్కమని భావించితిని. బ్రా హ్మణ పాద తీర్థస్పర్శనంబున సర్వతీర్థ స్నాన ఫలంబు లభించునని నెం చితిని. ఏజలము చంద్రశేఖరుఁడు శిరమున ధరియించెనో నట్టి విష్ణుపా దోద్భవగంగయే మీపాదతీర్థమని గుర్తెఱింగి ధరించితి. అట్టిపుణ్య తోయము పాదస్పర్శనము నాకుఁగలుగుటకంటె నాజన్మసాఫల్యము నకు నాత్మపావనంబునకు వేఱొండుగలదె.

క ॥ హరికిజనని యాస్త్రీపానము । అగుయుగ నిత్యాత్రసమములగు నుశ్వరనిత్యాంతరకు సమంబగు । ధర్మ్యాలను విశేషధర్మముదల పక ॥ అనుసటుల జగత్కర్తలు జగదధిపులు జగదారాధ్యులనగు మీకు భుజింపజేయునంతటి భాగ్యము నాకుఁగలుగఁజేసితిరే!

సీ ॥ పంకజనాభాయ సంకర్షణాయ శాంతాయ విశ్వతో ఘాయభూత! సూక్ష్మేంద్రియాత్మనే సూక్ష్మాయ వాసుదేవాయ పూ ర్ణాయ పుణ్యాయ విష్ణవే । కారాయ కర్మవిస్తారకాయ త్రయీపా లాయ త్రైలోక్య పాలకాయ । సోమరూపాయ తేజోబలాఢ్యాయ స్వయంజ్యోతిషే దురంతాయకర్మ ॥

గీ ॥ సాధనాయ పురాణ పురుషాయయజ్ఞ । రేతసే జీవతృప్తా యతృప్తిరూప । కామలోకాయ నభసేంతకాయ దివ్య । యోనయే విజ్ఞవే జ్ఞవే నమోస్తు ॥

ఓభక్తవత్సలా! పరమపురుషా! పరంధామా! అఖిలాండ

కోటిబ్రహ్మాండనాయకా! ఆదిమధ్యాంతరహితా! అవాఙ్మానసగో
చరా! బహుకాలమునుండి, పుత్ర వ్యామోహమునుండు మమ్ముస
ఫలీకృతమనోరథులగ గావించితిరే? అనవిని, మందస్మిత వదనారవిం
దుడైరి. కొంతసేపటికి నారాయణుండు, ఋషిపత్నీ! నీపతిచిరకా
లము నుండి సంతానమునకై తప మాచరించు చుం
డుటచే విశ్వసించినారము. బాలక్రీడలజూపెదము. నీమనోవాంఛను దీ
ర్చుకొనుము. అనికంటువడైరి. ఆమె చిఱుతబాలురగాంచి, వాంఛిత
మీడేరెనని, సంతసించి, గోక్షీరముల, నాముగ్గురుబాలురకు ద్రావిం
చెను. ఇంతలో అత్రిమహాముని యేతెంచెను. కందువ్వలకాంచెను. తే
నదివ్యదృష్టిని యుదంతంబంతయు నెఱింగెను. నివ్వెఱపాటొందెను. అ
త్రి ఋషిపత్ని ముఖమువీక్షించెను. భయాతురతజెందినదై పతిపా
దములకొఱగివేచి ముకుళితహస్తయై నాథా మనోచాపల్యమును ని
టుగావించినందులకు పుత్రవ్యామోహమునకును క్షమింపవలయునని
దీనవదనయై గద్గదస్వరమునబలికెను. అప్పలుకులాలకించి ఋషిపుం
గవుడు ప్రేయసీ నాతపస్సుఫలించెను. నీవివేకమునకు నాజన్మ సాఫ
ల్యమయ్యెను. ధన్యతజెందితిమి. ఇంతకన్నవలయు కార్యమేమున్నగల
దే వినుము. (సదేవ సౌమ్యేదమగ్రఆసీత్) అనుశృతిప్రమాణమును
లను తత్వమెతనకుదానై వెలుంగునదియై (దీప్యతేత్వయమేవతత్)
అనుప్రమాణరీత్యా స్వయంప్రభయై ప్రకాశింపుచుండును. అట్టిపర
బ్రహ్మమే జగదుత్పత్తికి కారణభూతుడును త్రికాలవర్తిత్వ జ్ఞానస్వ
రూపత్వ ఆనందమయత్వములను ధర్మములతో నొప్పెడివాడు సాత్విక
రాజస తామసములనెడి మూడుగుణములు గలిగిన తనమాయను ప్ర
వేశించి సాత్వికమున విష్ణుమూర్తిగను రాజసమున చతుర్ముఖుండు
గను తామసమున రుద్రమూర్తిగను ఈయాశ్చర్యకరమగు ప్రపం
చమున అణోరణీయాన్మహతో మహీయాన్ అనుశ్రుతిచేత అణువు
కంటె అణువుగాను మహత్తుకంటె మహత్తుగాను నుండుబ్రహ్మలను

నీవు బాలరూపులుగ జేసితివని మురియకుము. ఆమహాపురుషుఁడు పరా
పశ్యంతి మధ్యమా వైఖరీ అను వాక్కులకందనివాఁడు సర్వాధారో
నిరాధారః అనునట్టుల సర్వమునకు పట్టుగొమ్మయగువాఁడు అమో
ఘ సంకల్పుఁడు శ్రేష్ఠమైన జీవపరత్వయోగములగలవాఁడు జ్ఞానాధిక్య
ముచేత సమర్థుండగువాఁడు తనుస్థూలాకృతియగు విశ్వాకృతిగలవా
డు విశ్వమే వేదం పురుషః వేదమయుండు స్థూలమున సూక్ష్మములు
యిన ప్రపంచలీలారూపములు గలవాఁడు. స్థావరజంగమరూపములై
న సకలప్రాణులకును శ్రోత్రము, త్వక్కు, చక్షువు, జిహ్వ, ఘ్రాణ
ము, అనెడు, జ్ఞానేంద్రియములకును, వాక్కు, పాణి, పాదము, గుద
ము, గుహ్యము, లనెడు కర్మేంద్రియములకును, మనస్సు, బుద్ధి, చిత్త
ము, అహంకారము, లనెడి యంతరేంద్రియములకును, ప్రాణాపాన
వ్యానోదాన సమానములనెడు, పంచప్రాణులకును, వానియధిదేవల
కును, విషయములకును, మూలప్రకృతికిని, ఆప్రకృతివలనఁబుట్టినమ
హాత్తత్వమునకును, ఆమహాతత్వమువలనఁ గలిగిన, యహంకారమున
కును, దానివలనఁబుట్టిన, శబ్దస్పర్శ, రూపరస, గంధములనెడు, పం
చతన్మాత్రలకును, దానివలనఁబుట్టిన, యాకాశవాయురగ్ని, జలభూము
లనెడు పంచమహాభూతములకును, ఆపంచమహాభూతమయమైన, ప్ర
పంచమునకును, ప్రభువగువాఁడునై యొప్పుచు ప్రకృతిసంబంధములై
న, శాంత, ఘోర, మూఢవృత్తులుగల, సత్వ రజో, తమోగుణములు
ను, పుట్టుట, పెరుగుట, ముదియుట, చిక్కుట, చచ్చుట, మొదలగు
వికారములులేక, నిర్గుణ, నిర్వికారతచే, వెలుగుచు, సృష్టిస్థితిలయ
తిరోధానానుగ్రహములనెడు, పంచకృత్యములు చేయుటకు కర్తయై,
బ్రహ్మవిద్వరిష్ఠుండై, బ్రహ్మాండము మొదలు, మాయాండపర్యంతమై
న, మేలుగలుగఁ జేయువాఁడై, పదునాలుగులోకములు తనయందును,
తానాయాలోకములయందును గలవాఁడై. చతుర్ముఖ బ్రహ్మరూప
ముచేత సృష్టియు, విష్ణురూపమునరక్షించుటయు, మహేశ్వరరూప

మున, లయమొందజేయుటయు, గలవారయి యుందురు.

బ్రహ్మమానసపుత్త్రుండును, తాపసవర్యుండును, త్రిలోకసంచారియునగు, నారదమహర్షియొక్క కరుణవలన, నిన్ను బవిత్రతజేయ నిజరూపముల జూపక, బ్రాహ్మణ వేషధారులై విచ్చేసిరి. ఇంతవరకు "అహంబ్రహ్మాస్మి" యని, "మృత్యోస్సమృత్యుమాప్నోతి। యఇహనానేవపశ్యతి భయంద్వితీయాద్వి వై భవత్యాత్ ॥

అనుశ్రుతివలన, బ్రహ్మమువేరు, తానువేఱనెడుభేదబుద్ధియే, మృత్యువుగాన నద్దానిని నశింపజేసితివి, జ్ఞాననేత్రముచేత చూడందగినవస్తువను చర్మచక్షువులచేజూచి కృతార్థురాలవైతివి. ఇపుడునస్త్రోపనిషన్మయమైన దివ్యమంగళవిగ్రహముల నిర్వికల్పసమాధిచేత,

"సర్వంఖల్విదం బ్రహ్మబ్రహ్మైవాహమిదం। జగత్సకలం బ్రహ్మణోన్యం నకించన" అనునటుల స్వాభిన్నపరబ్రహ్మను గాంచెడి ఫలంబునమకూర్చితివి. భక్తవత్సలురు, పురాణపురుషులు, పరంధాములగువారల ననాయాసముగాదరిశించితిమి. అనిబలికి భక్తివినమ్రుండై,

కం॥ ఏనోభక్తుల కనిశం। బేనోరూపముల యందు నిచ్చ నిజంచు। న్నాయక భక్తులకోఱకై। యానానారూపముల దాల్తువ గుణుండ వయ్యున్ ॥

వ॥ అని ధ్యానింపుచు తన్మయు డయ్యెను.

"మ॥ ఒక సూర్యుండు సమస్త జీవులకుం దానొక్కొక్కడై తోచుపోలిక నేదేవుండు సర్వకాలము మహాలీలన్నిజోత్పన్నజ। న్యక దంబంబులహృత్సరోరుహముల న్నానా విధానూనరూప కుండైయొప్పుచునుండు నట్టిహరి నేత్రాగ్రింతు శుద్ధాత్మునై

వ॥ అని ధ్యానింపుచు, అనసూయయు నై మరచెను. అంత విరించి విష్ణువులో మనము పరిశీలనార్థము వచ్చి బాలురమై యుండుటకు గతంబెయ్యది. యన నారాయణుండు అనసూయ పతివ్రతలలో మిన్నయగుటచే మనలను గుర్తెరుంగుట ప్రథమ సంభాషణముననే తే

ట పడెను. భక్తిసంభ్రమముప్పొంగ ఇతఃపూర్వము గోరుటయేగాక ఇపుడు పుత్రవ్యామోహముగు పరచెను. అందునభక్తపరాధీనత గలిగి నీకీతలిని చ్ఛగించితి నని ప్రత్యుత్తర మొసగెను.

అనివచించిన వశిష్ఠువాక్యము లాలించి త్రిశంకుడు గురునకో న్యా నారదుండు తదనంతర మేమిచేసెను. నారదుని జన్మ మాదిగాగల వృత్తాంతము సవిస్తరముగా వినుటకు కోరిక వొడమినది. అవ లక్ష్మీ యు కథా కథన దక్షుండగు వశిష్ఠుండును చెప్ప దొడంగె.

—: నారదుని వృత్తాంతము. :—

—:—:—

త్రిశంకమహారాజా! వైకుంఠమునుండి నారదుండు వెడలిపోయి త్రిమూర్తులు బాలురగుట నెఱింగెను. మిగుల సంతసము నొందె ను. తనలో తానిటు తలపోసెను. దెలిపెద వినుము,

శ్లో॥ ప్రథమంతారకంచైవ ద్వితీయం దండ ముచ్యతే। తృతీ యం కుండలాకారం చతుర్థం చార్థచంద్రకమ్। పంచమం బిందుసంయుక్తం ఓమితిజ్యోతిరూపకమ్॥ ఓం అనుదానియొక్క యుత్పత్తి యని తాత్పర్యము.

శ్లో॥ అనాహతస్యశబ్దస్యతస్యశబ్దస్యయోధ్వనిః। ధ్వనేరంతర్గతజ్యోతి। జ్యోతిరంతర్గతంమనః। తన్మనోనిలయంయాతి తద్విష్ణోఃపరమంపదమ్॥ సనాతమగునదియే, అనాహతము. దానినే బ్రహ్మమందురు.

అట్టిబ్రహ్మమే ప్రణవము. అయ్యదియే స్వయంజ్యోతి ఆతే జోమయపరబ్రహ్మమునందు శబ్దము. అందున, ధ్వని, దానియంతర్గత మందుగలదియే, నిశ్చలబ్రహ్మము. ఆపరబ్రహ్మము, రజ, స్సత్వ, తమో గుణాతీతుండై త్రిగుణసహితుండై సృష్టిస్థితి సంహారాదిభారక త్వమువహించినవాడై బ్రహ్మవిష్ణుసదాశివులను నామరూపములనొ ప్పినవాడై భాసిల్లుచు మాయాతీతుండయ్యెండెను. ... ...

ఇట్టి మహాయోగీశ్వరులగువారు పతివ్రతామహిమలోనైరి. అత్రిమహాముని యాశ్రమమున శైశవదశనుజూపి పూజలు గొనుచుండిరి నాశేషము గలిపించిరి. నాకీర్తినిలిపిరి, ననుధన్యులఁజేసి దృష్టినుండి స్థిరి. అనసూయాదేవి ననుగోరినమేరకు కలహాహాలమున త్రిమూర్తులనామెకడకనపిరిగద ? యామెవాంఛదీర బాలురఁజేసి సంతసింపుచుండెరు గద. ?

శా ॥ శ్రీకైవల్యపదంబునందు నను వాంఛించెందు యాశించుచున్ ।
పాకారిప్రముఖాళి జేయునుతులన్ భాసిల్లుయావిష్ణువున్ ॥
లోకాలోకములెల్లసృష్టికొరకై లోలుండునౌబ్రహ్మయున్ ।
నాకాపట్యమెఱింగి సైచిరిగదా నాసేర్పుదీపింపగన్ ॥

బ్రహ్మమానసపుత్త్రుండనగు భక్తునిపై వాత్సల్యముంచిరి. నా పలుకులయందలి నిజానిజములు తెలిసియేయుందురు. సర్వజ్ఞులకు తెలియనిదిగలదే? ఇంతేగాక,

గీ ॥ సర్వభూతాంతరస్థసుజ్ఞానచణుల । సర్వరూపక్రియాభావసాంజ్ఞవలన । సర్వదాఖండభాస్వర సత్యమనెడి । సర్వసముడగు ఈశ్వరు సంస్మరింతు ॥

నారదుని జనన ప్రకారము. :—

—:o:—

పూర్వజన్మమున వేదవాదులగు బ్రాహ్మణులకిల్లు, వారలచే పెంపబడి, వారలకు శుశ్రూషలు జేయుచుంటెను. ఒకవానకాలంబున చాతుర్మాస్యంబున, నేకస్థలనివాసంబు సేయనిశ్చయించిన, యోగిజనులకుం బరిచర్య సేయుచుంటెను. ఎల్లప్పుడు బాలురతోనే యాటలకుఁబోక నేదోకజంఝాటంబును, లేక, భక్తినలుపుచుమంగళకరము నివారిల యెంగిలిభక్షింపుచు, వానకు నెండకు నోర్చి వారినెనువెంట వారియాజ్ఞాబద్ధుండై వర్షాకాల [illegible] నా

ను విష్ణుచారిత్రములను దువ్వుచు వసించుచుఁ బాడుచు, నర్చించుచు,
నుండ శాంతిమతియై పరిపూర్ణభక్తితో విష్ణుసేవారతుండై వసించుచుం
డెను. కొంతకాలమునకు, యమ్మహాత్ములగు యోగిజనులమూలంబు
న రజస్తమోగుణ పరిహారిణియైన భక్తిసంభవించి ఈశ్వర రహస్యా
ర్థ విజ్ఞానముగలిగెను.

ఇట్లులుండ నప్పుడ్డు తనమాతమాపు రేపును, మోహంబుసొంపార, ముద్దాడు
చు, జుంచుకున్నచు దేహంబునిమురుచుఁగౌఁగిటఁజేర్చుచు తనొలయం
తలసి పొలసియాకొంటివా! యని బలుక శుశ్రూష సేయ కష్టముగా
నుండెనని యెంచక యూరుచింతలేక హరిభక్తిజ్ఞానసంపన్నుండై యుండె
ను. యేడేండ్ల ప్రాయమున వానిమాత సర్పదష్టయై విగతజీవితయగు
టచేఁ దగుకృత్యములొనరించి పిదప గురువులనాజ్ఞగొని యుత్తరాభి
ముఖుండై పురంబులు బట్టణంబులు గ్రామంబులు పల్లెలు మందలు,
మహోద్యానంబులుఁ గిరాతపుళిందనివాసంబులు వనంబులుఁ జిత్ర
ధాతువిరచితంబైన పర్వతంబులు పథికజన శ్రమాతిరేకంబులయిన తో
టాకంబులు, బహువిధవిహంగనినద మనోహరంబులై, సరోవరంబు
లై వికచారవింద మధుపానపరవశపరిభ్రమద్భ్రమరసుందరంబులైన
సరోవరంబులుఁ దాటిచనుచుఁ క్షుత్పిపాసాసమేతుండై నదీప్రవాహం
బునఁ గ్రుంకులిడి శుచియై నీరు ద్రావి విగతశ్రముండై యట సాల
వృక కపి భల్లూక గోలేభ శల్య ఘూక శరభ శార్దూల శశ గవయ
ఖడ్గ వ్యాళాజగరాది మృగముల ఘీంకారములు గల వనము జొచ్చి
యందు సుస్థిరంబైన గుల్మలతా గహనంబుల పొంతనొక్కరావిమ్రా
ను క్రిందఁ గూర్చుండి భయంబించుకయు నొందక తన హృదయగతం
బున పరమాత్మ స్వరూపుని హృదయమందు నిలిపి ఇట్లు స్తుతించె

కం॥ పలుకుల జగవుల నడపుల। నలుకల నవలోకనము లనాభీ
ర వధూ। కులముల మనములతొలిమి। కొలుకుల వదలిం
చుమనుని గొలిచెద మదిలోఁ ॥

విద్యాసంపన్నుండెను. బాలుని నిశ్చలభక్తికి సంతసించి నారా యణుఁడు సాక్షాత్కరించి బాలకా నీభక్తికి మెచ్చితి నీవు దిక్కుమాలి న వాఁడవని భావించి శోకింపకుము. శీఘ్రకాలమున నీజన్మవిముక్తి నొం దఁగలవు. కం॥ నాయందు కలుగు నీమది । నాయెడ జన్మాంతరముల బాలక నీకున్। బాయంబు విడదివిరాదట। మాయను పతిబుట్టగలవు మద్భ క్తుండై ॥

వ॥ వినుమీ సృష్టియంబునందొండి యుగము క్షీణకాలం బు యూరిని యైపోయెడిం బోవఁగాఁగలుగుంజూవిన్మా మీరాయుద నాసృష్టి యుం । మనిరూఢస్మృతితోఁ డబుట్టెదవు నిర్దోషుండవై నాకృపచే। ఘనతం జెందెదవు శుద్ధసాత్వికులలో గణ్యుండవై యర్భకా ॥

అని పలికి యదృశ్యుండయ్యె. అనంతరమా బాలుండు నిర్మలాం తఃకరణంబుతోడ విషయవిరక్తుండై కాలమున కెదురుచూచుచు భూ మిం దిరుగుచు నుండు నంత గొంతకాలంబునకు మెఱపుమెఱసిన తెఱం గున మృత్యువు వచ్చిన పంచభూతమయంబును కర్మస్వరూపంబునై న దేహంబు విడచి శుద్ధసత్వమయంబయిన దేహంబు పొంది బ్రహ్మని శ్వాసంబు వెంట నతనిలోన బ్రవేశించి లోకంబులు సృజియించు కాల మున లోనుండి వెడలెను. ఇక్కారణమున నే బ్రహ్మమానసపుత్రుండన బఱగుచుండెను. ఈశ్వరునిచే గానవిద్యాభ్యాసము చేసికొని మెప్పువ డసెను. అంతనతండు బ్రహ్మాభివ్యంజకంబులయిన సప్తస్వరంబులు దన యంతనె మ్రోయుచున్న వీణ లభించెను. ఆయాలాపంబులం జేసి విష్ణుని పరమహాత్మ్యమ్మున నారదుఁడను నామము గలిగె. తదాదిగా నారాయ ణకథాగానంబు సేయుచు జరియించుచుండెను. ...

——* నారద వివాహము. *——

ఒకనాఁడు చతురాననుఁడు పుత్రవాత్సల్యమున నారదుని జీరి కుమారక నామాటను చక్కఁగా వినుము. సృంజయుఁడను రాజచం ద్రునకు రూపలావణ్యము సుగుణము మఱియు భక్తిభావము లొప్పినది

యు నగు నొక కొమరిత జన్మించెను. అత్యంతమును దినదిన ప్రవర్ధమా
నమై పరిస్ఫుటము వివాహ వయస్క యగుటచే నానాదేశపు రాకొమా
రుల రూపపటములఁ దెప్పించి కన్యకకుఁ జూపెను. ఆమె యా పటములనెవ్వా
నిని గనులఁ జూడక జనకుని పలుకులకు ప్రత్యుత్తరమీయకుండుటచే తం
డ్రి మిక్కుటముగా శోకమున మునిఁగియుండెను. సేయునరేశ్వరుండే
క ఏకపుత్రియు తరుణవయస్కయు భక్తివిశారదయు గాన నంగనను
నహింపలేక ఒకనాఁడు సుతను రావించి లాలించి ప్రేమతో కుమారీ
ధర్మము సేయవలదగదు. నీవు నొకరాజునితో గూడి సౌఖ్యమనుభవించుచుండ
గాంచు భాగ్యముగల్గఁ జేయుని కారణమెయ్యదియో యానతీయవలయు
నని వాక్రుచ్చెను. కన్య సిగ్గువడలనంచి కొంతసేపటికి నాయనా నేను
ది వఱకెన్నియో పర్యాయములు భగవంతు గానియన్యుల మొగము
చూడను. పలుకరింప నని నుడివి యుంటినే మరల ప్రశ్నింపనేల

మత్తకోకిల. దైవమాతఁడె నన్ను నేలెడిదాత యాతఁడె సుమ్మినా!
భావమంత హరించి యుండిన భాగ్యదేవత యాతఁడే । గావ
నన్ మహారాజసూనులు గాంక నే యుగ పోలుగా తీవరింపగ నే
ల తండ్రిరో దివ్యరూపుని గూర్చుమా ॥

వ ॥ అని వక్కాణించెను. భగవంతుని ప్రార్థించుటకంటె వేఱుమా
ర్గము లేదని కృతనిశ్చయుఁడయ్యెను. తదనంతరము భక్తిసిద్ధాగ్రగణ్యుఁడై
నారాయణుని గూర్చి తపము చేరించెను. సర్వేశ్వరుఁడు సాక్షాత్కరిం
చి నృపుంజయా నీభక్తికి మెచ్చితి. నావరంబున నీకు జనన్మైన పుత్రిక
పరమ భాగవతోత్తముఁడు శీఘ్రమున తనంతట తానే నిన్ను బొంబున
కు విచ్చేయును. నీవు తపము చాలించి వైవాహికమునకుఁ దగు సన్నా
హము జేసికొనుము. నిస్సందియముగా సర్వ సంభారములు గూర్చు
కొనుము అని పలికి అంతర్హితుం డయ్యెను. అనంతర మా రాజు సర్వ
మును సిద్ధపఱచుకొని యున్నాఁడు. కావున నీ వా కన్యను పరిణయముగా
చేసికొనుము. బ్రహ్మచర్య గృహస్థ వానప్రస్థ సన్యాసంబులలో

ఉత్తమంబగు నదిగృహస్థాశ్రమము.

గృహిణీ గృహ ముచ్యతే. • ధన్యో గృహస్థాశ్రమః

అను వచనముల ననుసరించి ఒకయువతిని వివాహముజేసుకొనుటపురుష ధర్మము. గృహమేధియైన పిదప యథాక్రమముగా స్నాన తర్పణ సంధ్య జప దేవపూజాగ్ని హోత్ర వైశ్వదేవ బలిహరణంబులు నిర్వర్తించి అన్నార్థులైన అభ్యాగతుల పూజించి ప్రశస్త మణిముద్రికా ధరుండును ధవళ వస్త్ర యుగ్మపరివృతుండును గంధపుష్పాలంకృతుడును శుద్ధోదకార్ద్ర పాదహస్తుండును ఆచమన క్రియాపరిశుద్ధ వదనుండునై యపరదిశాముఖుండుగాక పూర్వాభిముఖుండై సుఖాసనంబునగూర్చుండి, ప్రశస్తశుద్ధపాత్రంబులందు, సర్వగుణసంపన్నయైనధర్మపత్నివడ్డింప, పుత్ర, బంధు,మిత్ర, సహితుండై భుజించి, యుచ్ఛిష్టవారణార్థంబుగా, పాణి, పాద, ప్రక్షాళనంబు జేసి, స్వప్రశాంతచిత్తుండై కూర్చుండి, యభీష్టదేవతాస్మరణ జేసి, వేదశాస్త్రప్రసంగంబుల, భగవద్గుణానుకీర్తనంబుల, బ్రొద్దుబుచ్చుచుండవలయును. ఇటుల నీతిపరుండై కులాచార ధర్మంబు వదలక ధర్మార్థకామంబు లయందు సమధర్మియై పాప కర్మంబులు పరిహరించి సమస్త భూతంబులయందు స్నేహార్ద్ర చిత్తుండై అరిషడ్వర్గంబునందు బద్ధుండు గాక సదాచార సంపన్నుండై సాత్వికంబు వదలక త్రికరణ శుద్ధిగా వర్తించు పుణ్యపురుషుండు సర్వోత్కృష్టుండుగా నెన్నబడు నను వాక్యములు గమనింపుము. ఏయాశ్రమము జేరక యుండుట లెస్సగాదు కావున జనకుని వాక్య పరిపాలనా శీలుండవై విష్ణు భక్తురాలగు రాకొమరితెను వివాహ మొనరించు కొనుము,

శ్లో॥ స్నానం తర్పణ సంధ్య హోమ జపితే కిం తేన దానం వినా। నానాశాస్త్ర పురాణ వేదపఠితే కిం తేన జ్ఞానం వినా। వీణావాద్య మృదంగ గీతపఠితే కిం తేన గాత్రం వినా। తాంబూలాదిసుగంధపుష్పశయనే కిం తేన కాంతావినా

అనెడి నీతివాక్యము తప్పక నాచరణీయము. పితృవాక్య పరిపాలన విధికృతము. దైవపితృ హితము. భక్తి జ్ఞానములకనువగు కృత్యము. అనినుడివెను బ్రహ్మవాక్యములకు సంతసించెరు. అంతచతురాననుఁడు దేవేంద్రుఁడు మొదలగు వేల్పులరావించి నారదసహితముగ సృంజయురాజుపట్టణమునకుబోయి. పురమువెలుపల నిలచి, మంగళవాద్యములు మ్రోగించిరి. రాజు పట్టరానిసంతోషమున, వరపూజకు సపరివారముగావచ్చి, బహూకరించి దోడ్కొనిచని, విధ్యుక్తముగా, వివాహమంగళ ప్రయత్నముగావించె. కన్యాదానసమయమునరత్నభూషణములే గాక తనరాజ్యసర్వస్వమును ధారపోసెను. పెండ్లికొమరుని వెంటసేవించిన, బ్రహ్మమొదలగు దేవతలకుఁ, దగురీతికట్నములిచ్చెను. బ్రాహ్మణులు మొదలగువారలకు, మృష్టాన్నంబుల సంతుష్టిగావించెను. దేవతలు దివ్యదుంధుభులు మ్రోయించిరి. అప్సరసలాడిరి. గంధర్వులుపాడిరి. మునులు బ్రహ్మ వధూవరుల నాశీర్వదించి నిజనివాసములకు బోయిరి. వేల్పులుయథేచ్ఛముగాపురములకేగిరి. అనంతరమా నారదుఁడు. సుగంధిచందనార్చితంబయిన, రమ్యపుష్పతల్పంబున పత్నితోఁగూడి, మదన క్రీడలు సల్పుచు, సృంజయరాజుపురమున సుఖంబుగా నుండెను.

—:(. నారదునకు సనత్కుమారుఁడు జ్ఞానోపదేశము జేయుట.):—

ఒక నాఁడు, సనత్కుమారుండా సృంజయరాజు పట్టణమునకరుదెంచెను. నారదుఁడు సగౌరవముగ దోడ్తెచ్చి గూర్చుండనియమించెను. ఆమహాఋషి తనదివ్యదృష్టిచేఁ నారదునివృత్తాంతమంతయు నెఱిఁగెను. భక్తినిబుఱిగొల్ప మదియందు దలపుజనించెను. ఇంతలోనా రదుండు, మహాత్మా! భవదీయాగమనంబున ధన్యుడనైతిని. నేనీసంసారంబున తగులంబడియుంటిని. నాకు విముక్తి మార్గమగుపడకున్నది. కృపతో ననుగ్రహించుమని ప్రార్థించెను.

అనంతరమా మునిపుంగవుండు, మందస్మితవదనారవిందుండై

నారదా ! నే వచించెద వినుము.

తొల్లి నీవు గంధర్వజన్మంబునఁ గామినీసుఖ మనుభవింపఁగోరి యుంటివి. ఆకాంక్ష నీమనంబున బూర్తిగా కుండెను. తదుపరి దాసీపుత్రుండవై, హరిభక్తసంగమంబున, బ్రహ్మమానసపుత్రుండవై, భక్తాగ్రేసరుఁడ వగుటచే మనజనకుని కృపాకటాక్షమున ననుభవించితివి. ఘోరసంసృతిబంధకారణంబగు, సంసారంబను దగులంబున జ్ఞానము వీడియుండుట తగదు.

గీ ॥ గర్భవాసబీజంబు దుర్గతికిఁ ద్రోవ । అమితపాపాత్ముఁడైననరాధముండు । కరము సుధయనుబుద్ధిచే గరళరసము । ద్రావిన విధంబుగాదె కాంతలసుఖంబు ॥

క ॥ పరుఁడగు నారాయణుఁడా । మఱచివిషయలోలుండైన మనుజుఁడుమాయన్ । దరియింపలేకగరళము । గుఱుతుగ నమృతమను బుద్ధిఁ గ్రోలుంగాదె ॥

కావున, మాయాస్వరూపమగుపురమును కాంతనువీడి యోగనిష్ఠాగరిష్ఠుండవగుమని మంత్రరహస్యార్థములు దెల్పిజనియెను. అనంతరము రాజు, యల్లుని బిలచి తనకు వార్ధకదశవచ్చెనని పుత్రులు లేరుగావున, రాజ్యపట్టాభిషేకము జేసుకొనుమని గోరెను. అందులకియ్యకొనక భార్యమొదలగు వారలు వద్దనివారించినను, పురమువిడచి వెడలి పోయెను. శ్రీమన్నారాయణా ! ఆర్తత్రాణపరాయణా ! సకలపాపవినాశనా ! నాకు ప్రసన్నుండవై సాక్షాత్కరించి నన్ను రక్షించుము.

క॥ అవివేకిసంసారవ్యవహారమునందుకల్గువాంఛనిరతమున్ । భవదీయపదంబులపై దవులన్వరమిచ్చినన్ను దయజూడగదే ॥

అని ధ్యానింపుచు వైకుంఠమార్గమునుబట్టి బోవుచుండెను. త్రిశంకచక్రవర్తికి పిదపజరిగిన చర్యవినుము. ... ...

—(చంద్రునిచే ప్రచేతసులకు మరీషియను కన్యనిచ్చుట.)—

పృథుచక్రవర్తికి రెండవకొమరుండగు నంతర్ధికి శిఖండియందు హావిర్ధనుండుపుట్టె. వానికి నాగ్నేయియైన ధిషణయను దానికి నొక్కతనయుండుపుట్టె. వాఁడుకుశలుండై యజ్ఞకాలంబునఁ గుశనిచయంబుఁ బ్రాచీనాగ్రంబుగా నొనరించుటంజేసి ప్రాచీనబర్హియనం బరఁగె. అట్టిప్రాచీనబర్హికి సముద్రపుత్రియైన సౌవర్ణయనుదానికి ధనుర్వేద పారగులగు ప్రచేతసులు పదిమంది జనించిరి. వారుపృథగ్భేదంబులేని ధర్మంబులం బ్రవర్తిల్లుచుండిరి. ఇటులుండ నొకనాఁడు కుమారులతో బ్రాచీనబర్హి నిటులనియెను.

తే ॥ గీ ॥ వేలుపేదిధర్మంబుల విస్తరిల్లు । మీకుఁబడయంగరానిదేమియును లేదు । కాన నాయాజ్ఞఁబూనియుగ్రంపుఁదపము । సలిపి పంకజనాభుంబ్రసన్నుఁజేసి ॥

తే ॥ గీ ॥ భావికాలంబునకుఁబ్రజాపతివిలాస । ములువహించిచరాచరభూతసృష్టి । నర్థిఁగావింపుఁడనుటయు నట్లుగాక । యనియొప్పబడిరందఱు నధికభక్తి ॥

పితృవాక్యపరిపాలనకై సాగరముకడకేగిరి. సాగరోదకమధ్యను ప్రవాహంబున పదివేలవత్సరములు నారాయణునిగూర్చి ఘోరమగుతపమాచరించిరి. అట్టితపమునకుమెచ్చి భక్తవత్సలుండు శంఖ చక్ర గదా శార్ఙ్గములు పట్టుపీతాంబరముధరించి, వారియెదుటసాక్షాత్కరించి యోబాలులార నీభక్తికి మెచ్చితి. తపము చాలించి మీకు వలయు వరములఁ గోరుఁడు. అన వారలు సమాధినిష్ఠ చాలించి లేచివందనము లాచరించి,

ఉ ॥ ఓకమలా మనోరమణ యోజగదేకపవిత్ర యోశుభాలోకన యోపయోజదళలోచన యోమహనీయ కౌస్తుభస్వీకృతవక్ష యోసుగుణశేఖర యోకరుణాపయోనిధీ మాకుఁ బ్రజాపతిత్వములు మన్ననతోడ ననుగ్రహింపవే ॥

యని ప్రార్థించిరి. నారాయణుండు మీరుకోరినవరములు మీ కుఁగలుగఁబోవు. మీపుత్రుని యందనుగ్రహించితిమి. ఆతండుదక్ష నామంబునఁ, ప్రజాపతియగునని వరంబిచ్చి, యతర్ధానంబునుఁబొం దె. ప్రచేతసులు పురముఁజేరిరి. అరాజకముగనుండుటచే రాష్ట్రమం తయు, నపవులు పెరిగి, ప్రజాక్షయమగుట నెఱింగిరి. తపోమహాత్మ్యం బున ఝంఝానిలంబులుగల్పించి, మహీరుహంబుల, నిర్మూలంబుగా భస్మీభూతంబు జేయుచుండిరి.

అప్సరి చంద్రుండు,

సీ ॥ ముఖమను శశిబింబమునకుఁ గస్తూరికాతిలకకళంకంబు చెలు వుమెఱయ । ధమ్మిల్లమనుగాఢతమసంబులోఁ బుష్పచయ తారకావళిసొరుమీఱఁ । గనుమూపులను మన్మథునిమో హనాస్త్రంబులందుఁ గాటుకమచ్చసందడింప । శృంగారమ ను సుధాసింధుమధ్యంబున వళితరంగశ్రేణివన్నె కెక్క ॥

గీ ॥ ఘనకుచములనుకిన్నెరగాయలకును । బట్టువయ్యెదగప్పసెన బాగుసూప । సకలసౌభాగ్యలక్షణచారుమహిమ । నుల్లసి ల్లెనుకన్యకనోర్తుఁదెచ్చి ॥

క ॥ మానవపతి నందనులకుఁ । గానుకగానిచ్చి వారిఘనకోపం బులో । వానిచివినయువిధేయుంరైన । లినవిలోకవారికని రెం ప్రీతి ॥ వి ॥ పు ॥

రూపలావణ్యాతిశయ యగు కన్యాలలామనుదెచ్చి "రత్నహస్తేన నో పేయాద్రాజానం దైవతంగురుమ్" అనియున్నది. కావున రాకొమరులా గా । కన్యకాలలామను కానుగాగొని వికాకోపానలంబు జల్లార్చ్చు ను "ఉత్తమస్య క్షణంకోపం" బనునది గమనింపుఁడు. ఈకన్య కథ పూర్వచరిత గ నెఱుంగుడు. ఈసొజననవృత్తాంతము వినుము.

కంఢుండను మునీద్రుండు, గోమతీతీరంబున, ఘోరతపంబు సే యుచుండుటెఱింగి యాతని తపోమహాత్మ్యంబునకు సంక్షోభించి దేవేం ద్రుండు, ప్రమ్లోచయను యప్సరసకన్యను, తపము చెఱచుటకుఁబం

పెను. అమ్మచ్చరకన్య గిరిమగణములతో దగ్గినసేయందగు నీవుపా
లిండ్లు, కుసుమమాత్రస్వరూపులం బోలునేత్రములు, శంబరివైరి నిమంచును
వాలంగొనందగు నూగారు, చెలువునింగిణీవింటికోలనదగు భ్రూలము
గము, మదుని రథచక్రమునందగు జఘనములు, చుర్వాపుష్పము గేలి
సేయు నాసికయు, చిగురుటాకులబోలు పాదములు, చంద్రసదృశ
మగు మొగము గలిగి మెఱుంగుడీగె కైవడియగుచు, తాపసోత్తముని
కడకరుదెంచెను.

ప్రాతఃకాలసంధ్యావందనాది కృత్యములదీర్చుకొని యాశ్రమ
మున కేతెంచు కంధుండను తాపసునిగాంచెను. చలింపని హృదయ
ముగలది యయ్యును. సాష్టాంగవందన మాచరించెను.

సీ॥ తనశరీరము కమ్మతావిమూర్కొనునట్లుగా వినోదమునకైగా
ంబోలయుం। దనమోహనాకృతిం గనుంగొనునట్లుగా ముం
దర బిబ్బోకముగ నటించుం। దనకంఠరవములు వినవచ్చునట్లు
గాం బగవాడినుఱు నవ్వించుచుండుం। దనమోవి రుచికై
కొనవచ్చునట్లుగాం దియ్యని ఫలములు దెచ్చియిచ్చుం॥

గీ॥ దనకరాలింగనమునకుం దగునట్లు। గాశరీరంబు మోనగుం
గడసి మొక్కు। నిక్కమంగున సమ్మునివిత్తవృత్తిం। గలంచి
మదనాతురునింజేసె జలజనయన॥

ఇవ్విధంబున మదనాతురుండై మునివరుండు,

తే॥ గీ॥ పొంకపుకెమ్మోవి చవిచూచి పొదలుగబ్బి। గబ్బిచా
లిండ్లు గదియంగం గౌగిలించి। సురతసుఖములం దనివోవం
జొక్కుచున్నం। గాని వృద్ధాప్తిచేం బ్రతుకంగజాల॥

వ॥ తలంచి తడబాటు పెదవులం దడపికొనుచువచ్చి రానిమా
టల వచించెను. "కామాతురాణాం నభయం నలజ్జా" యను
నట్లు మదనతాపమున కోడిన తాపసునకు వ్రతనిష్ఠయందు మరపును
గాంతయందు వలపును గలిగెను. ప్రవ్లోచనసఫలీకృతమనోరథయగు

టిని న తెలిపి తేనెకు బెనకల వలపుజూపును నిగ్గారించుచు
తె నాను నను లగుటచే రక్త హస్తనై దరిశించుచగా నని రెండు ఫల
ములు చెప్పితిని. మీరు మీాకరముల నైకొనుచని నుచ ద్వంద్వము గను
నన్ను లాలించెను. మునిద్వంద్వము హస్తముల నలంకరింపకుండుటచే

తే ॥ గీ ॥ విరాకు నామీాదఁ ముక్కలి మేలు గలిగె
నని చేవర యోగీశ్వర ! నిర్ణయించి
నన్ను గావించ కుండ నేనంత కూడ
నయ్య మీాచిత్త మెల్లఁ దెనన్న నటనే ।

వ ॥ అని సాభిప్రాయముగా వచించెను. తదనంతరము యుభయము
లు మందర గిరి కందరంబు జేరిరి. అందు మదన కేళి గూడిరి. ఇ
ట్లు నూరు వత్సరములు వినోదించిరి. ఒక్కనాఁడు సుఁరత సౌఖ్యమున
దేలియుండు మానినితో కాంతయిట్లు బలికెను. నేను లోకనాయకుండగు రా
జా కొలువు విడి యెంత కాల మిటనుండు నని బల్కెను. అప్పుడు మ
దను మొలుకుడైనాటిన పలుకుల కులికి పడి చెలి నీవుబోయితివేని మ
దనుని శర తాప తప్తతచే విగత జీవుడ నయ్యెద ననెను. ఆమాటకు
భయము జెంది నుజిల నూరు వత్సరములుండెను. పిదప నొకనాఁ
డు మానింద్రుడు మకరధ్వజు కేళి దేలినంతసమున నుంచు లేచి కరక
మలంబులు ముకుళించి వినయ విధేయతతో తాపస వర్యా ?

తే ॥ గీ ॥ యెంతకాలమైన నీరీతి మీాతోడఁ ।
గలసి మదన కేళి సలుప నాకుఁ ।
దగదు లంజెఁగాని యొగినికు భార్య ।
గాఁ నది యెఱింగి నన్ను ననుప వలదె ।

వ ॥ అని బలుక మాని చంచలాక్షీ నీవువచ్చి మూహూర్తంబు
ను గాలేదె నీవు బోయెద వనిన నేనేమి చెప్పుదు ననెను. తాపసిశా
ప మిడుదనను భయంబున ప్రత్యుత్తరమీాయక మరల నిన్నూరు వత్స
రము లుపేక్షించెను. మరియొక సారి మరల యడిగెను. మదన భూత

హావహించిన తపసి తమిదీరని తమకంబున,

ఉ॥ మ్రొక్కెదసుగంధి నామనసు మోహము నాటెడి పట్టిసేవ్రుస
న్నొక్కక నీవు నాయెడసదయా తగవా మగవారిచిత్తముల్
ప్రక్కలసిలంగఁ జేయు బొరపొచ్చెము లాడఁగ నేఁడు నాకికే
చెల్లును స్త్రీఁబో వ్రతము చెడ్డసుఖంబును దక్కదయ్యెఁగా॥ వి॥ పు॥

వ॥ అని ప్రత్యుత్తరమీయ శాపభీతిచే నూరకుండెను. కొన్ని
పెక్కు కాలము గడచిన పిదప ఒక్కనాఁడు సంధ్యా సమయంబున
తాపసోత్తముఁడు పర్ణశాల వెడలి నదీ తీరంబునకుఁ బోవనుద్యుక్తుం
డగుట నవలోకించి కాంతాలలామ మీరెందుబోయెదరని ప్రశ్నించె
ను. తాపసుఁడు సాయంకాల సమయ మాసన్నమైనది. సంధ్యావంద
స్థానముల దీర్చుకొనఁ బోవుచున్నాఁడ ననెను. చకోరాక్షి నవ్వుచు
నోహరా? యింతకాలమునుండి యెన్నఁడు లేనియనుష్ఠానవిధానవేళ
జరుప దలంచితి రనెను. సఖియా ఈనదిలోనఁ బ్రభాతకాలమునఁ సం
ధ్యాది నియమంబులఁ జరిపి వచ్చితిని. ఇప్పుడు సాయంకాల మగుచు
బోవ నుంకించితి ననెను. సమయమునకై కాచి యుండు బ్రహ్మలోచనకు
యానందము జనించెను.

ఉ॥ అచ్చపలాక్షి యిట్లనియె నాతనితోఁ బ్రభాతకాలమే । న
చ్చుటయున్నిజంబు మునివర్య పిశాప్రహసువిహ్వలయ్యెయు ।
బొచ్చెమునొందఁ దీనమునఁ బోయినయేఁడులు [illegible]
[illegible] । నచ్చుగ నేఁడు మొదలు నెలలాఱుదినంబులు మూఁడు నేటి
తోడ ॥

అనిన నివ్వటిగందికాంతా ! నీవు మిథ్యావాద మొనరించితివా
లేక నిక్కువమా ? నేను మదనవ్యాపార వారాశిలో మునుఁగుచుండుట, నొ
క్కదినముగ భావించితి. బ్రహ్మజ్ఞానినగు నాతోఁ, నసత్యము పల్క
నేరవా ? యని యోగదృష్టింజూచెను. నిరర్థక ప్రహర్షనంబున
నవబోధనంబుఁ గోలిపోతినని ఖేదించి, బ్రహ్మలోచి ! ఈతప్పుసేసితిగాను,

మహేంద్రుండు, జేసినకపటము. ఇంతకాలము నాతోఁ గూడి యుంటివిగాన నాకోపము పశమించుకొంటిని. నీవీతక్షణమున వెడలిపొమ్ము. లేదేని, నాశాపమునకు లోనగుదువు. అనుమునీంద్రుని కోపాగ్నిలోలులకు కరంగవలంగాంచి భయాకులిత మానసయై. చెమటచెమ్మటలు నిండి యొడలెల్ల వడంక. బదులు పలుకక, గగనంబున కెగసెను. లేఁతమాసములుగల గర్భంబగుటచే స్రవించి, శరీరంబునవయవంబులయందు నమ్మునివీర్యంబు, స్వేదరూపంబున నుద్గమించెను. చంచలాక్షి బాలతరుపల్లవంబులఁ జెమటఁ దుడుచుకొనుచు. దేవలోకంబునకు నరిగెను.

క॥ మునుకంధునకును బ్రహ్మా । చనకు సమీరునకు నాకు సా
లంబులకున్ । వినుడొక్క రూపమూరిష । యనఁబరఁగిన
యీమృగాక్షి కతివలు సరియే ॥

క॥ తరుపల్లవములసమ్ముని । వరువీర్యము నిలిచి వాయువశము
న నమ్మృత్తో । త్కరమగు నాకిరణంబులఁ । బరివృతమై
యీలతాంగి ప్రభవించె నొగిన్ ॥

కావున, వృక్షరక్షణార్థంబుగా నీమృగాక్షిం బాణిగ్రహణము జేసుకొనుడు. ఈమె పూర్వ జన్మవృత్తాంతము వినుడు.

—:మారిష పూర్వజన్మవృత్తాంతము:—

ఇది తొల్లి ధరణీవల్లభుని యిల్లాలు. బాలవైధవ్యమునందు, హరినిగూర్చి భక్తిసల్పినంత, ప్రత్యక్షంబై వరములుగోరుమన, పతి పతి యని పదిమారులుచ్చరించ, ననుగ్రహించెను. అయోనిజనై జనించి, ప్రజాపతిత్వము గల పుత్రుని బడసి మహావిభవములనుభవింపవలెన నయ్యధియు నిచ్చి. బ్రహ్మణ్య దేవుండంతర్హితుండయ్యె. ఆకారణమున, నీరీతి యీజన్మమెత్తెను. ఈమెచు మీరు పరిగ్రహించిన, మహాభాగుండును, నతి వీర్యపరాక్రముండును, ప్రజాపతి గుణోపేతుండును, నైన కొడుకుదయించును. చరాచరముల నిర్మింప సమ.

ధుఁ డండగును. భావికాలకార్య గౌరవంబులకు మీకు ననుకూలము గలదు. కావున, నీమెను మీరు పదుగురు పరిణయము గావించుకొనుఁడని నొడంబరచి పాణిగ్రహణము జేయించెను.

—:దక్షప్రజాపతి జననము:—

క॥ ఆ రాజన్య తనూభవు । లారమణిం బరిగ్రహించి రాసతినవ
నగ౯ । నీరజ భవనిభుని మహో । దారుని బుత్రకుఁ గనిరి
ప్రచేతసుండనగ౯ ॥

ఆదక్షప్రజాపతి దేవదానవ గరుడ గంధర్వ సిద్ధవిద్యాధరాది నానాభూతంబులను ద్విపాద చతుష్పాద నానాజంతుజాలంబులను బుట్టించుచుండెను. అతండు మహాతపోనిధి గావున దక్షునకెవ్వండును గల్పంబులు లేవు. సృష్ట్యర్థంబుగా ప్రతిమన్వంతరంబునందును యుగంబులనొక్కొక్క ప్రజాపతి దక్షనామంబున జన్మించి సృష్టికిం గర్తయయ్యెండు గావున ప్రచేతస పుత్రుండైన దక్షప్రజాపతి పరబ్రహ్మ దక్షిణాంగుష్ఠమున జన్మించెనను ప్రతీతిగలిగి పూజ్యుండయ్యెండెను.

—:దక్షకుమారులకు నారదుడు జ్ఞానోపదేశము చేయుట.:—

కం॥ బహువిధముల బహుముఖముల । బహురూపములైన ప్రజల బహులోకములన్ । బహుళముగ జేసిమదిలో । బహుమానము నొందదయ్యె బ్రఖ్యాతముగన్ ॥

ఈవిధముగ దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గముచాలక చింతించి మాంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని సంతుష్టుం జేయనెంచి సర్వదురితహరణంబగు వింధ్యపాదమునందఘమర్షణంబను తీర్థంబు గాంచి యట ఘోరంబయిన తపంబు సేయుచు హరిం బ్రసన్నుఁ జేసికొని హంసగుహ్యంబను స్తవరాజంబున నారాయణుని.

"గీ॥ తవిలి గుణముచేతఁ దత్త్వబుద్ధులచేత
నిగిడి కానరాని నెలవువాని,
మొదలఁ దానకలిగి ముక్తిమానావధి
రూపమైన వాని బ్రాపు గొందు॥ "

వ॥ వాగ్బుద్ధిక్రియ మానసంబుల చేతం జెప్ప నిట్టిదని రూ
పింపనలవిగాక యెవ్వాని — గుణరూపంబులు శక్తులును నెవ్వాడు నిర్గు
ణుండు నెవ్వని వలన సర్వంబు నుత్పన్నంబగు - నెవ్వని వలన స్థితిం
బొందు నెవ్వని వలన లయంబగుం ———————— బరా
పరంబులకు బరమంబై యనన్యంబై ప్రాక్సిద్ధంబై సర్వవ్యాపకం
బై యనాదికారణంబై యున్నతత్త్వంబు నాశ్రయించు నెవ్వని ప్రభావం
బు మాటలాడెడు వారలకు వాదంబుసేయువారలకు వివాదస్థానంబు
లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబునొందించుచుండు నట్టియనంతగుణం
బులు గల మహాత్మునకుం బ్రణామంబుసేయుదు, "అస్తి" "నాస్తి"
యనువస్తుద్వయనిష్ఠలంగలిగి యొక్కటను గలిగి యుండివిరుద్ధధర్మం
బులుగనుండు నుపాసనా శాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబై యే
ర్పడదగిన పరమంబు వాకునుకూలంబగుం గాక నెవ్వండు జగదను
గ్రహంబు కొఱకు జన్మకర్మంబుల చేత నామరూపంబు లెఱుంగ
బడుచుండు నట్టి నామ రూపంబులు గలిగి తేజరిల్లు ననంతుండైన భ
గవంతుండు ప్రసన్నుండగు గాక యెవ్వండు జనుల పురాకృత జ్ఞాన
పదంబుల చేత నంతర్గతుండై మేదిని గలుగు గంధాది గుణంబుల నా
శ్రయించిన వాయుభంగి మెలంగుచుండు నా పరమేశ్వరుండు మదీయ
మనోరథంబు సఫలంబు సేయుంగాక యనుచు భక్తి పరవశుండై స్తు
తియించెను. భక్తవత్సలుండైన పరమ పురుషుండు నిజరూపము గను
పఱచెను. దక్షప్రజాపతి సంతోష మపార మాన్యుడై సాక్షాత్క
రించిన సర్వేశ్వరుని సర్వాతిశయంబయి మహదాశ్చర్యకరంబయి తే
జరిల్లు దివ్యరూపముగాంచి భయంబును హర్షంబును విస్మయంబును
జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పుదప్పింపం జెప్పరాకప్పుడు పాటుసంబు
ధమిపై సాగిలంబడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబుల
మొగిడ్చి నెలవేరులతోఁ గొట్టువడి యుట్టిపట్టు చాలక నిట్టవొడి
చి మున్నీరు దన్ని విలిచిన పెన్నురువుం బోలె సర్వాంగంబులుం దొంగి

లించి చిత్తంబు నాత్మాయత్తంబు జేసి పిక్కటిల్లిన సంతోషంబు చేత భగవంతుం బలుకను నత్యంత సందోహ పావనంబులైన నవ్యాంగం బు లుగ్గడింప నతిసత్ఫలంబులైన తదీయ కర్మంబులు దపంబును విబు ధహర్ష కరంబులైన తత్పౌరుషంబులు పొగడను వాక్యంబు మనోరథం బు పాత్రమవ్వనోపక ప్రజాకాముండై యూరకున్న ప్రజాపతిం జూచి సర్వజీవ దయాపరుండును సర్వసత్వహృదంతరుండును సర్వజ్ఞుండును గావున నతని భావంబు దెలిసి జగన్నాథుండార్త పోషణంబులైన భాష ణంబుల

క॥ మెచ్చితి ప్రాచేతస తప । మిచ్చట ఫలసిద్ధియయ్యె నిట్టి భక్తిన్ ।
హెచ్చగు మద్విభవము । నచ్చపడం బొంద నెవ్వఁడర్హుఁడు జగతిన్॥

గీ॥ తపము చాలు నింక దగ భూతతతికి. విభూతులొనరుగాక పొందుపడగ
విధియు నమ్మ మాకు నిచ్చలోగల కోర్కె । పొసగ నీదు వలన
బొందు పడిరె॥

వ॥ మఱియు వినుము. బ్రహ్మయు భర్గుండును బ్రజాపతులు నింద్రులును వీరలు నిఖిలభూతంబులకు భూతిహేతువులయిన మద్భూ తి విభవంబులు మఱియు నాకు యమ నియమాది సహిత సంధ్యావం దనాది రూపంబగు తపంబు హృదయంబు సాంగజపధ్యాన రూపం బగు విద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయ ప్రవ్యాపారంబుగా నుండు భా వనాది శబ్దవాచ్యంబగు క్రియయాకృతియు గ్రతుజాలంబు లంగంబులు ధర్మంబాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వరూపంబు జ గదుత్పత్తికి నాదియందు నేనొక్కఁడన తేజరిల్లుచుంటి బహిరంతరంబు ల వేఱొక్కటి లేదు. సుషుప్త్యవస్థయందు సర్వంబు లీనంబగుచుండ చే సి సంజ్ఞానమాత్రుండు నవ్యక్తుండును గాకుండు జీవుని భంగి నొక్కఁడ నైయుండుదు. అనంతుడనైయనంత గుణంబులుగల మాయాగుణంబు వలన గుణవిగ్రహంబగు బ్రహ్మాండంబు నయోనిజుండు స్వయంభువుం డగు బ్రహ్మయును నుదయించిరి. మదీయవీర్యోపబృంహితుండయి

హాదేవుండగు నాబ్రహ్మ యసమర్థుని బోలె సకృతార్థమన్యమా
న మనస్కుండనై సృష్టింపనుద్యమించుతరితపంబాచరింపుమని నాచేత
బోధితుండై యటుసలిపి తొలుతస్పృష్టికర్తృత్వంబువహించి మిమ్ముసృ
జియించెను. పంచజనుండను ప్రజాపతి తనూజయగు యసిక్ని యను
పేరట వినుతినొందియున్న యిక్కన్యకను నీకిచ్చెద. దీనింబత్నిగాస్వీ
కొనిన మిథునవ్యవాయ ధర్మంబుగలవాడవై మిథునవ్యవాయ ధర్మం
బుగల యీనాతియందు ప్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగ గావింపంగ
లవాడవు. అనిబలికి విశ్వభావనుండైన హరిస్వప్నోప లబ్ధార్థంబునుం
బోలె నంతర్ధానంబు నొందెను. అనంతరము దక్షుండు యసిక్నియను
నామెయందు నైదువేల పుత్రులగాంచెను. ధర్మశీలురైన యబ్బాలురు
పితృనిర్దేశంబున ప్రజాసర్గంబుకొరకు, సింధుసముద్ర సంగమంబున,
సమస్త దేవముని సిద్ధగణసేవితంబై, దర్శన మాత్రంబున నిర్ధూతకల్మ
షులను, నిర్మలచిత్తులంజేయు, నారాయణ సరస్సు సమీపమున, ని
ర్మలాంతరంగులై, పరమహంస ధర్మమునందు, నుత్పన్న మతులై,
తపంబులు సల్పుచుండిరి. నారదుండచ్చోటికేతెంచి, వారియభిప్రా
యంబెఱింగి,

క ॥ జలజ భవాదుల సర్వముఁ । గలయంగాఁజూచి దేశకాలక్ర
మముల్ । దెలియక ప్రజఁబుట్టింపం । దలఁచుట మీకెల్ల
హాస్యతన మౌఁగాదె ॥

క ॥ నిజమైన పరమాత్ముండిటు । నుండంగా యెరుగలేక యో
గుల మనుచున్ । యొండల వానల మంచుల । నుండినమో
క్షంబు లేదు యుర్వీ రమణా ॥

అనుట మీరెఱుంగ కుండుట కడువిచారము జనించినది. వి
దేహ కైవల్య మార్గము విడుట మేలుగాదు. అన నారలట్టి మా
ర్గముఁ బ్రసాదింపుమని, వేడిరి. అంత నారదుండు జెప్పఁదొడంగె
ను. బాలులారా! శ్రద్ధతో నాలింపుఁడు. సకల ప్రాణులకును, స్థూ

ఉళరిశేషముతోడి పుట్టుకతోనె మరణము కలుగు చున్నది.

శ్లో॥ జాతస్యహి ధ్రువోమృత్యుర్ధ్రువంజన్మ మృతస్యచ । అద్యవాబ్దశతాంతేవా మృత్యుర్వై ప్రాణినాంధ్రువః । అనిత్యాని శరీరాణి విభవోనైవ శాశ్వతః । నిత్యం సన్నిహితో మృత్యుః కర్తవ్యం ధర్మ సంగ్రహం ॥

అను, ప్రమాణము వలన, ఈస్థూలదేహమునకు, మరణము తప్పక కలుగును. మీరు ప్రయత్నించుచుండు జీవకోటి నశించున దేగాని, శాశ్వతముగా నుండునవి గావు.

శ్లో॥ స్వప్నే స్వాంతర్గతం విశ్వం । యథా పృథగవేక్షతే ।
కోజాగ్రతి విశేషోస్తి । జగచేత ద్వ్యమృశ్యతాం ॥

వ॥ అను ప్రమాణము చేత పురుషుఁడు స్థూల దేహావస్థయైన జాగ్రతలో నున్నప్పుడు తాను చూచిన దేవతలు రాజులు మొదలగువారును తానువిన్న దేవేంద్రాదుల వృత్తాంతములును సూక్ష్మదేహావస్థయైన, స్వప్నములో తనకే తోఁచినట్లుగా, తనచేత చేయబడినవన్నియు నటులనే యుండును. "జ్ఞానాని సర్వకర్మాణి భస్మసాత్కురుతేతథా." అనువాక్యము గుర్తెరింగిన పరబ్రహ్మ సాలోక్య, సారూప్య, సామీప్య సాయుజ్యములు బొంది శాశ్వత సుఖానందము నొందుదురు. కావున, విదేహకైవల్యమునకుఁదగు, మంత్రమును జపించుమని, అష్టాక్షరి బోధించెను. వారామంత్రరాజమునుష్ఠించిరి. తక్షణమే సహజ సత్వబ్రహ్మమయమైన, యానంద మనుభవింపజేరబోయిరి.

నారదునివలన సుతులు బ్రహ్మపదంబు జేరుటవిని పలువిధముల శోకించు దక్షునికడకు చతురాననుఁడేతెంచి దుఃఖోపశమనము గావించెను పిదప రెండవ భార్యయగు వైతరణి యందు శబళాశ్వులను కుమారుల, నేవురబుట్టించెను.

వారలు తండ్రిపనుపున నారాయణ సరస్సను పుణ్యతీర్థమునకేగినటు

నొంటిపాదముపై నిలచి నిశ్చలహృదయులై కొంతకాలము వాయు
భక్షణాయునై మఱికొంతకాలము నిరాహారముగను జేసిత ... భీతికర
ముగ ఘోరతపము గావింపఁ దొడఁగిరి. మరలయటకు నారదుండే
గి, వారలతో భ్రాతృవత్సలులై యున్న వేదాంతసారంబు గ్రహిం
చి తోఁబుట్టువులు జనిన మార్గంబునఁ జనవలయు.

అగ్రజులు గన్న మార్గంబునఁ దప్పక వర్తించునట్టి వాని విశే
ష మపారము. అట్టివాడు సతతంబును బుణ్యాబంధులై సర్వ కర్మల
యందు నిర్మోహితులై పరమపద నివాసులగుట సత్యము. అని బ
లికినవారలు నట్టిబోధకులోనై జన్మరాహిత్యముగు పదవిఁ జెందిరి.

అత్తరి దక్షుండు నారదుని మూలమున తన మనస్సంకల్ప విఫ
లత గలిగెనని శోకించెను.

—(నారదునకు దక్షుండు శాపంబిచ్చుట.)—

గీ॥ మోము జేవురింప ముడివడబొమదోయి । చూపువెంటమం
డి నుసిఁగొనంగఁ । బెదవులదరఁ బండ్లు పెట పెట గొఱుకు
చు । దక్షుఁడాగ్రహించి తపసితోడ ॥

చ॥ నెఱియగ సాధురూపమున నీవతి బాలురనాత్మజాతికిం
గలుగను భిక్షుమార్గమగు కంథవసెప్పితి వేలధూర్తవై । మఱ
నక యుండవచ్చునె కుమారమలీ మురితంబు సేఁతు । నిన్నొర
లంగ్రదోతు నాదు సముదగ్ర మహోగ్రమహాశాపవహ్నులన్ ॥

దేవఋణ పితృఋణంబులు దీర్పక కర్మవిచారంబు సేయ
ని బాలుర మనంబునకు, ఐహికేచ్ఛలయందు, నిరాశగలుగఁజేసి,
నివృత్తిమార్గం బుపదేశించి, వారలకు నుభయ లోకంబుల యం
దుఁ జెందగల శ్రేయోహాని నొనర్చితివి. ఇట్టి పాతకంబున భాగవ
తోత్తములలో లజ్జావిహీనుండవై యశోహానిం బొంది చరింపుదువు.
నిరంతరము లోకసంచారివై యేలోకమునను, నునికిపట్టు లేకుందువు.
గాక యని శాపం బిచ్చెను. "క్షమారూపంతపస్వినాం" అనువా

క్యానుసారముగ నారదుండు శాంతమున శాపము సంగీకరించెను. ఆ శాపవశమున త్రిలోక సంచారి యయ్యెను.

—(నారదుండు త్రిమూర్తులు బాలురగుట బృందారకులకు చెప్పుట.)—

శ్రీమన్నారాయణునికి యనుసూయ వృత్తాంతము తెలిసివచ్చు తనలో తానిటులఁ దలపోసికొనెను. "అథపురుషో హ వై నారాయణో కామయత బ్రహ్మానారాయణః శివశ్చనారాయణః శక్రశ్చనారాయణః" తస్యాశ్శిఖాయామధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః సబ్రహ్మ సశివస్సహరిస్సేంద్రస్సోక్షరః పరమస్స్వరాట్" అనువాక్యాన భేదభావము లేక "యద్యత్పశ్యతి చక్షుర్భ్యాం తత్తదాత్మేతి విభావయేత్" అను ప్రమాణమున సర్వంబ్రహ్మమయంబని దలంచి తపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండై శాంతత్వ సాధుత్వ నిర్దోషత్వ భ్రాంతత్వ జడత్వాది గుణములన్నియు "సర్వాణ్యేతాని ప్రజ్ఞానస్యనామధేయాని" అను, వాక్యానుసారముగ బ్రహ్మకృత్యములని పరబ్రహ్మ గుణములే కాని వేఱొండుఁ గాదనిదలంచి "అహంబ్రహ్మాస్మీత్యాకారక" ప్రజ్ఞగలిగినవాడై శ్లో॥ కాయేనవాచామనసేంద్రియైర్వా బుధ్యాత్మనావా ప్రకృతేస్స్వభావాత్। కరోమియద్యత్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతిసమర్పయామి" అనిభగవదర్పణ సేయుచుండు. భగవద్భక్తుడనుకావున నే అనుసూయాసాధ్వి యిందిరారమణుని దర్శన మిప్పింపుమని కోరియున్నది. నేనిటుల వారికి విన్నవింపక సప్పతివ్రతామాహాత్మ్యము గొనియాడితి. అందున వారద్భుతము నటించిరిగాని, జగదీశులకు నా యభిమతము తెలియకుండునా? "వెనుక చింతించుట వెఱ్ఱితనము." యనునటుల నిప్పుడా ప్రస్తావన యనావశ్యము. అనసూయ కోరిక దీరముగ్గురు బాలురకు చక్కగ పుత్రవ్యామోహాభక్తితో పూజింపుచున్నదిగద. ఇట్టిసంగతి లోకమున వెల్లడించి నాప్రతాపము ఋషిపత్ని పతివ్రతామాహాత్మ్యము శాశ్వతముగ నిలుపునటుల జేసిన మహాఋషులకు నమస్కృతులొనర్చెదను.

వ॥ బ్రహ్మణ్య దేవుఁడగు శ్రీమన్నారాయణుఁడు బ్రహ్మస
దాశివులు బాలక్రీడలు జూపుచుండ దావునకు దేవేంద్రుఁడు మొద
లగు దేవతలు లక్ష్మీసరస్వతీ పార్వతులను ఋషులను జేర్చి నాఖ్యా
తి భాగధ్యమ కెక్కించు కొనియెదను. మున్ముందు యింద్రపట్టణము జే
రెదను. అనిక్రతనిశ్చయుండై స్వర్ణ రత్న మయంబులగు గోపురంబు
లు కల్పవృక్షంబు కామధేనువు చింతామణి చౌదంతి యుచ్చైశ్శ్రవ
హాయము అమృతంబు నందనోద్యానంబు సుధర్మయనెడి సభ చం
ద్రకాంత పర్వతంబులు గలిగి సకల వస్తువులకు సర్వ సంపదలకు ని
వాసస్థానంబై గంధర్వ యక్ష రాక్షస కిన్నర కింపురుష సిద్ధ సా
ధ్య విహాగ పన్నగ గుహ్యక చారణాదులును జ్యోతిష్టోమాది యా
గంబులు గృహ భూ స్వర్ణ గోదానంబులు జేసిన పుణ్య పురుషులకు ని
వాసమై అర్చిష్మతి సంయమనీ పుణ్యవతీ అమరావతి గంధవతి అల
కాపురీ ఐశాని నగరంబులకు నధిపతులగు అగ్ని యమ నైఋతి వ
రుణ కుబేర ఈశానులకు ప్రభువై పాకశాసనుచే పరిపాలింపఁ బడు
అమరావతి పురము జేరఁబోయెను. దేవేంద్రుడు యర్ఘ్యపాద్యాది వి
ధుల పూజించి తగిన గద్దియనైనూర్చుండ పెట్టి నారదసంయమీంద్రా
వింత లేమైన గలవే యని ప్రశ్నింప బ్రహ్మమానస పుత్రుఁడిట్లు బలి
కెను. సురనాథా పరాకు లేక వినుము.

చ॥ వరసుర యోగిపుంగవుల వాంఛలు దీర్చెడి యోగమూర్తు
లై । పరమ కృపాసముద్రు లగు పార్వతి నాథుఁడు శారదా
పతి । హరియును బాలరూపములయత్రి మహామునినింట వేడ్క-
తో । సురచిరపూజలన్ గొనుచు శోభిలు చుండిరి పాకశాసనా ॥

చ॥ సురపతి నాదువాక్యములు సూనృత మంచు నెఱింగి మా

---

౨౩ పత్రమునందలి శృతి సవరణ.

" యద్యత్పశ్యతి చక్షుర్భ్యాం తత్తదాత్మేతి భావయేత్ ,,

నులుక్ । సురగురుతో మతక్ వెడలి చోద్యపు బాలురచే
త నంబులక్ । బరువడి బాపవేడియు శుభంబగు పూర్వపు
దివ్య తేజముక్ । కరుణతో జూపగాంచగల కార్యము గ
ల్గెను పాకశాసనా ॥

ఈరీతి నుడివి నంతనే తత్తరంబున మహేంద్రుండు, గద్దియ డిగ్గనురికెను. తక్షణంగల దిక్పాలురు నాసభలోగల విశ్వామిత్ర భారద్వాజాది మహర్షులును యాతురంబున లేచినిలువంబడిరి అంతట విశ్వామిత్రుండు నారదునిచూచి నారదా! త్రిమూర్తుల పత్నులను దోడ్కొని చనినగాని మనప్రయత్నము కొనసాగదు సుమా! దేవేంద్ర మహారాజా, శుభస్య శీఘ్రంబని మనము, లోకమాతలగు, లక్ష్మీ పార్వతీ శారదల కడకుంబోయి వారల వెంటనిడుకొని బోదము లెమ్ము. అనెను తక్కుంగల వారలును విశ్వామిత్రుని నుడువులు కార్యసాధనముగా నోపునని. అనంతర మెల్లరును శీఘ్రగమనంబున కైలాసమునందు పార్వతిదేవి విహరించు, యుద్యానవనంబును శివుండు జలక్రీడలాడు చెంగల్వకొలంకులును దేవకన్యలు విహరించు శృంగారంబగు కొలనులును సిద్ధులువసించు పూపొదలును బిల్వరుద్రాక్షవనంబులును నందికేశ్వర గణేశ్వర చండికేశ్వరః ప్రముఖ ప్రమథగణేశ్వరులుండు తావులును గడచి రత్నమయమై భాసిల్లు సౌధముజొచ్చిరి.
మణిమయ సింహాసనాశీనయగు పార్వతిదేవిని గాంచిరి. బృందారకులెల్లరుం బ్రణమిల్లిరి. ఋషులు దేవీసూక్తములు పఠించిరి. నారదుండు ముకుళితహస్తుడై.

గీ॥ అంబ శంభుండువిష్ణుండు నజుడునత్రి । యాశ్రమమునందు ఋషిపత్నిహస్తమొంద। క్షీరపానంబు శైశవ క్రీడలొప్పి । వింతనటియింపుచుండిరి వేడుకలర ॥
అని నుడివెను. శార్వాణి యాతురతో నారదా! వారలాస్థితి గనుప

ట్టుటకు కారణభూతుఁడ వీవె గద! సదస్యులారా! కర్తవ్యాంశ మెయ్యదియో ఊహింపుడు. అన విని దేవేంద్రుండు,

గీ॥ నీలగళవిష్ణుబ్రహ్మల నేర్పడేము। సకల కార్యంబులనువీడి సంతసమున। సద్భక్తికిమెచ్చియు సటవసించు। లోకములు దెల్లడ మునోంచె లోకజనని॥

ఉ॥ కావునసత్యరూపములు గాంచెదివేడ్క జనించెనంచు। మీ భావములక్ష్మిదేవికిని భారతికిన్ దగవిన్నవించిమా। శ్రీవరపాటుబాయుటకు తీవ్రముగాజనుదేరునట్లుయో। భావజునైరి రాణిరో నుపాయముసేయుము పూర్ణసత్కృపన్॥

అనవిని సురాధిపతి నీవానతిచ్చినటుల సర్వజ్ఞులగు త్రిమూర్తుల సందర్శనార్థము శీఘ్రమున పోయెదము గాక, నారదా! కలహకారకుఁడవై మాకు తమాతమాచు కలిగించిన మహానుభావుండవు. కావున శీఘ్రగమనంబున సత్యలోకము వైకుంఠంబులకుఁజని లక్ష్మి సరస్వతుల నిందుదోడితెమ్ము. "అలస్యమ మృతం విషం॥ బనునార్యోక్తిని మరువకుము శుభస్య శీఘ్రం బనునది జ్ఞప్తియుండుగుంచుకొనుము. అని పార్వతిబలుకగనే నారదుడు మోగమూర్త ప్రదర్శని సీయాజ్ఞను శిరసావహించెద నని సెలవందిసత్యపురమార్గమున వెడలి త్వరితగతిని బ్రహ్మపట్టణమును జేరెను. అందు విశ్వకర్తలగు మనువులుభృగుపులస్త్యపులహాక్రిత్యాంగిరసోమునీ వివత్సుండను

బ్రహ్మలును దేవగణంబులును, వసు, రుద్ర, సిద్ధ, సాధ్యులును ప్రజావంతులైన పంచాదశసహస్రమునులు, ఋగ్యజుస్సామాథర్వణ మూర్తివంతములను గాంచుచు చనిచని నవరత్న మండపములగు గృహంబులు, సౌధములు గడచి అతిమనోహరంబై మందారకుంద పారిజాత సంతానకల్పక హరిచందనాది తరువులును, కీర శారి కామయూర పిక ప్రముఖపక్షినికరంబులును, కమలకల్హార కుముదకైరవ వికసితంబులును హంస, కారండవ, జల, కుక్కుటాద్యాది శ్రేయం

బులున్నవై మధూపమాన జలములచే నొప్పియుండు వనంబున చంద్రకాంతామణి శిలపై ఋషిపత్నులగు ఖ్యాతి, భూతి, సంభూతి, క్షమ, ప్రీతి, సన్మతి, వారలతో గోష్ఠి సల్పుచుండు, సావిత్రి గాయిత్రి సరస్వతులగాంచి ప్రణమిల్లి యిట్టుల విన్నవించెను.

గీ ॥ వినుము భారతిసీపతి విష్ణుశివులు । సృష్టియాదిగ కార్యముల్ సేయ దెరిగి । అత్రిచే పూజగొనుచు నయ్యాశ్రమమున । భక్తవాత్సల్యతనుజూప బాలురైరి ॥

గీ ॥ జ్ఞానదాయివి వాగ్వాణి గానలోల । శీఘ్రబుద్ధినివారల జేరరమ్మ । యనగ నాశ్చర్యమగ్నయై నాతురమున । నేమి సేయుదు నారదా యెరుగబలుకు ॥

అన హే శారదాంబా! పార్వతీదేవి ప్రమథగణముతో ప్రయాణమునకు సంసిద్ధయైయున్నది లక్ష్మిని, నిన్నును దోడితెమ్మని నాకాజ్ఞ యిడుటచే నేనరుదెంచితి, జాగుసేయవలదు అని నారదుడు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. ఋషిపత్నులతోడ మేమును సంసిద్ధులమే! నరుగుదము లెమ్ము. అనుచు వైకుంఠ పురమార్గమున జనిరి, శీఘ్రగమనంబున వైకుంఠము జేరిరి పద్మరాగ, మహేంద్ర, నీల, మరకత, మాణిక్య, శంఖు, సేత, బాల, బహుబాల, రుచక, శమంతక, కౌస్తుభ, చంద్రకాంత, సూర్యకాంత, ప్రభాకర, సువర్ణ, చామర, చిత్రద్రవ్యంబుల చేతఁ బుణ్యక్షేత్రంబై పర్వనిర్వాణ సుఖప్రదంబై బహువిధమణి రచిత, మనోహర, కోటి చతుశ్శాలా, సమన్వితంబై, పద్మరాగ, మణి ఘటిత సోపాన. సమన్వితా, మహేంద్రనీల, స్తంభ, సహస్ర సంభృత, రాజిత, కలశోజ్వల, ప్రవాళ, కవాట, వజ్రప్రాకార పరివేష్టితానేక, మందిర సుందరంబులును గాంచిగడచి.

" చ ॥ సముదిత వజ్రసారములు చారువినీల మణీకవాటము । ల్విమలహారి స్వర్ణరచిత, వేదికలుస్మరి కాంతరత్నకు । డ్యములు ప్రవాళ జాలములు । దంచితశీతల వారిపూర్ణతాఖే । యా

ములువిచిత్రకేతనచ, యంబులుగల్గి పురంబుభాసిలెన్ ॥

చ ॥ సురుచిరదివ్యరత్న పరిశోభితపుష్కర చుంబిసౌధము । ల్గురుతర వాజిశాలలును గుంజరశాలలు చంద్రశాలలు । న్నరసతం జిత్రశాలలును స్యందన శాలలు యానశాలలు । న్దలు మరం గల్గియప్పురము దద్దయునొప్పె మనోహరాకృతిన్ ॥

చ ॥ సలలితరత్ననిర్మిత విశాలమనోహర చందనాగరూ । జ్జ్వల సృగనాభిసిక్తవిల సన్నవమౌక్తిక పుష్పమాలికా । విలసితనూతనస్రముక వేష్టితపల్లవ తోరణావళీ । కలితమహాపథంబులును గల్గిపురంబలరారె నెంతయున్ ॥

క ॥ క్రీడాగృహములు రమ్యక్రీడాశైలములు రత్న గృహములు సుచిరా । క్రీడాసద్మములు నిశా । క్రీడావేశ్మములు నప్పురి నెలువొందెన్ ॥

సుపుష్పిత, మనోహర, సుగంధి, వాయుసురభీకృత, చారుచంపక, నాగరంగ, నారంగ, లవంగ, లుంగ, నాగ, పున్నాగ, పూగ, జంబీర, జంబూ, నింబ, కదంబ, ఖర్జూర, నారికేళ, రసాల, పనస, దాడిమ, కదళీ, కేతకీ, మందార, మాలతీ, మాధవీ, మల్లికాప్రముఖ, నిఖిల, తరులతా సంకుల, మహోద్యానంబులు గలచి, మణిప్రాకార వితర్దికా శోభితంబును, మణిసారవికార శృంగారాఢ్యవిచిత్రతల్ప సమన్విత, నానాజాతిప్రసూన వాయుసురభీకృత, రత్నప్రదీపసంయుక్త, సువర్ణ కలశోజ్జ్వల, నవకోటిమంటపోపేతంబులు, బుష్పోద్యాన సరోవర శోభితంబును, మధువనమధ్యంబున, వటమూల.సమీపంబున, నుండు పద్మసరోవరమున విహరించు పద్మాలయనుగాంచి ప్రణమిల్లి,

శ్లో ॥ పద్మప్రియే పద్మిని పద్మహస్తే ॥ పద్మాలయే పద్మదళాయతాక్షీ ॥ విశ్వప్రియే విష్ణుమనోనుకూలే త్వంపాదపద్మం మహిసన్నిధత్స్వ ॥

గీ॥ సింధుకన్యవీవు క్షితితలంబున మర్త్యలక్ష్మివీవు భోగిలక్ష్మి వీవు। విష్ణుమాయవైన వైష్ణవీసతివీవు। సకలరూపవైన ప్రకృతివీవు॥

ఉ॥ బాగుగ నెంచిచూడ మునివర్గనుతైప రమాత్మ చూచు సం। యోగ వియోగములఁ దలప నొక్కటి నంటియు నంటకుండి సం। భోగవిరాగియై నిఖిలభూత మయుండగు వాడు బాలుడౌ। యోగమదేల దాల్చెనొకో యొప్పుగ గాంచుము లోకపోషణీ॥

గీ॥ పరగ ఋషిపత్ని యనసూయ భాగ్యరేఖవలన ముప్పురుపుత్రులై వరలుచుండి। యింతకన్నను వేరెద్ది వింతగలదె గానవారల గాంచెడి కాంక్ష సేయు॥

హేమాతా! పార్వతీ మొదలగు వారలు, అత్రిమహాముని యాశ్రమమునకు బోవ సంసిద్ధులై యుండిరి. నన్నిటకంపిరి. మనకై నిరీక్షించు చుండగలరు. కావున. జాలము సేయక శీఘ్రముగవిచ్చేయుము. అనవిని నిమీలితలోచనయై వైకృత మనస్కురాలై లక్ష్మీదేవి ప్రయాణోన్ముఖు రాలయ్యెను. ఋషిపత్నులు, మహర్షులును వెంటనడువ వేగంబున కైలాసగిరియందు బ్రవేశించిరి.

అటనుండి లక్ష్మి సరస్వతి పార్వతులు బ్రహ్మలు, ప్రమథగణము, ఋషిపత్నులు, దేవతలు, గంధర్వస్త్రీలు, తుంబురుడాదిగాగల భక్తులతో ఋక్షనామక కులాద్రి తటంబున నుండు అత్రియాశ్రమము జేరిరి వీరలా గమనంబున కుల్లసిల్లి, అత్తరి మృగవిహంగ సంతోష ధ్వనులచే పిక్కటిల్లెను.

తరు లతాదికములు నాకృతులు సువాసనలు మాధుర్యములు వెల్లడించుచు చూత, పనస, యాదిగాగల ఫలములక్రింద రాల్చుచు ఘనసమానములై సూర్యరశ్మి సోకనీయని నీడలనొప్పి మల యానిలుని

సహాయము వచ్చినవారల నాహ్వానించుట కోయనశాఖలు వంగుచు వ్రాలుచు పాంథులగు వారలకు సువాసనాఘ్రాణశక్తి మారకుండుట కు విశ్రాంతిగా గనుపట్టు చలుపందిరిగ నల్లుకొని యుండెను.

సమీపమందు పారుచుండు వింధ్యానది జలసమృద్ధియై తేటతి య్యని నీటితో కల్మషరహితయై తనప్రతాపము నణచికొని మెల్లమె ల్లన ప్రవహించుచు నిర్మలముగ నుండెను.

దేవతలు మొదలగు వారెల్లరు సేదదీర నానదీజలంబుల స్నా న మాచరించి నిత్యకృత్యంబుల దీర్చికొని పూజాద్రవ్య సంగ్రహులై రి, భేరీ, మృదంగ, కాహళాది వాద్యంబులు, మ్రోయించిరి.

అంతట యత్రియనుసూయలేతెంచి, ఋష్యాదులకు వందన మాచరించి యాశ్రమమున జేర్చిరి వారలకుచితరీతి నాసనములు సమర్పించిరి.

పార్వతినిగాంచి తాపసోత్తములిట్లుస్తుతించిరి.

" మ ॥ కీర్తిరూపిణి కీర్తిదాయని కీర్తికారణ రూపిణీ । కీర్తిమందిర కీర్తిమత్పరి కీర్తనీయగు ణోత్తరా । కీర్తిసాగర కీర్తిభూషి త కీర్తికీర్తి ఫలప్రదా । కీర్తినిర్జిత తారయత్రిత ఖేదజాల విభంజనీ ॥

లక్ష్మీదేవిని జూచి.

" గీ ॥ దహనునందుమిగుల దాహికాశక్తివై । సోమునందుబూర్ణ శోభవగుచు । మోక్ష కాముకులకు ముక్తిప్రదాత్రివై । వ అలునీకొసర్తు వందనములు ॥

" శ్లో ॥ వందేసర్వసురాది భిర్నిగదితాం లోకప్రసిద్ధాం ప్రభాం ॥ శుభ్రాంశాస్త్రపురాణ నాటక మహాకావ్యాదిసం చారిణీ మ్ । బ్రహ్మాదిత్రిదశైరవందితగుణై రావేష్టితాంసర్వదా, నానాభూషణ భూషితాం నతజనాభీష్ట ప్రదాం భారతీమ్ ।

అని సవినయముగ భక్తిపూర్వక ప్రణామంబు లాచరించిరి.

అనంతరము దేవర్షులు బ్రహ్మర్షులు సప్తబ్రహ్మలు దేవతలు లక్ష్మి సర స్వతీ పార్వతులు బాలురుగ గనుపట్టు త్రిమూర్తులకు, విధ్యుక్తము గ, ఋగ్యజు సామవేద మంత్రంబులచే పూజగావించిరి.

రత్నదీపంబుల నివాళులిడిరి. సురలు పుష్పవర్షము గురిపించి రి. మహర్షులు వేదమంత్రంబుల నభిషేకముగావించి స్తుతించిరి.

దేవేంద్రుండు ముకుళిత హస్తుండై శ్రీమన్నారాయణా ప్రణవ స్వరూపుండవు, ప్రణతార్తి భంజనుండవు, పద్మనాభుండవు , పద్మి నీనాయకుడవు , మిహిర హిమకరలోచనుండవు, సర్వజగదాధా రుండవు, వేదవేదాంత వేద్యుండవు, ధ్యానాగమ్య విగ్రహుండవు, యోగిధ్యేయుండవు, పరమకళ్యాణ గుణరత్నాకరుండవు, వాసుదే వుండవు నగునీవు, మాయామానుష బాలకుండవగుటచే లోకంబు లు తల్లడము నొందుచున్నవి.

కావున శీఘ్రము మానసీస్వస్థాన మగు వైకుంఠ ముంజేరుము.

(లక్ష్మీదేవి)కరకమలంబులు మోడ్చి, హేపరమేశ్వరా! ప రమపావనా! పరమకల్యాణ గుణాభరణా! పాపహరణా! భక్తవ త్సలా! పంకజనాభా! పుండరీకనయనా! భుజగేంద్రశయనా! కరు ణాకరా, సుందరాకారా, అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండనాయకా, ఆ దిమధ్యాంతరహితా! అప్రమేయా, ఆనందరూపా, మునిజనవందితా, నీలమేఘశ్యామా అనంతగరుడవిష్వక్సేనాదులు,, బృందారకు లు, నినుగాంచు కాంక్షచే సేవించిరి.

ఆర్తత్రాణ పరాయణతని నిలుపక బాలక్రీడలు జూపుచుండు ట ఎంతకాలమోర్చియుందురు, ఎంతనివిన్నవింతురు, ఎటులోర్తురు, నీమాయలు లీలలు గనుగొని, సంతసించిరి గాన,

మ ॥ ఒంటినిల్చి పురాణయోగులు యోగమార్గనిరూఢులై ।
కంటిముందున గానిరక్కట నానరీ భవబాహ్యుఁడిన్ ।

గంటిభద్రముఁ గంటిమాంసపుఁ గన్నులం గనఁబోలదీ।
దొంటిరూపుఁదొలంగ బెట్టుము తోయజేక్షణ మెక్కడన్॥

(పార్వతి) పరమేశ్వరా! పురహరా! స్మరహరా! పరమదయాకరా! గజచర్మాంబరా! గంగాధరా! సర్వేశ్వరా! పాపవిదూరా! పరమకల్యాణ గుణాకరా! భక్తవత్సలా! దయామయా! ధర్మనిలయా! ప్రణతార్తినాశనా! భవబంధవిమోచనా! పన్నగాభరణా! చంద్రచూడావతంసా! కైలాస నిలయా! కాలాంతకా! పశుపతీ! శంకరా! నీవు పరమ సౌలభ్యశీలుడవు జగద్భయంకర హాలాహల భక్షణుడవు కాలపాశభీతి నివారకుడవు సర్వకామ ప్రదుడవు ముల్లోకముల నెల్లెడల నిరాటంకముగాఁ దిరుగుచున్న పురత్రయమును మందహాస మాత్రమున నొక్క నిమిషములో భస్మము చేసి లోకముల నుద్ధరించిన మహా మహుడవు ఉత్తుంగమగు గంగను జటాజూటమున ధరించిన మహనీయుడవు చరాచరము నంతటను వ్యాపించి యుండువాడవు సకలలోకములకు సంతత శుభములు గలుగఁజేయు వాడవగుటం జేసి వేదములు నిన్ను శంకరుఁడని సదా వినుతింపుచున్నవి.

సర్వాంతర్యామివై సర్వసాక్షివై వెలయుచున్న నీవు బాలుడవైయుండుట భక్తవత్సలతచేత నని భావించితిమి.

నీవిట బాలక్రీడలు జూపుటచే నిన్నెడబాసి యుండుట నాకెంతయు వింతగ దోచుచున్నయది. నాపరితాపమింతింతనరాకున్నది, మరాళము కమలవనమును చాతకము నవపయోధరమును, చకోరము చంద్రికను, అంధకారమున నున్నవాడు దీపమును, తత్వవేత్తలునీతేజమునుగాంక్షించు నటుల, దేవతలు బ్రహ్మలు మహర్షులు మొదలగువారు నీస్వస్వరూపము గాంచువాంఛచే, నిటకరుదెంచిరి. గాన, సకలధర్మార్థసిద్ధిప్రదాతవు - త్రిగుణప్రధానమై - హరిహర బ్రహ్మాభిధానమై - జగద్భరణ హరణ కరణములకు యుపాదానకారణమై- శ్రుతులయందు ముఖ్యముగా ప్రతిపాదింపఁబడెడి, నీయీశ్వరత్వము నిలుపఁ

నీదివ్యమంగళ విగ్రహమును దర్శింపఁజేయుము. సంపూర్ణానుగ్రహము
న, మాకోరిక సత్వరమున నెఱవేర్చుము. ఇంతకన్న మేముకోరునది
మఱొకటిలేదు.

సీ॥ యోగీశ్వరేశ్వర । యోగిహృద్భాసుర
యోగగుణాకర । యోగవిదుర!
సర్వలోకాధార । శాంతదయాకర
దక్షయజ్ఞ ధ్వంస । ధర్మవిపశ !
సర్వాత్మ సర్వేశ । సర్వకర్మనివేశ!
సాధుసజ్జన పోష । చారుభాష!
పన్నగ భూషణ । పరమసంతోషణా!
భక్తార్తి భంజన । పాపహరణ!
గీ॥ కాలపాశ నివారణ । కాల కంఠ!
నిగమగోచర సర్వజ్ఞ । నిగమ వినుత!
భసిత రుద్రాక్ష ధారణ । పశుపతీశ!
పరమ కరుణాంతరంగ నా । ప్రాణనాథ !!!

అనంతరము, (సరస్వతీ దేవి)

హే! మహానుభావ! పరమేష్టీ! బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులకగోచరుఁడవు. అణిమాద్యష్టసిద్ధులు యోగులు తాపసులు బ్రహ్మవేత్తలు నీ పదంబుగోరిన వారలకు, శాశ్వతానందము గలిగించువాఁడవు. వేదమయుఁడవు. వేద వేదాంతములకు మూలమవు. సర్వకారణ భర్తవు. సర్వసృష్టికర్తలకధిదేవుఁడవు. సత్యలోకనివాసుడవు. సచ్చిదానంద రూపుఁడవు. సృష్టిజేయుచు సమస్తలోకముల నుల్లసింపఁ జేయువాడ వగునీవిటుల ఋష్యాశ్రమమున బాలుఁడవైయుండుట ధర్మవిరుద్ధము. లోక క్షోభముకదా? ఇంత వరకు చూపిన లీలచాలును. శీఘ్రముగ మానేత్రానందముగ, నీస్వస్వరూపముఁ బొడగనజేసి, సత్యలోకము నకు విచ్చేయుము.

ఉ॥ నీమవిలాస వైఖరులు । నిక్కముజూపితి వింకచాలుతే
నీదరి దేవదేవతలు । నిర్మల భక్తిగొ వేడుచుండగా
మోదము నొందనెంచకను । మున్ను నెరుంగని బాలరూపివై
ఖేదము గల్లజేయుటకు । కీర్తికిభంగము రమ్ము సృష్టికై ॥

అనంతరము నాగురుడు హే సృష్టి స్థితిలయాధికారులారా!

శ్లో॥ బ్రహ్మత్వే సృజతే సర్వం స్థితౌ పాలయతే పునః । రుద్రరూపాయ కల్పాంతే । నమస్తుభ్యం త్రిమూర్తయే ॥

దేవరవారి పాదపద్మములకు ప్రణమిల్లుచున్నవాఁడను. మీరు త్రిగుణాతీతులు, అవాఙ్మానస గోచరులయ్యుండి భక్తిపరవశతచే బాలక్రీడలు జూపుటకంటె వింతగా గన్పడు లీలలేమియు లేవు.

కపటనాటక సూత్రధారులనుట తథ్యంబయ్యె! అనసూయా పాతివ్రత్యమునకు మెచ్చియో అత్రిమహాముని తపోమహిమ కానందించియో నా చాతుర్యము గనుగొనలేకయో " భక్తానాం త్వం ప్రకాశిని " అనునది యదార్థముచే యదలించియో? తడవుసేయక దాసార్తిహారులగు మువ్వురేక క్రీనముగా నిచ్చుటకై విచ్చేసితిరి.

మీకరుణా కటాక్షమున నాభక్తి సామ్రాజ్యము లోప్పునటుల గావించితిరి.

నాభక్తినే గెలుపొందజేసితిరి.

ముల్లోకవాసులచే నేను వందనీయుఁడగుటకు కారణభూతులైతిరి.

గీ॥ భక్తిభావంబుగలుగు నా ప్రజ్ఞ వెలయు । జేసియుండిన బ్రహ్మలు శిశువులాట । వేడబంబునుగాని వివేకశూన్య । మాటగాదని నెఱుగునా మానసంబు ॥

సర్వకాలము సేవించని యీ బాలబ్రహ్మ తేజముగాంచుట, సంతసించుట, భక్తిప్రభావమే యనునది యెల్లరకు తెలియునటుల వెల్లడించితిరి. " నాహం వసామి వైకుంఠే । న యోగిహృదయే రవౌ । మద్భక్తా యత్రగాయంతి । తత్రతిష్ఠామి నారదః ॥ " అని నాకు యితః

పూర్ణము బోధించినది. సాదృశ్యము జేసితిరి. బాగుసేయక లక్ష్మి సరస్వతి పార్వతీమొదలగువారలు కాచియుండిరి. వారివాంఛిత మి డేర, స్వస్వరూపముల స్వస్థానముల జేరుట కర్తవ్యము. ఈ మా కోరిక సఫలీకృతము కాదేని, లోకముల్లో కల్లోలము లొందకలవు. గావున పరమపతివ్రతా సాధ్వియగు, యనసూయ మనోరథ సఫలత శాశ్వతమై యుండునటులఁ గావించి శీఘ్రమున మాకై సరీక్షించియుండు, మాకొఱతల దీర్చుము. అని ప్రార్థించినంత, త్రిమూర్తులు దివ్యమంగళ విగ్రహముల, నెల్లఱకు దరిశనం బొసంగిరి.

అనంతరము విష్ణువు యోజననటించు బ్రహ్మ శంకరులతో ర హస్యాలోచనజేసి, చిరకాలమునుండి తాపసుడు గోరుటయేగాక, అనుసూయకు బాలుంతైతిమి కావున యీరీతి నిలుపుటయే లెస్సయన వారిరువురును సమ్మతించిరి.

పిదప శ్రీమహావిష్ణువు అత్రి యనుసూయను ప్రపంచ వ్యవహారమునందాసక్తి జనింప జేసెను. తాపసుండు దేవేంద్రుండు మొదలగుసురలను, తమకు యజ్ఞము సేయదలపు జనించె కావున, హోమగుండముకడ కఱుదెంచవలసినదని ప్రార్థించెను. అటగల వారలేగాక తక్కుంగల వారలనుకూడా రావించిరి. ఓయీ త్రిశంకమహారాజా నేను నాభార్య సహితుడనై, యాహ్వానింపఁబడి నేగియుంటిని.

ముల్లోకవాసులు సత్తపసి యాశ్రమమును జేరినపిదప త్రిమూర్తులు, అనుసూయ, అత్రి, మిథునములచే యాగముగావింప జేసిరి.

హోమాగ్నినుండి యాగమునకు పూర్వము గనపడినముగ్గ్వురుబాలుర వెలువడ జేసిరి. అబ్బాలుర నెత్తుకొనిఅనుసూయపరమానంద భరితాయెను. పుష్పవర్షముగురిసెను. దేవదుందుభులుమ్రోగెను. అచ్చరలగానన్రృత్యాదికములానందము గలిగించెను. మునులు ఋషులు వేదములస్తుతించిరి. మందస్మితవదనారవిందులగు త్రిమూర్తుల గాలఱు అత్రిమహాముని ముకుళితహస్తుండై,

శ్లో॥ విశ్వోద్భవ స్థితి లయేషు విభజ్యమానై, ర్మాయాగుణై రనుయుగమ్ విగృహీతదేహాః । తేబ్రహ్మ విష్ణు గిరిశాః ప్రణతోస్మ్యహమ్ వస్తేభ్యః కఏవ భగవాన్మయి హోపహూతః । ఏకోమయేవభగవాన్ విబుధప్రధానై శ్చిత్రీకృత ప్రజననాయ కథన్ను యాయమ్ అతాగ్గతా స్తనుభృతామ్ మనసోపి దూరా । బ్రూతప్రసీదతమహా నిహ విస్మయో మే ॥ భా॥ చ॥

ప్రపంచము యొక్క సృష్టి స్థితి సంహారములందు యేర్పరుపబడిన, ప్రకృతి గుణములచే యుగయుగమున బ్రహ్మ విష్ణు శివ రూపములను బరిగ్రహించు మీకు వందనము లొనర్చెదను. పుత్రార్థినగు నాచే పిలవ బడిన వాడెవడు ? మీరు ముగ్గురొచ్చుటచే, నాకాశ్చర్యమగుచున్నది. అనెను. అమందకందళిత వదనారవిందుడై, శ్రీమహావిష్ణువు ఓయీ తాపసోత్తమా వినుము.

కం॥ విను మేము ముగ్గురయ్యును । ననుపమ మతిఁ దలఁపఁ నేకమై యుందుము నీ । మనమందు నేమికోరితి ? । వనయము నాగోర్కె సఫలమయ్యెడు జుమ్మీ ॥

కం॥ మాముగ్గురయంశంబుల । ధీమతులగు సుతులుబుట్టి త్రిభువనములలో । నీమంగళగుణకీర్తి శ్రీ మహితము సేయఁగలరు సిద్ధముసుమ్మీ ॥ భా॥ చ॥

అనిప్రత్యుత్తరమొసంగి విష్ణుకళనుభాసిల్లు నీబాలుని నీకుదత్తము జేసితిమి. బ్రహ్మాంశుండగు నమృతాంశుఁడు, పురాంతకు కళాంశుఁడగు దూర్వాసుండు, వీరిరువురు నీయొద్దనుండజాలరు. వీరలలో శైవపురాణ ప్రకటీకృతమునకు, దూర్వాసుఁడును లోకములయందు రాత్రికాలప్రకాశమునకు, సమస్తజీవకోటికాధారభూతమగు, ఓషధులు, నాహారపదార్థముల వృద్ధికి చంద్రుండును, నియోగింపఁబడుదురు. మదీయాంశుండగు, దత్తుని నీకుదానమొసగితిమి. గాన నీపేరుశాశ్వతమై, యోగాధిపతియై, దత్తాత్రేయుఁడను నామంబున బఱగుచుం

డు నని ప్రాక్కుచ్చెను. బ్రహ్మలు, బృహస్పతులు, దేవఋషులు మొ
దలగు వారలు తథాస్తు. శ్రీమన్నారాయణుని వాక్యములు సత్య
మాగాకయని నొక్కుమ్మడి వక్కాణించిరి. పిదప నారాయణునకు
సాష్టాంగమొఱఁగి లేచి అత్రిమహాముని యిట్టుల ప్రార్థించెను,

సీ॥ సకలంబునీవయై సత్యస్వరూపివై సగుణనిర్గుణములసాక్షివ
గుచు। తుదిమొదలును లేక నిదియదియనరాని పరమాత్మయు
ను బేరబరగుచుండి । పంచమహాభూత పంచతన్మాత్రల పం
చేంద్రియములచే పట్టుబడక । సర్వకారణములసర్వకారణమ
వై ప్రకృతికినమీరి ప్రబలియుండి । ప్రత్యగాత్మస్వరూపవ
గుచును యపరోక్షజ్ఞానమునను । సంపూర్ణతత్వమై షడ్భా
వరహితమై నిరుపమానందమై నిత్యమగుచు ॥

గీ॥ సత్యమును బాసి యుండని చందమునను । నిన్ను నీవని ప్రకృ
తిని నేర్పమీర । బరగు సృష్టిస్థితిలయప్రవర్తనముల । శ
క్తియుక్తుండ సర్వజ్ఞ శరణు శరణు ॥

గీ॥ కాలచక్రము చేతను కాలుఁడనఁగ । కాలశక్తుల కాలావధున
యవయవ । కాలనాథుఁడ వౌచును గాసజేయు । కాలకార
ణసాక్షిని గాభజింతు ॥

అనంతరము అనసూయాదేవి దూర్వాస చంద్రులను పార్వతీ,
శారదా దేవులకిచ్చి, దత్తుని చేత నిడికొని విష్ణువునదిక్కు మొగంబై

సీ॥ శాస్త్రచయంబుల జన్మకారణుడవై । సాధనాంతరమవై సా
క్షివగుచు । మాయకులోనయ్యు మాయను గెలిచియు । జని
తో బంధంబు బూనుకొనక । సర్వసమత్వమై సచ్చిదానంద
మై । సర్వజ్ఞమూర్తివై సార్థకముగ । సుజ్ఞానతేజమై శుద్ధమై
బుద్ధమయి సూక్ష్మస్వరూపమై స్థూలముగను ॥

గీ॥ నిర్వికల్పసమాధిని నిగుడజేయు । నిత్యనిర్మలనిర్గుణ నిర్వికార।
నిరుపమానంద దాయక నిష్కళంక । శుదపరిపూర్ణ విజ్ఞాన

సుందరేశ ॥

క ॥ పరమాత్మ నీకు పావన । చరణసరోజముల పూజ సల్పగ నా
కీ । చిరుతను మొసఁగినదిదగు । కరుణను శాశ్వత ఫలంబు గం
టి మహాత్మా ॥

అనవంత, మందస్మిత వదనార విందుండగు శ్రీమన్నారాయ
ణుండు యో ఋషిపత్నీ! నీతపోమహిమకు, పాతివ్రత్య మహిమకు
సంతసించితిమి. నీవాంఛ నీడేర్చితిమి నాకరాంశుండగు నీ బాలరూపు
నివలన సర్వశ్రేయములు గాంచుము. మేము స్వస్థానములకు నరిగెద
ము. అన యనసూయ స్వామీనారాయణాశ్రీమనుమను పావనము జేసి పూ
జలగొంటిరి. వింతలారగించని కొంతను దీర్చుకుంటిరి. అదియును సం
పూర్ణతగావించుట ప్రార్థన అనెను. అత్రిమహాముని కామధేనువు
నాహ్వానము జేసి సకల పదార్థములు నాయత్తపఱచి నటగలవారలకు
మృష్టాన్నంబున సంతుష్టిగావించి వందనములాచరించెను. అంతట త్రి
మూర్తులు మొదలగు వారలు, విమానారూఢులైతమతమ స్థానము
లకు జనిరి. తదనంతరము యనసూయ దత్తాత్రేయుని చూచుచువ్వి
శిరంబు మూర్కొని. చుబుకంబు ముద్దాడి. చిన్నయనా! నాతపః
ఫలమా !

గీ ॥ సర్వభూతమయుండగు సత్వరూపు । డైనపరమాత్మసేవిం
చి హర్షమొంద । వందనంబులనర్పించి వాంఛ దీర । నిర్మలానం
ద భక్తిచేసిన్ను గంటి ॥

అని ముద్దులాడుచు స్నానము జేయించి, యుయ్యాలలోఁ బరుం
డబెట్టె.

క । జోజో విష్ణుకళాంశజ । జోజో వరయోగి వంద్య జోసుకుమారా ।
జోజో యోగ విభూషణ । జోజో శ్రీదత్తమూర్తి జోజో ధీరా ॥

మ ॥ మూడు మూర్తులకాది కారణ భూతుండై పరమాత్ముడై ।
నేడు నాగృహ పావనంబుగ నీవు దత్తుడవైతివా । యీశిగం

బులు పూజ లెల్లను యోగభూషణ గొంచుమా। రాడకన్
వసియించిమమ్ముల రక్షణంబును సేయుమా ॥

అని యిటుల ప్రార్థించెను. ఆయాశ్రమమునందే పూజలగొను చు దినదిన ప్రవర్ధమానుండగుచు పంచాబ్దంబుల వాడగుటచే గిరినాథ స్వామి వారిని రావించి వారిచే విద్యాభ్యాసము జేయించిరి.

ఆస్వామివారి వలన శీఘ్రకాలమున సర్వశాస్త్రార్థ యుక్తమగు మహావాక్యములు మొదలగు విద్యలం దధిక పాండిత్యముగల వాడ య్యెను. సర్వవిద్యా పారంగత్వము శీఘ్రము లభించినందులకు అత్రి యనుసూయ లమితసంతుష్టాంత రంగులైరి.

గిరినాథస్వామి యొకనాఁడు బాలకుండును తనకు శిష్యుండనిద లంపక దత్తాత్రేయుల గాంచి యోదత్తమూర్తి! సర్వవ్యాపకుఁడవు సర్వలోకా రాధ్యుఁడవు సర్వభూతాంత రాత్మవు నైయుండి నిమిత్త మాత్రమున ననుగురువుగా గైకొని విద్యలభ్యసించితివి.

ఇది నాయెడగల కృపయేగాని వేరొండుగాదు.

నేధన్యత జెందితిని. నీకృపా కటాక్షమును వెల్లడించువాంఛ నాకుజ నించినది. నీవుసర్వ సమర్థుండవు. కావున "నగురోరధికం., బను నా ర్యోక్తిని నిలిపి ననుతన్గింపఁ జేయుము. నాకాజ్ఞయిచ్చిన పోయివచ్చెద ను. అన దత్తాత్రేయులు గురువర్యా! "గురుంప్రకాశ యోద్ధీమాన్,, అనునది శాశ్వత ప్రకాశమానము గలుగునటుల నొనర్చి గురు ఋణముఁ దీర్చికొనియెదనన సంతోషించెను తాపసులచే సెలవంది స్వస్థానమునకుఁ జేరఁబోయెను. అనంతరము దత్తాత్రేయులవారు దత్తా త్రేయగీత దత్తాత్రేయ పటలములు రాజయోగా నందమంజరి మొద లగు గ్రంథముల రచించి సప్తకోటి మహామంత్రములు అష్టాంగయో గములు యెనుబదినాలుగు ఆసనములు కల్పించి మంత్ర హాట లయ రాజయోగముల ధర్మములు ప్రకాశించునటుల ఋషులకు మునులకు బో ధింపు చు యోగపతియను పేరుగాంచి సుఖోపవిష్టులై యుండెను.

గాన నోచ్చదగిన వ్రతే.

క ॥ జనకర దత్తాత్రేయుల । కునుపూజలు సలిపినంత కోటికలాద
  వ్రక్ । ఘనమగు తాపము బాయును । మనమున దలపో
  సి సేయు మాయజ్ఞంబుక్ ॥

క ॥ యోగవిభూషణుడగు యా । యోగికి విద్యార్తమాగనుయొ
  ప్పగు భక్తిక్ । యాగముజేసిన నిహపర । భోగములునుగ
  లుగజేయు పుణ్యుల కెలమిక్ ॥

క ॥ కావున వారలనిటకును । రావించియుపూజసలుప రయము
  ననికుక్ । భావిత శుభశూచకముగ । ధీవరుడగు పుత్రు
  నిచ్చి దీనత బాపుక్ ॥

వ ॥ పుత్రార్థినై అత్రియనుసూయలతోఁగూడ దత్తాత్రేయుల
ను శీఘ్రముగ రావింపుము. వారు విచ్చేయునంతలో దీదలకు, కుం
టి గ్రుడ్డి వాండ్రకు అన్న, వస్త్ర, ధన, గో, భూదానంబులు సే
యుచు, గృహస్థబ్రహ్మచర్యవ్రతమున మంత్రి సామంత దండనాథు
ల వందిమాగధాదులను విద్వద్బృందసహితముగ సరయూనదీతీరం
బున నివసింపుము. నాలుగామడ నిడివియు, నంతియె వెడల్పునుగల,
యాగశాల, నాలుగు ప్రాకారములు పదియారు గోపురములు వి
శాలమగు వీధులు, నిరుపక్కల ధన వివిధ వస్త్రంబులచే నిండిన
కొట్టములు, సకలజాతులకు వేర్వేరుగ నన్నసత్రములకనువగు వం
టసాలలు, చలువ చప్పరములు, చలువ పందిరులు, నిమ్మగు గృ
హములు, గజ హయ, వృషభ, గోశాలలు, విచిత్రిత రంగంబు
లుగ నుండునటుల నిర్మింపఁజేయుము. వలయు వస్తు సంభారములు త
క్కువలేక తెప్పించుము. నానాదేశపురాజుల, ముఖ్యబంధువుల, దే
వర్షి, రాజర్షి, బ్రహ్మర్షి, గణంబుల బిలువఁబంచుము. ఋ
షులకై నాశిష్యులఁ బంపెదను. గాయకులను, పండితులను, సు
కవులను, విద్వాంసులను, మంగళ వాయిద్యగాండ్రను, గణికారత్న

ములను, మొదలగు వారలఁ రావించి, వారలకుఁ దగురీతి సత్కరిం
చి, నియమితకార్యములందప్రమత్తులై యుండునటుల దిట్టపరచుము,
బీదసాదలను, భాగవతాళిని, దైవస్వరూపులుగ భావించి రాజుల
తోఁబాటు సగౌరవముగ భోజన భాజనంబులఁ బరితృప్తులఁ గావింపు
ము. హరిగుణాను భవముసేయు వారలను సగౌరవమున బిలిపింపు
ము. ఎవరేదానములు గోరిన వారల కాయారీతి దానములిచ్చి తృ
ప్తినొందించుము. అనవిని, సంతోషాంతరంగులై గురువానతి శీఘ్ర
మున సర్వము నాయత్తపఱచునటుల మంత్రులకు యాజ్ఞాపించె
ను. వారలతి శీఘ్రమున నటుల గావించిరి.

—(త్రిశంకుఁడు దత్తాత్రేయులకై యాగము సలుపుట.)—

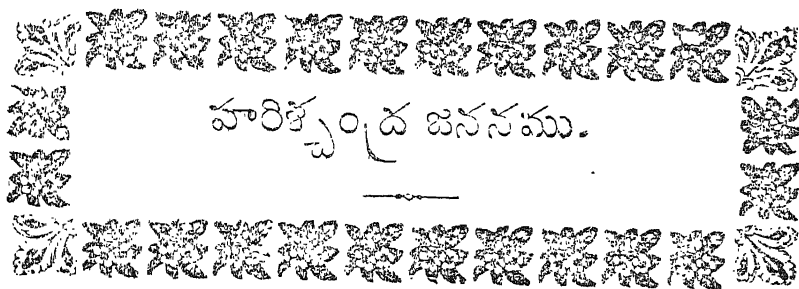
వసిష్ఠుఁడు దన శిష్యులఁబంపి వాల్మీక కణ్వ నారద పర్వత క
శ్యపాది మునివర్గమును బిలపించెను. చక్రవర్తి వారలను దగు రీతిఁ
దోడ్తెచ్చి, రత్నపీఠంబుల నమర్చి పూజించి కుశలంబడగి నేను పుత్రా
ర్థినై సేయఁదలచిన క్రతువు దమబోంట్ల వలన సాంగము గావలయు
ను. గాన, యనుగ్రహించి యవభృథము వఱకిచ్చటనే నివసింపుఁడని
బ్రార్థించెను. ఋషులంగీకరించి, సంతసించె. పిదప విశ్వామిత్రుఁడే
తెంచ నెదురేగి దోడ్తెచ్చి సాష్టాంగ దండ ప్రణామంబు లాచరించి
పూజించి దగిన సింహాసన మందధిష్ఠించిన పిదప, స్వామీ !! నేపు
త్రార్థినై యాగము సేయఁసమకట్టితి. నన, మందస్మితవదనారవిందు
డయ్యెను. నానాదేశములనుండి విచ్చేసిన రాజులును జనకుఁడు మొ
దలగు వారలును సగౌరవముగ దోడ్తెచ్చెను. మహారాజసామ్రాజ్య
సింహాసనాధీశ్వరుఁడైన త్రిశంకు మంత్రిచే నాహ్వానింపఁ బడి విచ్చే
సిన యత్రి యనసూయ దత్తాత్రేయుల భేరీకాహళ ఝాంకృత మృదం
గాదివాద్య విశేషములతో నెదుర్కొని పాదంబుల గడిగి దడియొత్తి

జలంబులిరవుగా జల్లుకొని యుత్తమపీఠంబుల వారిముఖ్యులం గూర్చుం
డంబెట్టి ముకుళిత హస్తులై, అత్రిమహర్షీంద్రా! బ్రహ్మావిష్ణ్వగరిష్ఠు
లగుటచే మీరలు బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల బాలురగ గని సంత
సించుటయేగాక విష్ణ్వంశచే యావిర్భవించిన యీపరమ యోగిని స
దా సేవించు భాగ్య మబ్బినది. నాకును యిట్టి కోరికగలిగినది. ఈ
యోగివంద్యునిచే నావాంఛిత మీడేరునని, మాగురువానతియందు
నాకు దృఢనమ్మకము గలిగియిమ్మహ్రావించితి. యాగ సన్నాహములు
సర్వము నాయత్త బడుపఁబడినవి. యాగాధి పతిగానితాముగాని య
ధ్వర్యముపహించ బ్రార్థించెద. నన, దత్తుడు ముసి ముసి నగవు నగి
యెను. అత్రిమహర్షి! రాజేంద్ర! నీ మనోరథము యాగానంతరము
దప్పకీడేర గలదు. వసిష్ఠుంగారి యనుమతివెంట యాత్మయజ్ఞము గా
వింపు మనెను. అందులకు బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి బృందము
లంగీకార సూచన నగపఱచిరి.

అత్రి అధ్వర్యుండుగను, తాను బ్రహ్మగను, కణ్వ, దేవల,
కశ్యప, జాతుకర్ణ, జాబాలి, ద్వితచ, ఏకద్వితులు, ఋత్విక్కు
లుగను, రాజర్షులుపహోతలుగ, నుండ వశిష్ఠుండెకింగించెను. ఎల్ల
రు సమ్మతించి, ఋగ్యజుస్సామంబులంగల స్వాహాకార, వషట్కా
రంబులవలన, అగ్నిష్టోమ, అతిరాత్ర ఆప్తోర్యామ, గారుడ,
చయనాదులయందలి మంత్రములచే నాహుతులాజ్యముచే వేల్చి
మంత్ర తంత్ర లోపము లేకుండ, యాగము సంపూర్తి గావించిరి.

అవభృథ స్నానము గావింపఁజేసిరి. అత్తరి దేవదుందుభులు
మ్రోకెను. గంధర్వులాడిపాడి, పుష్పవర్షముగురిపించిరి. తక్కుంగల
ఋషులు ద్విజులు వేదమంత్రంబులుచదివిరి. దత్తాత్రేయులకు, పుష్ప
హారములు, పునుగుజవ్వాజి, అత్తరు, పన్నీరు, మొదలగుపరిమళ
ద్రవ్యములు. రత్నభూషణములు, వింజామరలు, పట్టుగొడుగులు, దు
కూలములు సమర్పించిరి. కర్పూరనీరాంజనములిచ్చిరి. వందిమాగధు

లకై వారము-గాయక-గణికల-హరిదాసులకీర్తనలపుడు మిన్నుముట్టె
ను. రత్నహారాలంకృతంబులైన. కరుణాహరులు గోవృషభములును
ముత్యములు, పగడములు, రత్నములు, కనక రజితముల దక్షిణాతాం
బూలములు. దెచ్చి యోగపతిని గ్రహించుమని చక్రవర్తి ప్రార్థించె
ను. దత్తాత్రేయుండు సంతసమున నో రాజా నీయౌదార్యమును మా,
యెడజూపుట, యుచితముకాదు, యోగులకివియేల! ఇవియన్నియు
విద్వద్బృందమునకు, బీదలకుదానము సేయుము నీభక్తికి మేము మెచ్చి
తిమి నీవాంఛాఫలం బీడేరునటుల. నొకసుపుత్రుండుదయించగలడు
అనిఫలమంత్రాక్షతలొసంగెను. సకలఋషులుతథాస్తు. తథాస్తని యా
శీర్వదించిరి. అనంతరము యోగమూర్తికి దత్తముజేసియుండువారి
పదిరెట్లు యెక్కువగ దెచ్చించి. ఋషులకు బ్రాహ్మణులకు బీదలకు
సదక్షిణాతాంబూల ఫలములతోడ దానముజేసెను. కొందరికి జల స
స్యసమృద్ధి గల గ్రామములు, అగ్రహారములునిచ్చెను. ఎవరెవరేరీతి
గోరిన నాయాదానములును. కన్యాదానాదికములును బహుళముగని
చ్చి. బ్రాహ్మణులను, బీదలను, సంతోషపరచెను. ఋత్విక్కులకు
సంపూర్ణదక్షిణలొసంగి, ఆశీర్వాదముగొనెను. అనంతరము, బ్రహ్మ
క్షత్రియ, వైశ్యశూద్ర, జనంబులకు. దగురీతి మృష్టాన్నంబులంబరి
తృప్తులంజేసెను. ఎల్లరకు, స్వహస్తరజితములచే, నమర్చంబడియుండు అ
తిథి యోగులతోభోజనం బిడుటచే నాశ్చర్యమునుబొంది రాజును బలు
విధములంబొగడిరి తాంబూలచర్వణము సేయు సమయమున గాయకు
లుపాడిరి. గణికలు నృత్యగానంబుల తమతమనేర్పుదీపింప భరతము
నుజూపిరి. సుకవులుచక్కని పద్యంబులు హృద్యంబుగంజదివి. అర్థం
బులు సార్థకంబుగంజెప్పిరి. తమపరిచారకులతో సహా నెల్లరకుందగు
బహుమానములిచ్చెను. అయ్యందరు నెయ్యంబుమీర, తమందమనె
ళ్ళపులకుంజనిరి, రాజు దంతపు పావడలు దొడిగి వందిమాగధులు
కైవారముసేయ నిరుప్రక్కల చామరములు వీవ పురమునందలి.
ప్రజలమెప్పునందెను.

హరిశ్చంద్ర జననము.

కొన్నిదినములకే అయోధ్యాపురిజనులు గుసగుస లాడుకొనుచుండిరి పురమెల్లెడల రాణిగారికి మొగంబు చెక్కులు మిక్కిలి తెలుపు నాఱ కోరికలు మీఱ శరీరంబు చిక్కనుగా రుకాలుకొని దిక్క గర్భము సపడెనను వదంతి పరిచారికలచే ప్రజ్వలించెను. క్రమక్రమమున రాజుగారికిని తెలిసి చాలా సంతసించెను వసిష్ఠుని రావించి సంగతి నెఱుకపరచెను. ఇటులుండుతరి అంతఃపురమునుండి సుందరాంగుపురుష శిశువు నుదయించెనను వార్త వెడలెను. భేరులు, ఢక్కలు, కొమ్ములు, శంఖంబులు, బూరగలు, తారలాదిగల మంగళవాయిద్యములు మ్రోగెను. పౌరకాంతలు తమదమ యిచ్చవచ్చినటుల మాటలాడుకొనుచు నిరాటంకముగ నంతిపురముజొచ్చి బాలకుని గాంచి నచ్చెఱువంది దత్తాత్రేయమహాస్ని గొనియాడుచు బుడుతనికి స్నానమాదిగాగల కార్యములు దీర్చిరి. రాజు స్వస్తిపుణ్యాహవాచనము జేయించి పురుడుదీర్పించి వసిష్ఠునాజ్ఞతి హరిశ్చంద్రుండను నామకరణము విధించెను మంత్రిసామంత, విప్రకవి, గాయక నాటక పరిహాసక పౌరాణికాదులకు బంధుమిత్రులకు నుచితరీతి పారితోషికములిచ్చి సంతుష్టినొందించెను పసుపు కుంకుమ చందన తాంబూలదక్షిణలతో జాతిభేదములు నెన్నక స్త్రీలకు చీరలు రవికెలు నిప్పించెను, దీనాంధకకృపణులకు భూరిదక్షిణలు వస్త్రములనిచ్చెను. సకలజనములకు షడ్రసోపేతంబులగు మృష్టాన్నంబుల సంతుష్టిం బొందించెను.

దినదినప్రవర్ధమానుఁడై వర్ధమానచంద్రుని భాతి వెలుఁగుచు హరిశ్చంద్రుని కైదవసంవత్సరమున వసిష్ఠులవారిచే విద్యాభ్యాసము చేయించిరి యుక్తవయసు వచ్చునప్పటికి సర్వవిద్యాపారంగతుండయ్యెను సద్గుణములుగలిగిన, చంద్రమతియను, కన్యకామణిని పరిణయము గావించిరి. హరిశ్చంద్రుఁడు అతిథి అభ్యాగతుల యందు పెద్దల యందును గల ప్రేమయు, నాదరణమును, దేవ బ్రాహ్మణ భక్తియు గలిగి మహోత్సాహుఁడుగా పరిచారకుల నైతము చక్కగా పోషణ సేయుట యందును, ఋతుకాలముల యందు భార్యతో సురత సుఖంబును, రాజనీతి యందు మనువోసఁగిన పగిది ధర్మములు నీతులు గలుపు చుండెను. దత్త యోగీంద్రుని వరప్రసాది యగు, కొమరుఁడు సర్వగుణసంపన్నుఁ డగుటకు మిగుల సంతసించి నానా దేశపు రాజన్యుల రావించి శుభ ముహూర్తమున, కోసల దేశమునకు పట్టాభిషిక్తుని గావించిరి. వింటిరే మహాత్ములారా! యనిన సూతుని గనుఁగొని శౌనకాదులిట్లనిరి. సూతపౌరాణికుఁడా! వరప్రసాది రాజ్యసింహాసన మధిష్ఠించిన పిదప నేమేమి గావించెను. విన కౌతూహలము బొడమినది. గాన, వక్కాణింపుమన సూతుండు చెప్పఁదొడఁగెను. న్యాయపరిపాలకుఁడగు హరిశ్చంద్రుఁడు ధర్మశీలుఁడగుటకు సంతసించి కులగురుండగు వసిష్ఠుల వారిట్లు బోధించెను.

ఓ హరిశ్చంద్రచక్రవర్తీ! మీ వంశీయులు ముక్తిగాంచిన మార్గము నింతవరకు దెలుపుచుంటిని. ఇపుడు వక్కాణించెద వినుము.

—(హరిశ్చంద్రునకు వసిష్ఠగారు మహాతత్త్వము బోధించుట.)—

సకల విషయములందును మిగుల జాగ్రత్త గలిగి మెలఁగుచు, నతిథుల నభ్యాగతుల నెప్పుడు ననాదరింపక పెద్దల కోపించినంత యుపకారము సేయుచు భగవద్భక్తుల కపకృతి సల్పక సుకవుల గౌరవింపుచు సత్యము దప్పనివారై సత్ప్రవర్తనము వహించుకొనిరి. నిర్మలములైన ధర్మములు పెక్కులున్నను సత్యముతో సమానముగా

వనియు స్వర్గమును పొందుటకు సత్యము ముఖ్య సోపానమని
యు, సర్వశ్రేయములు సులభముగ పొందవచ్చుననియు, పాపక్ష
యమును ముక్తిలభించుటకును. ముఖ్య సాధనమనియు తల్లి తండ్రి
దాత భ్రాత మిత్ర పాత్ర కర్త భోక్త సత్యమే గాని వేరు కాద
ని నెఱింగిరి. ప్రాణము పోవునంత యాపద సంభవించినను అసత్య
మాడరాదు. సత్యవాక్కును సదానందము సమస్త సుఖములు స్వ
హస్తగతములనియు చరాచరాత్మకమగు ప్రపంచమంతయు,
సత్యవాదుల వలననే పవిత్రమగునను యథార్థమతమెఱింగి, యా
చరించి ధన్యులైరి. సర్వసారోపనిషత్తును చెప్పెద నాలకింపుము.

శ్రీ
సర్వసారోపనిషత్
ప్రారంభః.

శ్లో॥ అథ తైనమంతో శిష్యకం సంప్రణమ్య। స్వామిన్సర్వలోకైక
నాథ। బ్రహ్మాత్మానాహం భ్రాంతినాశం కురుష్వ। ఈశపత
ద్వ్య బోధ్యాపరాత్పరం పూర్ణమైతి సాథో। విష్ణోర్భక్త్యాసమా
గతా త్వంచనస్తోత్రి ఉవాచ॥

గురు॥ శృణు శిష్య మహచ్ఛ్రేష్ఠం వేద వేదాంత నిశ్చితం
తత్సర్వం కృపయా వక్ష్యే శృణు సద్భక్తి మానసః కాయస్యాంతే
బహిశ్చైవ। జ్ఞానం నాస్తీతి నిశ్చితం। బ్రహ్మాండ వ్యాపితం పూర్ణం
పూర్ణమంతర్బహిస్థితః। పూర్ణ మన్యతరం నాస్తి। తచ్చివం సమ

పాశ్యసి । నేతి నేతీతి నేతీతి । శేషితం పూర్ణముచ్యతే । ఏకం పూ
ర్ణమదఃపూర్ణం । పూర్ణాత్పూర్ణ ముదచ్యతే । పూర్ణస్య పూర్ణమా
దాయ । పూర్ణమేవావశిష్యతే । బహిరంతః స్వబా పూర్ణం । పూ
ర్ణ కుంభోజవేయథా । అంతర్బహిశ్చతత్పూర్ణం । జగ [illegible] త్వాదృ
శం । స్వపూర్ణావ్యతిరేకేణ జీవబ్రహ్మమయం [illegible] నాస్తి మా
యా సదాబ్రహ్మ నాస్తి నాస్తి విశీయతే । పూర్ణ [illegible] పూ
ర్ణం । పూర్ణాత్మానాం ప్రకాశతే । పూర్ణేన పూర్ణ సర్వం ।
స్థితం పూర్ణేన పూరితః । పరిపూర్ణ పరాకాశం । దేహమంత
ర్బహిస్థితమ్ । ఆదిపూర్ణం చాంత్యపూర్ణమ్ । మధ్యపూర్ణం స
పూర్ణకమ్ । ఆద్యంతపూర్ణ మచలమ్ । పూర్ణ మయ్యేవశి
ష్యతే । పూరిపూర్ణ పరాకాశ । నిరాకారావశిష్యతే । భావనా
గ్రాహ్యంచ నగ్రాహ్యం ద్రష్టుదర్శన వర్జితమ్ । శుద్ధపూర్ణం నిరా
ధారం । పూర్ణాత్మానాం పరాత్పరమ్ । అప్రమాణ మసంగత్వం
తల్లింగం మచలంభవేత్ । సర్వకారణ హీనోపి సవపరమశ్శివః ప్ర
జ్ఞాన వాక్యహీనాత్మా । తత్వమస్యాది వర్జితం । బ్రహ్మాస్మహం
భావహీనాత్మా । అయమాత్మేతి వర్జితమ్ । ప్రణవార్థ విహీనా
త్మ లక్ష్యవాచ్య వివర్జితః । శుద్ధచైతన్య హీనాత్మా । సర్వభాస
వివర్జితః । ద్వైతాద్వైత విహీనాత్మా । వ్యయకోష వివర్జితః ।
దృశ్యాదృశ్య విహీనాత్మా । ద్రష్టాద్రుక్చ వివర్జితమ్ । ఖండాఖం
డ విహీనాత్మా । క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞవర్జితమ్ । బ్రహ్మార్థవాచ్యహీ
నాత్మా అత్మశబ్దార్థ వర్జితమ్ । సర్వత్రపూర్ణరూపాత్మా । సర్వ
త్రాత్మావశిష్యతే । అన్యైర్ణభాసితం పూర్ణం । స్వప్రకాశంస
దానహి । ధ్వాంతదేశోప్యయంహీనమ్ । కథందృశ్యలినిశ్చితిమ్ ।దృ
శ్యంసర్వత్ర సత్యంచ తథాశూన్యం సదానహి । ద్వంద్వహీనం సదా
శాశ్వత్యమ్ । సాక్షిహీనంచ సర్వదా । తమశ్శూన్యం ప్రభాశూ
న్యం ఆత్మశూన్య మనామయమ్ । సిద్ధోహం నిర్మలం పూర్ణం

తల్లింగ మచలం భవేత్ । మాయాపి వందితం బాహ్యాం । తద్ధ్యా
నం కురుసర్వదా । యావత్పశ్యే ద్భృగాకారమ్ । తదాకార మచిం
త్యయా । యావత్పశ్యే మహాకాశం । తదాకాశం సచింత్యయా ।
వ్యోమాతీతమిదం బాహ్యం । సర్వకారణ వర్జితం । నిరంజనం నిరా
మయం । నిర్దేహ మచలం ధ్రువమ్ । తదేవ లింగమిత్యుక్తమ్ । స
యేవ శివ ముచ్యతే । శివమధ్యే స్థితం విశ్వమ్ । శివాద్బాహ్యం నకిం
చన । శివాదన్య మితీ నాస్తి । త్రిషులోకేషు నిశ్చితమ్ । ద్రష్టృ
దృశ్య వశాద్బంధ । ద్రష్టాభావే కుతో భయమ్ । సర్వేంద్రియవిని
ర్ముక్త । జ్ఞానం యత్ర విలీయతే । తత్రజ్ఞానం విసృజ్యేత । సమా
ధిస్తస్యలక్షణమ్ । వ్యోమాంతరేచ మాత్మాన । మాత్మమధ్యేని
రామయమ్ । ధ్యానమాత్మకుర్వీత । సమాధిస్తస్యలక్షణమ్ ।
నిర్దేహం సర్వదానిత్యమ్ । విదేహం సర్వదానహి । ఇతినిశ్చయ
భావేన । సమాధిస్తస్యలక్షణమ్ । ఆగామి సంచితం చైవ । ప్రార
బ్ధం చాపిసంత్యజ । జ్ఞానం శూన్యం సదా చైవ । జన్మశూన్యం స్వభా
వతః । దృష్టిం జ్ఞానమయీం కృత్వా । తత్ జ్ఞానంచ విసృజ్యయా । య
జ్ఞానం విశిష్యేత సర్వేజ్ఞాతస్య జాయతే । తస్మాత్సర్వం పరిత్య
జ్య । పూర్ణమేవావశిష్యతే । చిదాకాశం మహాకాశమ్ । ఆకా
శంచ ద్వితీయ్యకమ్ । శూన్యం కృత్వా చిదాకాశం । మహాకాశమ
వాప్నుయాత్ । భావాభావ ద్వయంత్యక్త్వా । నిరాకాశ స్థితిర్భవే
త్యజేద్విద్యా మవిద్యాంచ । క్షరమక్షరగం త్యజ । బంధమోక్ష
ద్వయంత్యక్త్వా । యేనపశ్యతి తత్యజ । నిరాంశాంశేన చిజ్జడాత్మ
కావరణం చిత్వా నిరామయ నిరంజన పరమశ్శివ మాలోక్య నిర
హంకారో భవ । అత్మానాత్మరహిత పరిపూర్ణ పరమాకాశ నిర
తిశయ నిరీశ్వరం లిగ మధ్యే విలీనో భవ । అనావృతేన జీవేశ్వరభా
వం విసృజ్య । స్వస్వరూపమాత్ర । నిర్వికార చైతన్య చ్ఛేదనం కు
ర్యాత్ । నిర్వికార నిర్దేహ బోధమవాప్య సర్వకాల సర్వావస్థే
షు అహంపదార్థరహిత వ్యాపారం కుర్యాత్ । అహం బ్రహ్మేతి
భావం విసృజ్య । అహం రహిత నిష్ఠో భవ । మూలాభావమిదజ్ఞాం

తుమ్ సశరీరం కిమస్తీతిమంత్రం సర్వదాజపేత్ । అహంమన్నంసదానాద మితీహి బ్రహ్మవేదనం । అహమన్నమహంనాస్తి । ఇతినిశ్చయమేవహి । నప్రకృతి నపురుషోనకూటస్థ నచాత్మానిత్యోపూర్ణో నిర్వికారో నిరాఖ్యః । నిరాకాశ మివాత్మానం తూష్ణీభూతం స్థితస్సద । మోహాకామాది సమ్బంధ । మహంబ్రహ్మేతిభావనమ్ । నిగమాగమశాస్త్రాణి ఉచ్ఛిష్టమివ తత్త్యజ । జ్ఞానం మధ్యే జగంనాస్తి । పూర్ణమధ్యే జగన్నహి । సజ్ఞానాదికంసర్వమ్ । జ్ఞానమాత్మస్వరూపకమ్ । జ్ఞానంనాస్తీతినిశ్చంకమ్ । విరామోయత్రిచాస్తిచేత్ । దృష్టిస్సర్వమితినిశ్చిత్య । నిర్వికారస్థితిర్భవ । సర్వాంతస్తం శివంధ్యాత్వా । సర్వభావం విసృజ్యయేత్ । జ్ఞానమంతర్బహి ధ్యాత్వా । జ్ఞాతృజ్ఞానం పరిత్యజ । షడ్భూతరహితం పూర్ణమ్ । అష్టావరణ వర్జితమ్ । షడ్వర్గ రహితంపూర్ణమ్ । షట్కోశ రహితంసదా । జ్ఞానంత్యక్త్వా జగత్యక్త్వా । ఆత్మసంత్యజ సంతతమ్ । పురుషప్రకృతిద్వయం నాస్తి । ఏకం నాస్తి ద్వయంనహి । బాహ్యాభ్యంతరం నాస్తి । సత్యం సత్యం మహార్ణిశం । కర్తృకారణ హీనోయ । మనుత్పన్న మిదంజగత్ । నరశృంగేణచాకాశం । భిద్యతే జగదస్తిచ । అజాగళే స్తనేక్షీరం । జాయతె జగ దస్తిచ । శ్వానోపి శుక వాక్యేన । వదతిచేజ్జగదస్తిచ । సూర్యో చంద్ర ప్రకాశేన । భాసతే జగ దస్తిచ । ఔదుంబరే భవేత్పుష్పం । జాయతే జగస్థితమ్ । చందనేపుష్పమాఘ్రాణామ్ । సంతోషో అస్తిచేజ్జగత్ । రవిరభ్యు దితేరాత్రౌ । చంద్రోమధ్యస్త మస్తివా । తథైవ సత్యవద్భాతి । ద్రష్టాదృక్ జగస్థితిః । పాషాణవల్కయోరజ్జు । ర్భవేత్సత్యం భవిష్యతి । పాషాణాజ్జాయతేపద్మమ్ । జగత్సత్యంభవిష్యతి । సూర్యేతథ్యాం తమస్థైవ జగత్సత్యంభవిష్యతి । ఇక్షోః ఫలంభవేద్దృష్టమ్ । జగత్సత్యంభవిష్యతి చంద్రోసూర్యప్రకాశేన । భాసతెజగదస్తిచ గగనారవిందమస్త్యేవ । జగత్సత్యంభవిష్యతి । మత్స్యపాదంభవేద్దృష్టం । జగద్దృష్టంభవిష్య

తి । కుక్కుటస్యాంస్తనేక్షీరమ్ । జాయతేజగదస్తిచ । భేదాభేదద్వ
యంనాస్తి । క్షరమాక్షరగంనచ । మాయాతత్కారణంనాస్తి
సత్యంసత్యంపునః పునః । గురుశిష్య ద్వయంనాస్తి । ఉపదేశం
కథంభవేత్ । ద్వైతాద్వైతం సదానాస్తి । ద్వంద్వహీనం కథంభ
వేత్ । స్తుతినిందాద్వయంనాస్తి । అహంకారం కథంభవేత్ । భూ
తం భవ్యంద్వయంనాస్తి । చిజ్జడస్యకథంభవేత్ । దృక్ద్రష్టాచద్వ
యంనాస్తి । నాస్తిజ్ఞప్తికథంభవేత్ । కర్తృకారణహీనోపి । జగత్స
త్యం కథంభవేత్ । ఉపాధిద్వయగంనాస్తి । జీవబ్రహ్మకుతోభ
వేత్ । కింబధ్నామిచ కింత్యక్త్వా కింగృహ్ణామి కరోతికిమ్ । కింశృ
ణోమిచ కిందృష్ట్వా క్వగచ్ఛామి త్వనుస్థితా । బ్రహ్మణాభాసతేస
ర్వం బ్రహ్మమాయాద్వయం నహి । విద్యావిద్యద్వయంనాస్తి ।
నాస్తిసాక్షివిధీయ్యతే । పుణ్యపాపంద్వయునాస్తి । బంధ మోక్షద్వ
యంనహి । శూన్యాశూన్యద్వయంనాస్తి । పూర్ణత్వాపూర్ణంత
థానహి । పూర్ణశూన్యద్వయంనాస్తి । యఃపూర్ణమచలంసదా
సర్వాధారం చిదాకాశమ్ । సర్వప్రాణహృదిస్థితం । చిదాకాశే
జగచ్చిత్రమ్ । చిదాకాశంసదానహి । కార్యకర్తృత్వగంనాస్తి । నా
స్తిజ్ఞప్తిసదానహి । ఇతివిజ్ఞేయ యద్భావమ్ । తద్భావం తత్పరిత్య
జ । తూష్ణీమేవస్థితంతూష్ణీమ్ । తూష్ణీభావంనకించనా । బహూన్
ఛబ్దాన్ ప్రవక్షేణ । వాగ్వ్యాపారం నిరర్థకమ్ । ఏతత్సర్వా
ర్థగంసర్వమ్ । గురువాక్యేన బోధ్యతే । ఏతచ్ఛ్రవణ మాత్రేన ।
సర్వశ్రమవినశ్యతి । బ్రాహ్మణోక్షత్రియోవైశ్య । శూద్రచండా
లపుల్కసాః । తేషాంనవిద్యతేజన్మ । ఇతివేదాంత నిశ్చితమ్ । ఇ
తి వేదాంత సిద్ధాంత. । సారం వేదాంతడిండిమః । మృతంజన్మద్వ
యంనాస్తి । భయభ్రాంతి వినశ్యతిః ॥ ఏతచ్ఛ్రవణమాత్రేణ । స
ర్వసిద్ధికరంభవేత్ ॥ పరమేవ్యోమన్ ప్రతిష్ఠితమితి వేదప్రతితిష్టతి ॥

—(. సర్వసారోపనిషత్సంపూర్ణః .)—

—(. ఓమ్ శ్శాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః .)—

తృతీయప్రకరణము.

గద్య ॥ వసిష్ట మహర్షిచే హారిశ్చంద్రుండు సర్వ సారోప నిషత్తాలోకించి సహృదయుండై ధర్మంబు దప్పక దానవజితు స్మరణ ఏమఱక పురజనుల కన్నబిడ్డలవగిది పరిపాలింపుచు, ఉపాది ద్వయ దోషరహితుండును, శక్తిద్వయ నిరాసనుండును, నాదబిందు కళాతీతుండులు, సచ్చిదానంద రహితుండును, సర్వజ్ఞుండును, అనాజ్ఞానస గోచరుండైన పరిపూర్ణాచల బ్రహ్మమును ఉపాసింపుచు, గురుముఖమున ద్వాదశీ షోడశీ పంచదశీ మంత్ర మంత్రాక్షరహస్యార్థములగ్రహించి రాజ యోగమును సాధింపుచు ప్రజాను రక్తిగా రాజ్యపరిపాలన యాచరింపు చుండెనని సూతుండు శౌనకాదిమహర్షులకు దెల్పవిని మహాత్మా! నామరూప నటనాది క్రియలు లేని యచలమునకు "శ్రీరామాచల పూర్ణబోధిని" యను నామము గల్గుటకు కారణంబేమి? యనవిని సూతుండు మందహాసవదనారవిందుండై, ఆదికల్పమందు శ్రీదత్తాత్రేయ యోగీంద్రునిచే పరిపూర్ణాచలమనియు త్రేతాయుగమున వసిష్ఠునిచే శ్రీరామచంద్రునికి బోధించుటచే "శ్రీరామాచల పూర్ణబోధని" యనియు ద్వాపరమందు శ్రీసాందీపమహర్షిచే శ్రీకృష్ణభగవానునికి బోధించుటచే "శ్రీకృష్ణాచలపూర్ణబోధిని" యనియు కలియుగమందు గురుపరంపరా బృహద్రూపమున వర్ణించుటచే బృహద్వాసిష్ట మనియు నిమిత్తనామకరణము గలిగెను.

—(• ఫలశృతి. •)—

ఈపొత్తమవలోకించినను ఫఠనమొనర్చినను వ్రాశినను వినినను ఇహపర సౌఖ్యము గన్ని సంతతానందులై సౌఖ్యమొందగలరు.

గీ ॥ వరగగోపాల దేశికప్రభునికృపను ।
పూర్ణబోధామృతంబున పుడమిజనుల నమితసంతోషకల్మి । యశోముఖువిద్య ఘనత ధాన్యాది
శుభములు గాంచగలరు ॥

గద్య. ఇతిశ్రీ దత్తాత్రేయవరప్రసాదలబ్ధ హారితసగోత్ర వారణాసివంశపవిత్ర కోటయార్యపుత్ర పుల్లమాంబాగర్భశుక్తిముక్తాఫలరామయాఖ్య హారిదాస ప్రణీతంబగు శ్రీరామాచలపూర్ణబోధనియను, గ్రంథమున ద్వితీయ తృతీయప్రకరణములు దత్తాత్రేయార్పణమస్తు.

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

—(శ్రీదత్తాత్రేయసమాజమునకు ధర్మకర్తలు.

మ॥ రా॥ మిర్యాల రామలింగయ్య.
మ॥ రా॥ బిజ్జలరామన్న కొమారుడు వీరయ్య.
పద్మ బొంతయ్య.
గుమిడెల్లి వెంకటమల్లయ్య.
గుబ్బ రామలింగయ్య.
పోలుకుంట వెంకయ్య. రంగయ్య బలరాం.
సీతా వెంకయ్య కొమారుడు మల్లయ్య,
లవంగు లక్ష్మీనారాయణ.
కొత్త సోమిశెట్టి.
ఉప్పల శివరాజయ్య.
సెట్టి శివరాజయ్య.
మిరప కాయల యెల్లయ్య.
నామ వీరయ్య.
గోపాలు హనుమయ్య.
ఆముదా మల్లయ్య.
మెముకె బాలయ్య.
సోమసాని వెంకన్న.
కస్తూరి పెదఅంజయ్య. చినఅంజయ్య.
నాగమళ్ళ లక్ష్మయ్య.
చంద్రాచారి.
కోదండ రామయ్య.
హకీం వాసుదేవు. జనార్దనమ్.
చెలువాది అంతయ్య.
కొండా లక్ష్మారెడ్డి. చెన్నారెడ్డి. చందారెడ్డి.
వీరారెడ్డి. వెంకట రెడ్డి. పెదమంగళవారం
కల్యాణం ఆగయ్య.
దరగా బాలయ్య తమ్ముడు దుగణయ్య.
ఆదిమూలం రామలింగయ్య.

నీలి విఠోబ. పుల్గంప్ల ఆంజనేయులు. క్యాస చంద్రయ్య.
గుండా భూమన్న. మూగల రామన్న. కటారి ఆంతోని.
గొల్ల మల్లన్న. కోట్పూరు మల్లప్ప. చినలింగంపల్లి పటేలు రాము
కోలా నరసయ్య. పంతం ఆంజనేయులు. వుప్పు శివ్వయ్య. క్రిష్ణ
పబ్బా ఘంటయ్య. నారాయణ. గట్టు లక్ష్మన్న. గట్టు మల్లయ్య.
యెల్లంరాజు చిప్ప భూమన్న. మహారాజు పేట.
తెల్లాపురం భూమన్న శివరాం. అప్పసుల వీరన్న. నరదా క్రిష్టయ్య.
నానకరాంగూడెం శివరాం. చిలుకూరు శ్యామరావు.
సారా వీరన్న. రాజన్న. కుంచం యనంతయ్య. కొమారుడు పుల్గయ్య.
టునుగుర్తి నరసింహారావు కొమారుడు వెంకరావు.
చందాపేట చంద్రారెడ్డి పటేలు. కుంట్లూరు రామక్రిష్టయ్య.
కుంట్లూరు రాజన్న. పసుపునూరి పుల్లయ్య.
పట్టినాగులపల్లి కిషన్‌రావు. పట్వారి. సోకిపల్లి పద్మారెడ్డి
చౌదరిగూడెం తోకా జయ్యన్న కొమారుడు క్రిష్టయ్య
కనకమామిడి మల్లరెడ్డి ముకద్దం. శ్రీనివాస రెడ్డి. ఫీల్ ఖానా. చమన్
కొండా వెంకట రంగారెడ్డి. నారాయణ రెడ్డి. బ్రాం క్రిష్ణరెడ్డి.
చెందిప్పరాంరెడ్డి. కొమారుడు బలవంతరెడ్డి దస్తురు రాజన్న.
నాంపల్లి నారాయణ రెడ్డి. లింగిశెట్టి గుమ్మగుంట్ల రాజన్న
మొలమల బుచ్చిరెడ్డి. దస్తూరు రాజమ్మ కొమారుడు నారాయణ.
పొతునుక నరసింహులమ్మలు. చిరాకు వీరన్న తమ్ముడు బుచ్చన్న.
శరభలింగం నమఃశివాయ. నాంపల్లి లక్ష్మయ్య.
బపురం ప్యాట క్రిష్టయ్య కొమారుడు గురుమూర్తి నారాయణ.
అన్నారపు క్రిష్టన్న. పాలంగుల వీరయ్య. తటిపల్లి కేశవులు.
హకీం నారాయణస్వామి తమ్ముడు, గోపాలస్వామి. డాక్టర్.
వెల్లంకి శేషాచలం. మాస్టర్. కిషన్‌గంజ్. మల్లరెడ్డి ముకద్దం.
చార్‌మినార్ మిఠాయి దుకాణం బాలయ్య. ముసిం వీరన్న
గూటాల వీరబ్రంహ్మం. ఫీల్ ఖానా కోట్పూరు మల్లయ్య.
బాలయ్య కొమారుడు సాంబయ్య.
భుమాపతి నారాయణ హరిదాసు శిద్దిపేట.